

ใบรับรองวิทยานิพนธ์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์เกษตร)

ปริญญา

เศรษฐศาสตร์เกษตร

เศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร

สาขา

ภาควิชา

เรื่อง ศักยภาพในการออมของครัวเรือนเกษตรไทย

Saving Potential of Thai Agricultural Households

นามผู้วิจัย นางสาวสาวิตรี พบกระโทก

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(อาจารย์ยี่อสรียา บุญณะศิริ, Ph.D.)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

(รองศาสตราจารย์สุวรรณา ประณีตวาทกุล, Ph.D.)

หัวหน้าภาควิชา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิศิษฐ์ ลิ้มสมบุญชัย, Ph.D.)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์รับรองแล้ว

(รองศาสตราจารย์กัญจนา ชีระกุล, D.Agr.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ. ....

สิงสิงณี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

ศักยภาพในการออมของครัวเรือนเกษตรกรไทย

Saving Potential of Thai Agricultural Households

โดย

นางสาวสาวิตรี พบกระโทก

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์เกษตร)

พ.ศ. 2554

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สาวิตรี พบกระโทก 2554: ศักยภาพในการออมของครัวเรือนเกษตรกรไทย ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์เกษตร) สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์เกษตร ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: อาจารย์อัสริยา บุญญะศิริ, Ph.D. 117 หน้า

งานศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษารายได้ รายจ่าย และศักยภาพในการออม และศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อศักยภาพในการออมของครัวเรือนเกษตรกร โดยเลือกครัวเรือนเกษตรกรจากทุกภูมิภาค รวมทั้งสิ้น 7,098 ตัวอย่าง จากฐานข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมครัวเรือนปี 2552 จากสำนักงานสถิติแห่งชาติ

ผลการศึกษาพบว่า ครัวเรือนเกษตรกรทั่วประเทศมีรายได้ทั้งหมดโดยเฉลี่ยเท่ากับ 15,701 บาทต่อเดือน และมีรายได้หลักจากค่าไร่ออกจากการทำการเกษตร คิดเป็นร้อยละ 63.65 จากรายได้ทั้งหมด รายได้จากค่าจ้างและเงินเดือน คิดเป็นร้อยละ 7.43 เงินช่วยเหลือจากบุคคลอื่นนอกครัวเรือน ร้อยละ 4.64 และรายได้จากการประกอบธุรกิจที่ไม่ใช่จากการเกษตร คิดเป็นร้อยละ 3.73 ครัวเรือนเกษตรกรมีรายจ่ายทั้งหมดเฉลี่ย 11,099 บาทต่อเดือน โดยมีรายจ่ายหลักจากค่าอาหาร (ร้อยละ 31.07) และค่าที่อยู่อาศัย (ร้อยละ 21.01) โดยครัวเรือนมีศักยภาพในการออมเฉลี่ยเท่ากับ 4,612 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 29 ต่อรายได้ เมื่อพิจารณาแยกตามภูมิภาค พบว่าครัวเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีศักยภาพในการออมต่ำที่สุด ในขณะที่ครัวเรือนภาคใต้มีศักยภาพในการออมสูงสุด ครัวเรือนที่มีอาชีพบริการทางการเกษตรมีศักยภาพในการออมต่ำที่สุด ในขณะที่ครัวเรือนทำสวนผลไม้ไม่มีศักยภาพในการออมสูงสุด ครัวเรือนที่มีขนาดพื้นที่ทำการเกษตรต่ำกว่า 5 ไร่มีศักยภาพในการออมต่ำกว่ากลุ่มที่มีขนาดถือครองมากกว่า 5 ไร่ หัวหน้าครัวเรือนที่จบการศึกษาประถมศึกษาหรือต่ำกว่ามีศักยภาพในการออมต่ำกว่ากลุ่มที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าประถมศึกษา ครัวเรือนที่อยู่ในเขตเทศบาลมีศักยภาพในการออมสูงกว่านอกเขตเทศบาล และครัวเรือนที่ทำการเกษตรที่หลากหลายจะมีศักยภาพในการออมต่ำ

ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อศักยภาพในการออมของครัวเรือนเกษตรกรวิเคราะห์โดยประมาณค่าทางเศรษฐมิติโดยใช้วิธีกำลังสองน้อยที่สุดแบบสองขั้น พบว่าปัจจัยที่ส่งผลทางบวกต่อศักยภาพในการออมคือ รายได้ประจำ การศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนสูงกว่าประถมศึกษา ส่วนปัจจัยที่ส่งผลทางลบต่อศักยภาพในการออมคือ การทำเกษตรที่หลากหลาย และการมีหนี้สินในปัจจุบัน ส่วนรายได้ชั่วคราวไม่มีผลต่อศักยภาพในการออม และพบว่าครัวเรือนทั่วประเทศมีความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการออมต่อรายได้ประจำเท่ากับ 0.69 พิจารณาครัวเรือนตามภูมิภาคครัวเรือนภาคใต้มีความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการออมต่ำที่สุดในขณะที่ครัวเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการออมสูงสุด เมื่อพิจารณาตามประเภทการทำการเกษตรพบว่า ครัวเรือนทำนามีความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการออมต่ำที่สุดและครัวเรือนที่ทำไร่มีความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการออมสูงสุด และครัวเรือนที่อยู่ในเขตเทศบาลมีความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการออมต่ำกว่าครัวเรือนที่อยู่นอกเขตเทศบาล

ลายมือชื่อนิสิต

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

Sawitree Phobkratoke 2011: Saving Potential of Thai Agricultural Households. Master of Science (Agricultural Economics), Major Field: Agricultural Economics, Department of Agricultural and Resource Economics. Thesis Advisor: Mrs. Isriya Bunyasiri, Ph.D. 117 pages.

The objective of this research paper is to study income, consumption and ability to save and factors determining potential to save among Thai agricultural households. The agricultural households from every regions are selected from the Household Socio-Economic Survey (SES), National Statistics Office in 2009.

The agricultural households in Thailand has an average monthly income of 15,701 Baht. The net profit from farm income accounted for 63.65 percent of total income. The wage and salaries accounted for 7.43 percent of total income. The income from money assistance from other people outside household accounted for 4.64 percent and The net profit from business accounted for 3.73 percent respectively. The farm households has an average monthly expenditure of 11,099 Baht.. The agricultural households has an average monthly potential to save of 4,612 Baht, accounted for 29 percent. Northeastern households have the lowest level of potential to save whereas the Southern households have the highest level of potential to save. Fruits household have the lowest level of potential to save whereas the Agricultural Services households have the highest level of potential to save. Households has more 5 rai have the lowest level of potential to save. Education of primary school level or higher of household head have the highest level of potential to save. Households in municipal areas have the level of highest potential to save and households has more 1 type of agricultural have the lowest level of potential to save.

The empirical results of factors determining the potential to save using the Two – Stage Least Squares method has shown that positive factors influencing the potential to save are permanent income and education of primary school level or higher of household head. Negative factors influencing potential to save are numbers of types of farm more than 1 and households who have debts. The transitory income are insignificant in explaining for potential to save. The agricultural households in Thailand has an marginal propensity to save 0.69. Southern households have the lowest level of marginal propensity to save whereas the Northeastern households have the highest level of marginal propensity to save. Rice farming household have the lowest level of marginal propensity to save whereas the Crop households have the highest level of potential to save. The Households in municipal areas have the level of highest marginal propensity to save less than the households in non-municipal areas.

Student's signature

Thesis Advisor's signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความกรุณาอย่างสูงยิ่งของประธานกรรมการที่ปรึกษาหลัก อ.ดร.อิสริยา บุญญะศิริ ที่ให้แนวคิดแนะนำให้คำปรึกษารวมทั้งตลอดเวลาตรวจแก้ไขข้อบกพร่องของวิทยานิพนธ์ อีกทั้งได้รับคำแนะนำเพิ่มเติมจากกรรมการวิชาเอกรศ.ดร.สุวรรณา ประณีตวศกุล และอ.สุวรรณา สายรวมญาติ ที่ทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านในอดีตที่ผ่านมาที่ประสิทธิ์ประสาทความรู้ วิชา รวมถึงผู้เขียนตำรา เอกสารบทความต่างๆ ที่ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าและนำมาอ้างอิงในงานวิจัยครั้งนี้ และขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ศูนย์บัณฑิตศึกษา เจ้าหน้าที่ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร ที่ให้ความช่วยเหลืออำนวยความสะดวกตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ และพี่น้องที่รัก ที่ได้ให้กำลังใจตลอดมา ที่คอยช่วยสนับสนุนและผลักดันจนทำให้ผู้เขียนได้รับความสำเร็จในการศึกษาครั้งนี้

ประโยชน์อันใดที่วิทยานิพนธ์ฉบับนี้พึงมี ขอมอบแด่คุณพ่อ คุณแม่ คณาจารย์และผู้มีพระคุณทุกท่าน

สาวิตรี พบกระโทก

ตุลาคม 2554

สารบัญ

หน้า

สารบัญตาราง	(3)
สารบัญภาพ	(4)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
ขอบเขตการวิจัย	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
นิยามศัพท์	3
บทที่ 2 แนวคิดทางทฤษฎีและการตรวจเอกสาร	6
แนวคิดทางทฤษฎี	6
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	11
สรุปความแตกต่างของงานวิจัยนี้กับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	19
บทที่ 3 วิธีการศึกษา	23
การวิเคราะห์ข้อมูล	23
แบบจำลองที่ใช้ในการศึกษา	23
บทที่ 4 สภาพทั่วไปของรายได้ รายจ่าย และศักยภาพในการออมของครัวเรือนเกษตรกร	31
รายได้ของครัวเรือนเกษตรกร	31
รายจ่ายของครัวเรือนเกษตรกร	39
ศักยภาพในการออมของครัวเรือนเกษตรกร	52
บทที่ 5 ผลการวิเคราะห์	57
ส่วนที่ 1: ผลการประมาณค่าศักยภาพในการออมของครัวเรือนเกษตรกร	57
ส่วนที่ 2: ผลการประมาณค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการออม ของครัวเรือนเกษตรกร	63

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 6 สรุปและข้อเสนอแนะ	69
สรุปผลการศึกษา	69
ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา	71
ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษารั้งต่อไป	72
เอกสารและสิ่งอ้างอิง	73
ภาคผนวก	76
ประวัติการศึกษา และการทำงาน	117

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2.1	สรุปปัจจัยที่มีผลต่อศักยภาพในการออมจากการตรวจเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	20
4.1	รายได้ของครัวเรือนเกษตร ปี 2552 แยกตามภูมิภาคที่อยู่อาศัย	32
4.2	รายได้ของครัวเรือนเกษตร ปี 2552 แยกตามประเภทของการทำการเกษตร	33
4.3	รายได้ของครัวเรือนเกษตร ปี 2552 แยกตามประเภทการถือครองที่ดิน	34
4.4	รายได้ของครัวเรือนเกษตร ปี 2552 แยกตามขนาดพื้นที่ทำการเกษตร	35
4.5	รายได้ของครัวเรือนเกษตร ปี 2552 แยกตามการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน	36
4.6	รายได้ของครัวเรือนเกษตรปี 2552 แยกตามเขตที่อยู่อาศัย	37
4.7	รายได้ของครัวเรือนเกษตร ปี 2552 แยกตามจำนวนประเภทการทำการเกษตร	38
4.8	รายจ่ายของครัวเรือนเกษตร ปี 2552 แยกตามภูมิภาคที่อยู่อาศัย	40
4.9	รายจ่ายของครัวเรือนเกษตร ปี 2552 แยกตามประเภทของการทำการเกษตร	42
4.10	รายจ่ายของครัวเรือนเกษตร ปี 2552 แยกตามประเภทของการถือครองที่ดิน	43
4.11	รายจ่ายของครัวเรือนเกษตร ปี 2552 แยกตามขนาดพื้นที่ทำการเกษตร	45

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
4.12	รายจ่ายของครัวเรือนเกษตร ปี 2552 แยกตามการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน	47
4.13	รายจ่ายของครัวเรือนเกษตร ปี 2552 แยกตามเขตที่อยู่อาศัย	49
4.14	รายจ่ายของครัวเรือนเกษตร ปี 2552 แยกตามจำนวนประเภทการทำการเกษตร	50
4.15	ศักยภาพในการออมและจำนวนครัวเรือนเกษตร ปี 2552	54
5.1	ผลการประมาณค่ารายได้ของครัวเรือนเกษตรตามทฤษฎีรายได้สัมบูรณ์และทฤษฎีรายได้ถาวร ปี 2552	61
5.2	ผลการประมาณค่าศักยภาพในการออมของครัวเรือนเกษตรไทยตามทฤษฎีรายได้สัมบูรณ์ และทฤษฎีรายได้ถาวร ปี 2552	62
5.3	ผลการประมาณค่าศักยภาพในการออมของครัวเรือนเกษตรไทยตามทฤษฎีรายได้สัมบูรณ์ และทฤษฎีรายได้ถาวร ปี 2552 แยกตามภูมิภาคที่อยู่อาศัย	64
5.4	ผลการประมาณค่าศักยภาพในการออมของครัวเรือนเกษตรไทยตามทฤษฎีรายได้สัมบูรณ์ และทฤษฎีรายได้ถาวร ปี 2552 แยกตามประเภทการทำการเกษตร	65
5.5	ผลการประมาณค่าศักยภาพในการออมของครัวเรือนเกษตรไทยตามทฤษฎีรายได้สัมบูรณ์ และทฤษฎีรายได้ถาวร ปี 2552 แยกตามเขตที่อยู่อาศัย	67

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางผนวกที่		หน้า
ก1	ผลการประมาณค่าสมการรายได้ทั้งหมดของครัวเรือนเกษตร ปี 2552	77
ก2	ผลการประมาณค่าศักยภาพในการออมตามทฤษฎีรายได้สัมบูรณ์ของครัวเรือนเกษตร ปี 2552	78
ก3	ผลการประมาณค่าสมการรายได้ถาวรของครัวเรือนเกษตร ปี 2552	79
ก4	ผลการประมาณค่าศักยภาพในการออมตามทฤษฎีรายได้ถาวรของครัวเรือนเกษตร ปี 2552	80
ก5	ผลการประมาณค่าสมการรายได้ทั้งหมดของครัวเรือนเกษตรภาคกลาง ปี 2552	81
ก6	ผลการประมาณค่าศักยภาพในการออมตามทฤษฎีรายได้สัมบูรณ์ของครัวเรือนเกษตรภาคกลาง ปี 2552	82
ก7	ผลการประมาณค่าสมการรายได้ถาวรของครัวเรือนเกษตรภาคกลาง ปี 2552	83
ก8	ผลการประมาณค่าศักยภาพในการออมตามทฤษฎีรายได้ถาวรของครัวเรือนเกษตรภาคกลาง ปี 2552	84
ก9	ผลการประมาณค่าสมการรายได้ทั้งหมดของครัวเรือนเกษตรภาคเหนือ ปี 2552	85
ก10	ผลการประมาณค่าศักยภาพในการออมตามทฤษฎีรายได้สัมบูรณ์ของครัวเรือนเกษตรภาคเหนือ ปี 2552	86

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางผนวกที่		หน้า
ก11	ผลการประมาณค่าสมการรายได้ถาวรของครัวเรือนเกษตรภาคเหนือ ปี 2552	87
ก12	ผลการประมาณค่าศักยภาพในการออมตามทฤษฎีรายได้ถาวรของครัวเรือนเกษตรภาคเหนือ ปี 2552	88
ก13	ผลการประมาณค่าสมการรายได้ทั้งหมดของครัวเรือนเกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปี 2552	89
ก14	ผลการประมาณค่าศักยภาพในการออมตามทฤษฎีรายได้สัมบูรณ์ของครัวเรือนเกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปี 2552	90
ก15	ผลการประมาณค่าสมการรายได้ถาวรของครัวเรือนเกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปี 2552	91
ก16	ผลการประมาณค่าศักยภาพในการออมตามทฤษฎีรายได้ถาวรของครัวเรือนเกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปี 2552	92
ก17	ผลการประมาณค่าสมการรายได้ทั้งหมดของครัวเรือนเกษตรภาคใต้ ปี 2552	93
ก18	ผลการประมาณค่าศักยภาพในการออมตามทฤษฎีรายได้สัมบูรณ์ของครัวเรือนเกษตรภาคใต้ ปี 2552	94
ก19	ผลการประมาณค่าสมการรายได้ถาวรของครัวเรือนเกษตรภาคใต้ ปี 2552	95
ก20	ผลการประมาณค่าศักยภาพในการออมตามทฤษฎีรายได้ถาวรของครัวเรือนเกษตรภาคใต้ ปี 2552	96

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางผนวกที่		หน้า
ก21	ผลการประมาณค่าสมการรายได้ทั้งหมดของครัวเรือนเกษตรที่ทำนา ปี 2552	97
ก22	ผลการประมาณค่าศักยภาพในการออมตามทฤษฎีรายได้สัมบูรณ์ของครัวเรือนที่ทำนา ปี 2552	98
ก23	ผลการประมาณค่าสมการรายได้ถาวรของครัวเรือนเกษตรที่ทำนา ปี 2552	99
ก24	ผลการประมาณค่าศักยภาพในการออมตามทฤษฎีรายได้ถาวรของครัวเรือนเกษตรที่ทำนา ปี 2552	100
ก25	ผลการประมาณค่าสมการรายได้ทั้งหมดของครัวเรือนเกษตรที่ทำไร่ ปี 2552	101
ก26	ผลการประมาณค่าศักยภาพในการออมตามทฤษฎีรายได้สัมบูรณ์ของครัวเรือนเกษตรที่ทำไร่ ปี 2552	102
ก27	ผลการประมาณค่าสมการรายได้ถาวรของครัวเรือนเกษตรที่ทำไร่ ปี 2552	103
ก28	ผลการประมาณค่าศักยภาพในการออมตามทฤษฎีรายได้ถาวรของครัวเรือนเกษตรที่ทำไร่ ปี 2552	104
ก29	ผลการประมาณค่าสมการรายได้ทั้งหมดของครัวเรือนเกษตรที่ทำสวนผลไม้ ปี 2552	105
ก30	ผลการประมาณค่าศักยภาพในการออมตามทฤษฎีรายได้สัมบูรณ์ของครัวเรือนที่สวนผลไม้ ปี 2552	106

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางผนวกที่		หน้า
ก31	ผลการประมาณค่าสมการรายได้ถาวรของครัวเรือนเกษตรที่ทำสวนผลไม้ ปี 2552	107
ก32	ผลการประมาณค่าศักยภาพในการออมตามทฤษฎีรายได้ถาวรของครัวเรือนเกษตรที่ทำสวนผลไม้ ปี 2552	108
ก33	ผลการประมาณค่าสมการรายได้ทั้งหมดของครัวเรือนเกษตรในเขตเทศบาล ปี 2552	109
ก34	ผลการประมาณค่าศักยภาพในการออมตามทฤษฎีรายได้สัมบูรณ์ของครัวเรือนเกษตรในเขตเทศบาล ปี 2552	110
ก35	ผลการประมาณค่าสมการรายได้ถาวรของครัวเรือนเกษตรในเขตเทศบาล ปี 2552	111
ก36	ผลการประมาณค่าศักยภาพในการออมตามทฤษฎีรายได้ถาวรของครัวเรือนเกษตรในเขตเทศบาล ปี 2552	112
ก37	ผลการประมาณค่าสมการรายได้ทั้งหมดของครัวเรือนเกษตรนอกเขตเทศบาล ปี 2552	113
ก38	ผลการประมาณค่าศักยภาพในการออมตามทฤษฎีรายได้สัมบูรณ์ของครัวเรือนนอกเขตเทศบาล ปี 2552	114
ก39	ผลการประมาณค่าสมการรายได้ถาวรของครัวเรือนเกษตรนอกเขตเทศบาล ปี 2552	115

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางผนวกที่

หน้า

ก40

ผลการประมาณค่าศักยภาพในการออมตามทฤษฎีรายได้อารของ
ครัวเรือนเกษตรนอกเขตเทศบาล ปี 2552

116

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
2.1	การบริโภคและการออมตามทฤษฎีรายได้สัมบูรณ์	8
2.2	รายได้และการบริโภคตามทฤษฎีวงจรชีวิต	11
4.1	รายได้จำแนกตามแหล่งที่มาของครัวเรือนเกษตร ปี 2552	31
4.2	รายจ่ายของครัวเรือนเกษตร ปี 2552	39
4.3	สัดส่วนศักยภาพในการออมของครัวเรือนเกษตร ปี 2552 เฉพาะกลุ่มที่มีศักยภาพในการออม	52

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

สังคมไทยได้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ประเทศไทยมีสัดส่วนของผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จากร้อยละ 6.8 ของประชากรทั้งประเทศในปี 2537 และเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 10.7 ในปี 2550 ในขณะที่อัตราส่วนเกือหนุนผู้สูงอายุซึ่งแสดงถึงสัดส่วนจำนวนคนในวัยแรงงาน (อายุ 15-59 ปี) ต่อจำนวนผู้สูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) มีแนวโน้มลดลงจากร้อยละ 9.3 ในปี 2537 เหลือร้อยละ 6.3 ในปี 2550 และยิ่งพบอีกว่าผู้สูงอายุไทยที่อาศัยอยู่คนเดียวตามลำพังในครอบครัวมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นจากร้อยละ 3.6 ในปี 2537 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 7.7 ในปี 2550 (สำนักงานสถิติ, 2551) แสดงให้เห็นว่าผู้สูงอายุต้องรับภาระในการดูแลตัวเองเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นการออมอย่างต่อเนื่องในวัยทำงานจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเตรียมความพร้อมต่อสังคมผู้สูงอายุ

ปัจจุบันประเทศไทยมีหลักประกันด้านรายได้เมื่อสูงอายุจาก 3 กองทุนคือ กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (กบข.) กองทุนประกันสังคม และกองทุนสงเคราะห์ครูใหญ่และครูโรงเรียนเอกชน นอกจากนี้ยังมีการออมในภาคสมัครใจแบบสองฝ่าย (นายจ้างและลูกจ้าง) ผ่านกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ ซึ่งเป็นการออมของลูกจ้างประจำภาครัฐ พนักงานของรัฐและรัฐวิสาหกิจ และลูกจ้างเอกชน ดังนั้น เฉพาะผู้ที่เคยทำงานเป็นข้าราชการ พนักงานของรัฐและรัฐวิสาหกิจ ครูโรงเรียนเอกชน และลูกจ้างเอกชนนอกภาคเกษตรเท่านั้น ที่จะได้รับบำเหน็จหรือบำนาญเมื่อเกษียณอายุ ซึ่งมีอยู่ 14.1 ล้านคน หรือร้อยละ 38.7 จากผู้มีงานทำทั้งหมด 36.5 ล้านคน ในขณะที่ผู้ที่ทำงานอื่นๆที่เหลือ โดยเฉพาะผู้ทำงานในภาคเกษตร และผู้ประกอบการอาชีพอิสระอีกประมาณ 22.4 ล้านคน หรือร้อยละ 61.3 ของผู้มีงานทำทั่วประเทศ ยังไม่มีหลักประกันด้านรายได้ในวัยสูงอายุ โดยต้องสร้างหลักประกันด้านรายได้ให้ตนเองโดยใช้ระบบการออมแบบสมัครใจ โดยการออมทรัพย์กับสถาบันการเงิน กองทุนรวมเพื่อการเลี้ยงชีพ กองทุนรวมหุ้นระยะยาว และประกันชีวิต (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2551)

จะเห็นได้ว่าครัวเรือนเกษตรเป็นครัวเรือนที่ไม่ได้รับหลักประกันการดำรงชีวิตในวัยเกษียณอายุ นอกจากนี้ ประชากรเกษตรที่มีอายุ 50 ปี มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น โดยเฉพาะผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 65 ปีขึ้นไปมีสัดส่วนเกือบร้อยละ 10 ของประชากรเกษตรทั้งหมด และผู้ที่อยู่ประจำในครัวเรือนก็มีแนวโน้มลดลง (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2551) ประกอบกับความสามารถใน

การชำระหนี้ของครัวเรือนเกษตรอยู่ในระดับต่ำ (อนรรฆ เสรีเชษฐพงษ์ และ กฤษณี เดชารักษ์, 2551) จึงมีความเสี่ยงต่อปัญหาหนี้สินที่เกิดขึ้นจากการประกอบอาชีพ จึงทำให้การออมมีความสำคัญต่อครัวเรือนเกษตรอย่างมาก จากการที่ครัวเรือนเกษตรมีแนวโน้มของผู้สูงอายุมากขึ้น แต่ไม่มีหลักประกันในการดำรงชีพ เกิดความเสี่ยงต่อหนี้สินและเปราะบางต่อปัญหาเศรษฐกิจ ซึ่งส่งผลต่อศักยภาพในการออม จึงจำเป็นต้องศึกษาศักยภาพการออมของครัวเรือนเกษตรในภาพรวมทั้งประเทศ งานศึกษาที่ผ่านมาส่วนใหญ่จะศึกษาพฤติกรรมการออมทั่วไปของครัวเรือนทั่วประเทศ (Pootrakool, Ariyapruchya and Sodsrichai (2005); ศรีสุข โรจน์อุ๋นวงศ์ (2539); สมปอง แจ่งสุบิน (2544); อูสาห์ แซ่มสุวรรณ (2544); กฤติกา จัตูร์สวัสดิ์นากุล (2545); กชวรรณ ทาเวียง (2548); จาณินี เรื่องธรรมศักดิ์ (2551); นันทกานันท์ สัตย์ (2552) และวราภรณ์ สุวรรณระดาและสมประวิณ มั่นประเสริฐ (2552)) สำหรับงานศึกษาที่ศึกษาพฤติกรรมการออมของครัวเรือนเกษตรนั้นเป็นเพียงการศึกษาในบางพื้นที่ของประเทศ (อุทัย สายเนตร (2537) และเสาวลักษณ์ ธรรมทีปกุล (2539)) ซึ่งไม่ได้มีการศึกษาในระดับประเทศ รวมถึงงานศึกษาที่ผ่านมาไม่ได้แยกองค์ประกอบของรายได้ว่า รายได้ชั่วคราวและรายได้ถาวร มีอิทธิพลต่อระดับการออมอย่างไร รวมถึงครัวเรือนเกษตรมีศักยภาพการออมที่แตกต่างจากครัวเรือนทั่วไป ที่รายได้ครัวเรือนเกษตรมีความไม่แน่นอน จากการทำการเกษตรที่ขึ้นอยู่กับสภาพอากาศ ทำให้ปริมาณและราคาผลผลิตมีความไม่แน่นอน ทำให้ครัวเรือนเกษตรน่าจะมีความแตกต่างจากครัวเรือนทั่วไปที่มีพฤติกรรมออมเพื่อไว้ใช้ยามฉุกเฉิน กล่าวคือครัวเรือนที่มีความไม่แน่นอนของรายได้มากขึ้นจะส่งผลให้ครัวเรือนเกษตรมีระดับการออมเพิ่มขึ้น ดังนั้นงานศึกษานี้จะศึกษาพฤติกรรมการออมครัวเรือนเกษตรในระดับประเทศ ทดสอบอิทธิพลของรายได้ชั่วคราวและรายได้ถาวรต่อการออม และทดสอบอิทธิพลของความไม่แน่นอนของรายได้ซึ่งวัดจากจำนวนประเภทการทำการเกษตรต่อการออม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษารายได้ รายจ่าย ศักยภาพในการออมที่แยกตามลักษณะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนเกษตร
2. ศึกษาปัจจัยที่กำหนดศักยภาพในการออมของครัวเรือนเกษตร

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ใช้ข้อมูลทุติยภูมิ ที่ได้จากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ ซึ่งเป็นข้อมูลภาคตัดขวาง (Cross – Section Data) ในปี 2552 ทำการศึกษาเฉพาะครัวเรือนเกษตรเป็นจำนวน 7,098 ครัวเรือน โดยที่ครัวเรือนเกษตร หมายถึง ครัวเรือนที่มีที่ดินเป็นของตนเองหรือเช่าเพื่อใช้ในการเกษตรทั้งการเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ ประมงและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และการให้บริการทางการเกษตร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เพื่อเป็นข้อมูลให้กระทรวงการคลัง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรสามารถใช้อำหนดแนวทางสนับสนุนเพื่อให้ครัวเรือนเกษตรมีการออมเพื่อเตรียมพร้อมไว้ใช้ในยามชราภาพ ยามฉุกเฉินหรือยามจำเป็น

นิยามศัพท์

ครัวเรือนเกษตร หมายถึง ครัวเรือนที่มีที่ดินเป็นของตนเองหรือเช่าเพื่อใช้ในการเกษตรทั้งการเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ ประมงและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และการให้บริการทางการเกษตร

การเพาะปลูก หมายถึง การเกษตรที่ประกอบไปด้วย การทำนา การปลูกพืชไร่ พืชผัก หนุ่ย เลี้ยงสัตว์ สวนผลไม้ ไม้ต้น ไม้พุ่ม และไม้ดอก

การเลี้ยงสัตว์ หมายถึง การเกษตรที่ประกอบไปด้วย การเลี้ยงปศุสัตว์ การเลี้ยงสัตว์ปีก เลี้ยงสัตว์ชนิดอื่นๆ (กบ ตะพาบ จิ้งหรีด ไก่ชน ฯลฯ)

ประมงและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ หมายถึง การเกษตรที่ประกอบไปด้วย ทำประมงน้ำจืด เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืด เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำเค็ม/น้ำกร่อย ทำประมงขนาดเล็ก และทำประมงทะเลพาณิชย์

การให้บริการทางการเกษตร หมายถึง การเกษตรที่ประกอบไปด้วย การรับจัดสวน การให้เช่า เครื่องจักร อุปกรณ์ทางการเกษตร การผสมพันธุ์สัตว์ ฯลฯ รวมไปถึงการทำป่าไม้ ค่าสัตว์หาของป่า เลี้ยงไหม

ศักยภาพในการออม หมายถึง ส่วนต่างระหว่างรายได้ทั้งหมดและรายจ่ายทั้งหมด โดยไม่รวมรายจ่ายซื้อยานพาหนะ เนื่องจากรายจ่ายซื้อยานพาหนะถือเป็นการออมในรูปแบบของการสะสมสินทรัพย์ถาวร

รายได้ที่เป็นตัวเงินทั้งหมด หมายถึง รายได้ที่ประกอบไปด้วย ค่าจ้างและเงินเดือน กำไรสุทธิจากการประกอบธุรกิจ กำไรสุทธิจากการประกอบการเกษตร บำเหน็จ บำนาญ เบี้ยหวัด และเงินสงเคราะห์ต่างๆ เงินชดเชยและ/หรือเงินทดแทนจากการออกจากงาน เงินช่วยเหลือที่ได้รับจากบุคคลอื่นนอกครัวเรือน เงินสงเคราะห์ผู้สูงอายุและผู้พิการรวมทั้งเงินช่วยเหลืออื่นๆ จากรัฐและองค์กรต่างๆ รายรับจากการให้เช่า/ที่ดินและสินทรัพย์อื่นๆ รวมทั้งค่าลิขสิทธิ์และสิทธิบัตรต่างๆ ดอกเบี้ยเงินฝาก พันธบัตร เงินปันผลจากหุ้น และการลงทุนอื่นๆ ดอกเบี้ยแชร์ และการให้กู้ยืมเงินแก่เอกชน

รายได้ที่ไม่เป็นตัวเงิน หมายถึง รายได้ที่ประกอบไปด้วย ค่าประเมินค่าเช่าบ้านที่อยู่โดยไม่เสียค่าเช่า (รวมค่าประเมินค่าเช่าบ้านของตนเอง) มูลค่าสินค้าและบริการที่ได้รับมาโดยไม่ต้องซื้อ และอาหารและเครื่องดื่มที่ได้รับมาโดยไม่ต้องซื้อ

รายรับอื่นๆ หมายถึง รายได้ที่ประกอบไปด้วย เงินทุนการศึกษา มรดก พันัยกรรม ของขวัญ เงินชอง จากการประกันชีวิต/ประกันสังคม เงินถูกสลากเงินรางวัล ค่านายหน้าและเงินได้จากการพนัน ฯลฯ

รายจ่ายที่อยู่อาศัย หมายถึง รายจ่ายที่ประกอบไปด้วย ค่าที่อยู่อาศัย ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับเครื่องแต่งบ้าน และการดำเนินการในครัวเรือน

รายจ่ายเครื่องแต่งกาย/ค่าใช้จ่ายส่วนบุคคล หมายถึง รายจ่ายที่ประกอบไปด้วย ค่าเสื้อผ้า เสื้อผ้า และเครื่องแต่งกาย รองเท้า ค่าใช้จ่ายของใช้ส่วนบุคคล และค่าบริการส่วนบุคคล

รายจ่ายเวชภัณฑ์และค่าตรวจรักษาพยาบาล หมายถึง รายจ่ายที่ประกอบไปด้วย ค่ายาและเวชภัณฑ์ ค่ารักษาพยาบาล (คนไข้นอกและคนไข้ใน)

รายจ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะและค่าเดินทาง หมายถึง รายจ่ายที่ประกอบไปด้วย ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะ ค่าการเดินทางตามปกติ และการเดินทางในโอกาสพิเศษและท่องเที่ยว

รายการสื่อสาร หมายถึง รายการที่ประกอบไปด้วย ค่าซื้อเครื่องโทรศัพท์/โทรสาร ค่าบริการโทรศัพท์/โทรศัพท์เคลื่อนที่ ค่าสมาชิกและค่าบริการอินเทอร์เน็ต

รายการศึกษา หมายถึง รายการที่ประกอบไปด้วย ค่าเล่าเรียน/ค่าธรรมเนียมในโรงเรียน สถานศึกษาของรัฐหรือเอกชน ค่าหนังสือ เครื่องเขียน อุปกรณ์ และค่าเรียนพิเศษ

รายการสันทนาการ หมายถึง รายการที่ประกอบไปด้วย ค่าการอ่าน/บันเทิง/กิจกรรมทาง ศาสนา และการจัดงานพิธีในโอกาสพิเศษ

รายการบริจาคเงิน/เงินทำบุญ หมายถึง รายการที่ประกอบไปด้วย ค่าบริจาคเงิน ซื้อสิ่งของ ในห้องครัวต่าง เงินทำบุญและเงินช่วยงานอื่นๆ

รายการสลากกินแบ่งรัฐบาล หมายถึง รายการที่ประกอบไปด้วย ค่าสลากกินแบ่งรัฐบาล หวยของรัฐ การพนันอื่นๆ ดอกเบี้ยจ่าย และดอกเบี้ยแชร์

รายการอาหาร หมายถึง รายการที่ประกอบไปด้วย ค่าข้าว แป้ง เนื้อสัตว์ ปลาและสัตว์น้ำ อาหารประเภทนม เนย เนยแข็ง ไข่ น้ำมัน ไขมัน ผลไม้ ถั่วเปลือกแข็ง เครื่องปรุงรส เครื่องเทศ และอาหารสำเร็จรูปที่ซื้อมา

รายการเครื่องดืมไม่มีแอลกอฮอล์ หมายถึง รายการที่ประกอบไปด้วย ค่าเครื่องดื่มไม่มี แอลกอฮอล์ที่บริโภคที่บ้าน ทั้งผลิตภัณฑ์สำเร็จรูป ผลิตภัณฑ์สำเร็จรูป และอาหารและเครื่องดื่ม ที่ไม่มีแอลกอฮอล์ที่บริโภคนอกบ้าน

รายการเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ หมายถึง รายการที่ประกอบไปด้วย ค่าเครื่องดื่มที่มี แอลกอฮอล์ที่บริโภคที่บ้านและนอกบ้าน

รายการยาสูบ หมายถึง รายการที่ประกอบไปด้วย ค่าบุหรี่ ซิการ์ หมาก พลุ

รายการอื่นๆ หมายถึง รายการที่ประกอบไปด้วย ค่าจ้างคนใช้ ภาษี/ค่าธรรมเนียม/ค่าปรับ ค่าสมาชิกกลุ่มอาชีพ เงิน/สิ่งของที่ส่งให้บุคคลนอกครัวเรือน ค่าเบี้ยประกันภัย/ทรัพย์สิน/ประกัน ชีวิต เงินฌาปนกิจศพฯ (ไม่รวมสะสมทรัพย์)

บทที่ 2

แนวคิดทางทฤษฎีและการตรวจเอกสาร

การศึกษาศักยภาพในการออมของครัวเรือนเกษตรไทยครั้งนี้ ทำการศึกษาค้นคว้า รวบรวม เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นแนวทางในการประกอบการศึกษา โดยแบ่งการตรวจเอกสาร ที่เกี่ยวข้องออกเป็น 2 ส่วน คือ การตรวจเอกสารแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และการตรวจ เอกสารที่เกี่ยวกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

แนวคิดทางทฤษฎี

แนวคิดการออมนั้นอธิบายได้จากทฤษฎีการบริโภค เนื่องจากการออมคือส่วนต่างระหว่าง รายได้และรายจ่ายในการบริโภค ดังนั้นการศึกษาในครั้งนี้จึงใช้ทฤษฎีรายได้สัมบูรณ์ ทฤษฎีรายได้ ถาวร และทฤษฎีวงจรชีวิต

1. ทฤษฎีรายได้สัมบูรณ์ (The Absolute Income Theory)

Keynes มีความเชื่อว่าเป็นระบบเศรษฐกิจที่ผู้บริโภคมีอิสระในการเลือกบริโภคปริมาณการ ใช้จ่ายเพื่อการบริโภคที่บุคคลตั้งใจไว้ จะถูกกำหนดโดยจำนวนรายได้ที่บุคคลสามารถใช้จ่ายใช้ สอยได้จริงในปัจจุบัน โดยที่การเปลี่ยนแปลงในปริมาณการใช้จ่ายในการบริโภคที่ตั้งใจไว้ จะน้อยกว่าการเปลี่ยนแปลงของรายได้ที่บุคคลสามารถใช้จ่ายใช้สอยได้ หรือ MPC (Marginal Propensity to Consume) จะมีค่าน้อยกว่า 1 เขียนในรูปสมการการบริโภคได้เป็น (อมรทิพย์ แท้เที่ยงธรรม, 2547 อ้างถึง Keynes, 1936)

$$C = C_a + cY_d \quad (2.1)$$

โดยที่	C	คือ ปริมาณการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคที่บุคคลตั้งใจไว้
	C_a	คือ ปริมาณการบริโภคของบุคคลเมื่อรายได้ที่สามารถใช้จ่ายใช้สอยได้เท่ากับศูนย์
	Y_d	คือ รายได้ที่บุคคลสามารถใช้จ่ายใช้สอยได้จริงในปัจจุบัน
	c	คือ ค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการบริโภค โดยค่า c มีค่าอยู่ระหว่าง 0 ถึง 1

จากสมการที่ (2.1) พบว่าปริมาณการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคจะเปลี่ยนแปลงเป็นสัดส่วนกับการเปลี่ยนแปลงของรายได้ที่สามารถใช้จ่ายใช้สอยได้จริง กล่าวคือ ทุกๆ 1 บาทของรายได้ที่สามารถใช้จ่ายใช้สอยได้จริงที่เพิ่มขึ้น จะนำไปสู่การเพิ่มขึ้นของปริมาณการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคเท่ากับ c บาท

รายได้ที่สามารถใช้จ่ายใช้สอยได้จริง (Y_d) ของบุคคลจะถูกจัดสรรไปเพื่อใช้ในการบริโภค (C) ส่วนที่เหลือจะนำไปเก็บออม (S) ไว้เขียนในรูปของสมการได้ตามสมการที่ (2.2)

$$Y_d = C + S \quad (2.2)$$

จัดรูปสมการการออมใหม่ตามสมการที่ (2.3)

$$S = Y_d - C \quad (2.3)$$

แทนสมการที่ (2.1) ในสมการที่ (2.3) จะได้สมการการออมดังนี้

$$S = -C_a + (1-c)Y_d \quad (2.4)$$

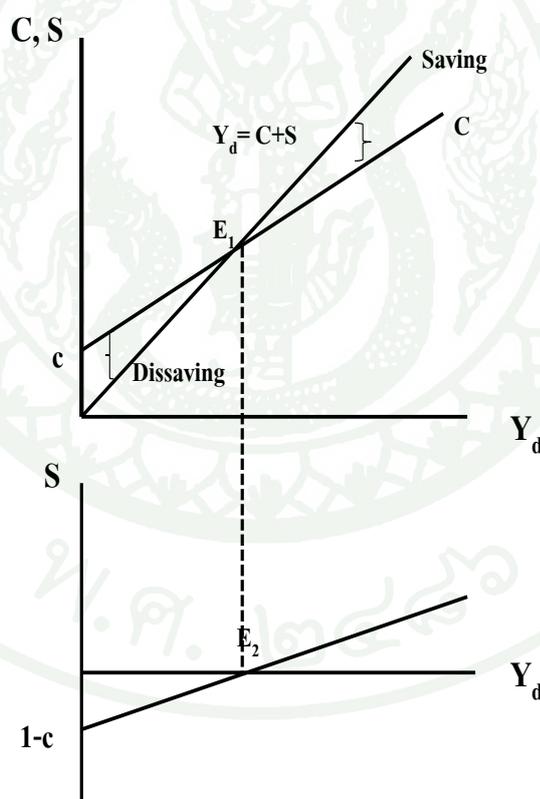
โดยที่ $1-c$ คือ ค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการออม (Marginal Propensity to Save : MPS)

สมการที่ (2.4) คือ สมการการออม ซึ่งแสดงความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณการออมและจำนวนรายได้ที่บุคคลสามารถใช้จ่ายใช้สอยได้จริงในปัจจุบัน เพราะค่า MPS มีค่าเป็นบวก ดังนั้นปริมาณการออมและจำนวนรายได้ที่สามารถใช้จ่ายใช้สอยได้จริงจะมีความสัมพันธ์กันในเชิงบวก

ภาพที่ 1 แกนนอนแสดงรายได้ที่ใช้จ่ายใช้สอยได้จริง แกนตั้งแสดงถึงการบริโภคและการออม เส้นตรง $Y_d = C + S$ เป็นเส้น 45° หมายความว่า รายได้ที่ใช้จ่ายได้จริงเท่ากับการบริโภควกกับการออม เส้น C คือ เส้นการบริโภค จุดตัดระหว่างเส้น 45° กับเส้นการบริโภค (จุด E_1) มีชื่อเรียกว่า Breakeven Point ณ ระดับรายได้ที่ Breakeven Point ตัวปริมาณการบริโภคจะเท่ากับระดับรายได้ที่ใช้จ่ายได้จริงพอดี หรือ ปริมาณการออมจะเท่ากับศูนย์นั่นเอง (จุด E_2)

ณ ระดับรายได้ที่น้อยกว่าระดับรายได้ที่ Breakeven Point เส้นตรง $Y_d = C + S$ จะอยู่ใต้เส้น C แสดงว่าปริมาณการออมเป็นลบ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ เมื่อรายได้ของบุคคลลดลงเมื่อเทียบกับระดับรายได้เดิม บุคคลจะพยายามรักษาระดับการบริโภคระดับเดิมไว้ โดยจะไม่พยายามลดปริมาณค่าใช้จ่ายในการบริโภคลงในสัดส่วนเดียวกับรายได้ที่ลดลงไป (ดึงเงินออมออกมาใช้จ่ายเพื่อการบริโภค)

ณ ระดับรายได้ที่มากกว่าระดับรายได้ตรง Breakeven Point เส้นตรง $Y_d = C + S$ จะอยู่เหนือเส้น C แสดงว่าปริมาณการออมเป็นบวก กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ เมื่อรายได้ของบุคคลเพิ่มมากขึ้นในช่วงแรกบุคคลก็จะไม่เพิ่มปริมาณการใช้จ่ายในการบริโภคขึ้นในสัดส่วนเดียวกันกับการเพิ่มขึ้นของรายได้ แต่จะกันรายได้ส่วนที่เพิ่มขึ้นเก็บออมไว้เพื่อชดเชยกับเงินออมที่ได้ใช้จ่ายไปในตอนที่รายได้ลดลง

ภาพที่ 2.1 การบริโภคและการออมตามทฤษฎีรายได้สัมบูรณ์

ที่มา: อมรทิพย์ แท้เที่ยงธรรม (2547)

2. ทฤษฎีรายได้ถาวร (The Permanent Income Theory of Consumption)

ทฤษฎีรายได้ถาวรของ Friedman นั้นเขามีความเห็นว่าเป็นว่า ในระยะยาวการบริโภคจะมีความสัมพันธ์กับรายได้ถาวร (Permanent Income) ในสัดส่วนที่คงที่ (Richard T Froyen, 1993 อ้างถึง Friedman, 1957)

$$C = kY_p \quad (2.5)$$

โดย k คือ สัดส่วนของการบริโภคต่อรายได้
 Y_p คือ รายได้ถาวร

Friedman มีแนวคิดที่ว่า รายได้ถาวร หมายถึง รายได้เฉลี่ยระยะยาวที่คาดว่าจะได้รับจากทรัพย์สินที่เป็นมนุษย์ และทรัพย์สินที่ไม่ใช่มนุษย์ (Human and Nonhuman Wealth) นั่นคือ รายได้เฉลี่ยที่คาดว่าจะได้รับจากการทำงานและจากสินทรัพย์อื่นๆ ที่บุคคลถือไว้ อย่างไรก็ตาม ในช่วงเวลาหนึ่งๆ รายได้ที่เกิดขึ้นอาจจะแตกต่างไปจากรายได้ถาวรได้ เพราะมีรายได้ชั่วคราว (Transitory Income) เกิดขึ้น ไม่ว่าจะป็นรายได้ในระดับส่วนบุคคล หรือในระดับส่วนรวมดังนั้น

$$Y = Y_p + Y_t \quad (2.6)$$

โดย Y คือ รายได้ที่เกิดขึ้นจริง
 Y_p คือ รายได้ถาวร
 Y_t คือ รายได้ชั่วคราว

รายได้ชั่วคราวที่เกิดขึ้น อาจมีค่าเป็นบวกหรือลบก็ได้ แต่ในระยะยาวแล้ว ค่าบวกและลบจะชดเชยกันพอดี ดังนั้นในระยะยาว รายได้ที่เกิดขึ้นจริงจะเป็นรายได้ถาวรเท่านั้น

ส่วนการบริโภคที่เกิดขึ้นก็เช่นเดียวกับรายได้ กล่าวคือ การบริโภคที่เกิดขึ้นจะประกอบด้วยการบริโภคถาวร (Permanent Consumption) และการบริโภคชั่วคราว (Transitory Consumption) และในระยะยาว การบริโภคที่เกิดขึ้นจริงจะเป็นการบริโภคถาวร ดังเหตุผลเดียวกันในกรณีรายได้ ดังนั้นสมการการบริโภค คือ

$$C = C_p + C_t \quad (2.7)$$

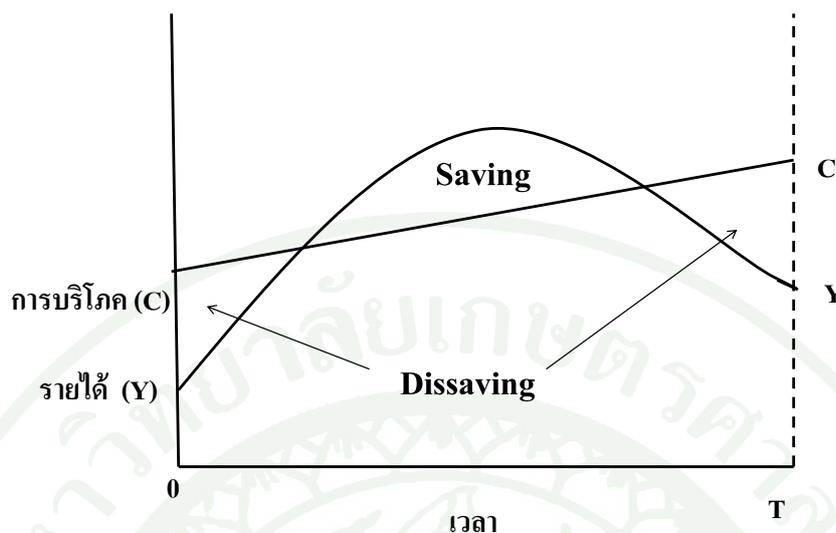
โดย	C	คือ การบริโภคที่เกิดขึ้นจริง
	C_p	คือ การบริโภคถาวร
	C_t	คือ การบริโภคชั่วคราว

Friedman สรุปว่า ไม่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันระหว่างรายได้ถาวรกับรายได้ชั่วคราว ระหว่างการบริโภคถาวรกับการบริโภคชั่วคราว และระหว่างการบริโภคชั่วคราวกับรายได้ชั่วคราว หมายความว่าแนวโน้มในการบริโภคจากรายได้ชั่วคราว จะเป็นศูนย์ นั่นคือ การบริโภคจะขึ้นอยู่กับรายได้ถาวรเท่านั้น รายได้ชั่วคราวจะแปรผัน โดยตรงกับการออม และเมื่อพิจารณา MPS จะพบว่า MPS ที่ได้จากรายได้ชั่วคราวจะมีค่ามากกว่ารายได้ถาวร ดังนั้นรายได้ชั่วคราวจะมีอิทธิพลต่อการออมมากกว่ารายได้ถาวร

3. ทฤษฎีวงจรชีวิต (The Life Cycle Theory of Consumption)

ทฤษฎีวงจรชีวิตของ Modigliani กล่าวว่า ระดับการบริโภคของบุคคลหรือครัวเรือนไม่ได้ขึ้นอยู่กับรายได้ในปัจจุบันเพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับรายได้ที่คาดคะเนในระยะยาวด้วย บุคคลจะวางแผนการใช้จ่ายในการบริโภคตลอดชีวิตภายใต้รายได้ที่คาดคะเนตลอดชีวิต (Richard T Froyen, 1993 อ้างถึง Modigliani, 1963)

จากภาพที่ 2 สมมติให้อายุของบุคคลคือ OT ในช่วงเริ่มต้นของชีวิตบุคคลจะมีรายได้ต่ำ แต่เมื่อมีอายุมากขึ้นหรือช่วงกลางของวงจรชีวิตจะมีรายได้สูงขึ้น และรายได้จะลดลงเมื่อสูงอายุ การกระจายรายได้ตลอดช่วงชีวิตของบุคคลคือเส้นโค้ง YY ส่วนเส้นการบริโภคคือ CC ที่ลาดเอียงขึ้นจากซ้ายมือไปขวามือ แสดงว่า เมื่อบุคคลอายุน้อยจะมีการบริโภคต่ำ แต่การบริโภคจะสูงขึ้นเรื่อยๆ เมื่อบุคคลมีอายุสูงขึ้น ดังนั้นในช่วงอายุน้อย บุคคลจะบริโภคสูงกว่ารายได้ ทำให้มีการออมเป็นลบ (Dissaving) หรือมีหนี้สินเกิดขึ้น แต่เมื่ออยู่ในช่วงกลางของวงจรชีวิต บุคคลจะมีรายได้สูงกว่าการบริโภคทำให้สามารถออมได้ ส่วนในวัยสูงอายุ รายได้ของบุคคลจะลดลง ในขณะที่การบริโภคยังคงสูงอยู่ ทำให้บุคคลมีการออมเป็นลบอีก

ภาพที่ 2.2 รายได้และการบริโภคตามทฤษฎีวงจรชีวิต
ที่มา: Froyen (1993)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การตรวจเอกสารสำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสำหรับการศึกษารั้งนี้ แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ การศึกษาการออมที่เกี่ยวข้องกับครัวเรือนทั่วไป การศึกษาการออมที่เกี่ยวข้องกับครัวเรือนเกษตร และการศึกษาการออมเพื่อไว้ใช้ในยามฉุกเฉิน

1. งานศึกษาการออมที่เกี่ยวข้องกับครัวเรือนทั่วไป

Pootrakool, Ariyapruchya and Sodsrichai (2005) ศึกษาการออมในระยะยาวของประเทศ ไทย พบสาเหตุที่การออมโดยรวมลดลงเพราะการออมในภาคครัวเรือนลดลง เนื่องจาก การจัดตั้ง ความคุ้มครองทางสังคมที่เพิ่มขึ้น เมื่อแรงงานเข้าสู่ระบบนี้แล้วโดยการจ่ายเงินเข้ากองทุน เช่น กองทุนประกันสังคม กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ ทำให้แรงงานลดการออมลงเนื่องจากคิดว่า ได้ทำการออมเงินผ่านกองทุนแล้ว การเพิ่มขึ้นในการบริโภคของครัวเรือน เนื่องจากสามารถ เข้าถึงแหล่งเงินกู้ได้ง่ายขึ้น ผู้บริโภคจึงลดความสำคัญของการออมเพื่อป้องกันความเสี่ยงในอนาคต และการเปลี่ยนแปลงการออมระหว่างการออมของครัวเรือนกับการออมของนิติบุคคล โดย ครัวเรือนที่เป็นผู้ประกอบการอาจจะนับการออมเป็นการออมครัวเรือนหรือการออมนิติบุคคลก็ได้ ดังนั้นการออมครัวเรือนและการออมนิติบุคคลจึงตรงข้ามกันในวัฏจักรเศรษฐกิจ นั่นคือการออม

ของครัวเรือนจะตรงข้ามกับระดับกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ส่วนการออมนิติบุคคลจะเป็นไปตามระดับกิจกรรมทางเศรษฐกิจ

Pootrakool *et al.* (2005) ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อระดับการออมในภาคครัวเรือนโดยใช้ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและครัวเรือนของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2547 สมการถดถอยเชิงเดียว (Linear Regression) ประมาณค่าโดย OLS และศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อข้อจำกัดในการออมของภาคครัวเรือน โดยใช้ข้อมูลจากการสำรวจทัศนคติของครัวเรือนต่อหนี้และการออมของธนาคารแห่งประเทศไทยปี พ.ศ. 2547 ใช้สมการถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression)

ผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อระดับการออมในภาคครัวเรือนดังนี้ รายได้ จำนวนผู้มีรายได้ในครัวเรือน และความสามารถในการเข้าถึงระบบการออมจะทำให้ระดับการออมของครัวเรือนเพิ่มขึ้น ส่วนการเป็นสมาชิกกองทุนประกันสังคมหรือกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ การได้รับสิทธิ 30 บาทรักษาทุกโรค จำนวนสมาชิกหรือขนาดของครัวเรือน และการมีบ้านเป็นของตนเองทำให้ระดับการออมของครัวเรือนลดลง และยังพบอีกว่า เกษตรกรหรือแรงงาน ทุกวันนี้จะต้องมีการออมเพิ่มขึ้นเนื่องจากความไม่แน่นอนจากสภาพภูมิอากาศและปัจจัยภายนอก ความสัมพันธ์นี้เป็นหนึ่งในปัจจัยเบื้องหลังที่ทำให้การออมลดลงตลอดสิบปี ครัวเรือนย้ายออกจากภาคเกษตรเนื่องจากความผันผวนของรายได้ นั้นทำให้การออมเพื่อใช้ในยามฉุกเฉินของครัวเรือนไทยลดลง และปัจจัยที่ทำให้ครัวเรือนมีการออมไม่เพียงพอมีดังนี้ รายได้ ซ้ำซ้อนในรายได้ ความรู้ทางการเงินน้อย การศึกษาต่ำ และการเป็นเจ้าของบ้าน

ศรีสุข โรจน์อุ่นวงศ์ (2539) ทำการศึกษาระดับการออมต่อระดับรายได้ของครัวเรือนไทยระหว่างชนบทและเมือง ปี พ.ศ. 2535/2536 เพื่อวิเคราะห์ระดับการออมต่อระดับรายได้ของครัวเรือนที่จำแนกตามชั้นอายุ อาชีพ และรายได้ ในเขตเมืองและเขตชนบทของภาคต่างๆ ในประเทศ โดยวิเคราะห์เชิงพรรณนา และใช้สมการเส้นตรงถดถอยเชิงเดี่ยววิเคราะห์เชิงปริมาณ ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์เป็นข้อมูลภาคตัดขวางจากการสำรวจการออมภาคครัวเรือนไทยปี 2536 ของธนาคารแห่งประเทศไทย

ผลการศึกษาพบว่า รายได้มีผลต่อการออมในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติสำหรับทุกกลุ่มครัวเรือนเมื่อพิจารณาค่าความโน้มเอียงในการออมเฉลี่ยและค่าความโน้มเอียงในการออมหน่วยสุดท้ายของครัวเรือน ครัวเรือนที่มีการออมสอดคล้องกับทฤษฎีวงจรชีวิตคือ ครัวเรือนในเขตเมืองของกรุงเทพฯ และปริมณฑล ส่วนกรณีจำแนกครัวเรือนตามชั้นอาชีพพบว่า ผู้มีบทบาทสำคัญต่อการออมในเขตเมืองได้แก่ ผู้มีอาชีพลูกจ้างภาคเอกชนและรับจ้างทั่วไป ในเขตชนบทได้แก่ ผู้มี

อาชีพค้าขายหรือเจ้าของกิจการ/ธุรกิจ สำหรับกรณีจำแนกครัวเรือนตามชั้นรายได้พบว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่มีการออมที่สอดคล้องกับทฤษฎีรายได้สมบูรณ์ นั่นคือครัวเรือนที่อยู่ในชั้นรายได้ที่สูงกว่าจะมีการออมที่สูงกว่าด้วย และพบว่า แบบแผนการใช้จ่ายระหว่างภาค และเมืองกับชนบทแตกต่างกัน ปრაภกว่า ภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีสัดส่วนค่าอาหารต่อรายจ่ายทั้งหมดของชนบทสูงกว่าในเมือง และครัวเรือนในชนบทต้องชำระค่าน้ำประปาในสัดส่วนที่สูงกว่าครัวเรือนในเมือง แสดงให้เห็นว่าครัวเรือนในชนบทส่วนใหญ่มีการระเหินเงินมาก โดยเฉพาะกู้ยืมจากนอกสถาบันการเงิน การกระจายบริการทางการเงินของสถาบันการเงินออกสู่ภูมิภาคมากขึ้นก็จะช่วยให้เงินออมสูงขึ้นด้วย

สมปอง แจ่งสุบิน (2544) ศึกษาปัจจัยที่กำหนดความแตกต่างพฤติกรรมการออมของครัวเรือนก่อนเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในปี 2539 กับช่วงวิกฤตเศรษฐกิจในปี 2541 ด้วยวิธีการสร้างแบบจำลองเศรษฐมิติโดยใช้สมการถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression) ประมาณค่าสัมประสิทธิ์ด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด แล้วทดสอบความแตกต่างด้วยวิธีการ Chow Test โดยใช้ข้อมูลภาคตัดขวางจากโครงการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนปี 2539 และโครงการสำรวจพฤติกรรมการออมปี 2541 ศึกษาโดยจำแนกตามอาชีพหลักของครัวเรือน พบว่า ทั้งครัวเรือนที่มีแหล่งที่มาของรายได้แน่นอนและไม่แน่นอนมีพฤติกรรมการออมก่อนวิกฤตแตกต่างจากช่วงวิกฤตเศรษฐกิจอย่างมีนัยสำคัญ โดยมีปัจจัยด้านรายได้เป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการออมทั้งสองช่วงเวลาดังกล่าว

สำหรับปัจจัยด้านอื่นๆ นั้น พบว่า ไม่มีปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการออมทั้งสองช่วงเวลาของครัวเรือนที่มีแหล่งที่มาของรายได้ที่แน่นอน แต่จะมีปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการออมทั้งสองช่วงเวลาของครัวเรือนที่มีแหล่งที่มาของรายได้ไม่แน่นอนดังนี้ ครัวเรือนที่ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัวในการค้าหรืออุตสาหกรรมที่มีหัวหน้าครัวเรือนมีช่วงอายุ 50-59 ปี และมากกว่าหรือเท่ากับ 60 ปี หรือจบการศึกษาระดับอุดมศึกษาหรือสูงกว่า พบว่าค่าสัดส่วนเงินออมต่อรายได้ของครัวเรือนก่อนวิกฤตต่ำกว่าช่วงวิกฤต

ครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเป็นแรงงานเกษตร คนงานทั่วไป หรือผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการผลิต ที่มีหัวหน้าครัวเรือนจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา อาชีวศึกษา และอุดมศึกษาหรือสูงกว่า พบว่าค่าสัดส่วนเงินออมต่อรายได้ของครัวเรือนก่อนวิกฤตสูงกว่าช่วงวิกฤต

ครัวเรือนที่ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัวในการค้า หรือ อุตสาหกรรม และอาชีพเป็นแรงงานเกษตร คนงานทั่วไป หรือผู้ที่ปฏิบัติงานในกระบวนการผลิต ที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองพบว่า ค่า

สัดส่วนเงินออมต่อรายได้ของครัวเรือนก่อนวิกฤตสูงกว่าช่วงวิกฤต และอัตราการพึ่งพิงของสมาชิกวัยเด็กและวัยชราภาพต่อสมาชิกวัยทำงานเป็นปัจจัยที่กำหนดความแตกต่างพฤติกรรมการออมของครัวเรือนที่มีรายได้ไม่แน่นอนทุกอาชีพ

อุสาห์ แซ่มสุวรรณ (2544) ศึกษาปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดการออมของครัวเรือนในประเทศไทย และวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยกำหนดการออมของครัวเรือนกับการออมของครัวเรือนในประเทศไทยในช่วงเวลาต่างๆ โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิที่รวบรวมจากหน่วยงานราชการต่างๆ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2527-2541 นำมาวิเคราะห์ปัจจัยกำหนดการออมของครัวเรือนในประเทศไทย โดยใช้สมการถดถอย และศึกษาการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยกำหนดการออมของครัวเรือนกับการออมของครัวเรือนในประเทศไทยโดยใช้วิธีสหสัมพันธ์อย่างง่าย

ผลการศึกษาปัจจัยกำหนดการออมของครัวเรือนในประเทศไทย พบว่า รายได้เฉลี่ยต่อคนค่าใช้จ่ายในการบริโภคในปีที่ผ่านมา และอัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำที่แท้จริง เป็นปัจจัยที่กำหนดการออมของครัวเรือน โดยรายได้เฉลี่ยต่อคนมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับการออมของครัวเรือน สำหรับค่าใช้จ่ายในการบริโภคในปีที่ผ่านมาและอัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำที่แท้จริงมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับการออมของครัวเรือน และเมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยกำหนดการออมของครัวเรือนกับการออมของครัวเรือนในประเทศไทยในแต่ละช่วงเวลา พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยดังกล่าวกับการออมของครัวเรือนมีค่าเปลี่ยนแปลงไปในแต่ละช่วงเวลา

กฤติกา จัตุรัสวัฒนากุล (2545) ศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจที่มีผลกระทบต่อการออมของภาคเอกชนในประเทศไทย ซึ่งแบ่งออกเป็นภาคครัวเรือนและภาคธุรกิจ โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิรายปี ระหว่างปี พ.ศ. 2520 - 2543 ทำการวิเคราะห์เชิงพรรณนาและเชิงปริมาณในรูปแบบสมการถดถอยพหุคูณ และประมาณค่าด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด

ผลการศึกษาพบว่าสัดส่วนการออมสุทธิในภาคครัวเรือนต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศเบื้องต้นมีแนวโน้มลดลงหลังการเปิดเสรีทางการเงินในปี พ.ศ. 2533 ขณะที่สัดส่วนดังกล่าวของการออมในภาคธุรกิจมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นแต่เพิ่มขึ้นไม่ทันกับสัดส่วนดังกล่าวของการออมในภาคครัวเรือนที่ลดลง ทำให้สัดส่วนดังกล่าวของการออมในภาคเอกชนมีแนวโน้มลดลง สำหรับปัจจัยทางเศรษฐกิจที่มีผลกระทบในทางบวกต่อการออมสุทธิของภาคครัวเรือน ได้แก่ รายได้พึงจ่ายใช้สอยของภาคครัวเรือน และรายได้จากทรัพย์สินของภาคครัวเรือน ส่วนปัจจัยที่มีผลกระทบในทางลบ ได้แก่ การเปิดเสรีทางการเงิน ในขณะที่ ปัจจัยทางเศรษฐกิจที่มีผลกระทบในทางบวกต่อ

การออมสุทธิของภาคธุรกิจ ได้แก่ การลงทุนของภาคเอกชน อัตราเงินเฟ้อ และการเปิดเสรีทางการเงิน ส่วนปัจจัยที่มีผลกระทบในทางลบ ได้แก่ อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ของธนาคารพาณิชย์

กชวรรณ ทาเวียง (2548) ศึกษาลักษณะแนวโน้มและปัจจัยที่กำหนดการออมของภาคครัวเรือนกับสถาบันการเงินไทย โดยใช้ข้อมูลอนุกรมเวลาในช่วงปี พ.ศ. 2520 – 2545 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณทางเศรษฐมิติโดยทดสอบคุณสมบัติความมีเสถียรภาพของข้อมูลด้วยวิธี Augmented Dickey Fuller Test (ADF) และทดสอบความสัมพันธ์ของแบบจำลองในระยะยาว และระยะสั้น ด้วยวิธี Cointegration และ Error Correction Mechanism

ผลการศึกษาแนวโน้มการออมของภาคครัวเรือนกับสถาบันการเงินไทย พบว่าการออมที่ธนาคารพาณิชย์ ธนาคารออมสิน บริษัทประกันชีวิต ธนาคารอาคารสงเคราะห์ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร มีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้น ยกเว้นการออมที่บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ และบริษัทเครดิตฟองซิเออร์ที่มีแนวโน้มลดลง ส่วนผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณทางเศรษฐมิติโดยจำแนกเป็นแบบจำลองความสัมพันธ์ในระยะยาวของการออมภาคครัวเรือนที่ธนาคารพาณิชย์ ธนาคารออมสิน บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ และการออมรวมทุกสถาบันการเงิน พบว่ารายได้เฉลี่ยต่อหัวมีอิทธิพลในทางบวกกับการออมภาคครัวเรือนมากที่สุด อัตราการเป็นภาระวัยเด็ก และวัยชราามีอิทธิพลในทางลบกับการออมภาคครัวเรือนมากที่สุด ส่วนการทดสอบกลไกการปรับตัวในระยะสั้น พบว่า เมื่อการออมภาคครัวเรือนของทุกๆแบบจำลองในระยะยาวมีการคลาดเคลื่อน หรือเบี่ยงเบนออกนอกคุลยภาพ ค่าความคลาดเคลื่อนจะถูกขจัด และแก้ไขให้หมดไปเพื่อปรับตัวเข้าสู่คุลยภาพ

นันทกา นันทวิสัย (2552) ศึกษาปัจจัยกำหนดการออมภาคครัวเรือน ในภาคการเกษตร และนอกภาคการเกษตร โดยใช้ข้อมูลจากรายงานการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนปี 2547 โดยสมการถดถอยในรูปของลอการิทึมธรรมชาติ (Natural Logarithm) ปัจจัยที่กำหนดการออมภาคครัวเรือนทั้งภาคเกษตรและนอกภาคเกษตรทางบวก คือ รายได้รวม และการออมทรัพย์กับสถาบันการเงินส่วนปัจจัยที่ส่งผลทางลบ คือ รายจ่ายในการบริโภค จำนวนหนี้สินที่ต้องชำระคืน และจำนวนสมาชิกที่อยู่ในวัยพึ่งพิง ส่วนระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนนั้นส่งผลทั้งทางบวกและลบ

ปัจจัยที่กำหนดการออมครัวเรือนในภาคเกษตรทางบวก คือ รายได้รวม และการออมทรัพย์กับสถาบันการเงิน ส่วนค่าใช้จ่ายในการบริโภคส่งผลทางลบต่อการออม ส่วนปัจจัยที่กำหนดการออมครัวเรือนนอกภาคเกษตรทางบวกคือ รายได้รวม การออมทรัพย์กับสถาบันการเงิน และ

การศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนอุดมศึกษา ส่วนค่าใช้จ่ายในการบริโภค จำนวนหนี้สินที่ต้องชำระคืน และจำนวนสมาชิกที่อยู่ในวัยพึ่งพิง ส่งผลทางลบต่อการออม ดังนั้นสรุปได้ว่า ปัจจัยการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนอุดมศึกษา จำนวนหนี้สินที่ต้องชำระคืน และจำนวนสมาชิกที่อยู่ในวัยพึ่งพิงนี้มีผลต่อการออมของครัวเรือนนอกภาคเกษตร แต่ไม่มีผลต่อการออมของครัวเรือนในภาคเกษตร

วราเวศม์ สุวรรณระดา และ สมประวีณ มั่นประเสริฐ (2552) ศึกษาถึงพฤติกรรมการออมของผู้มีงานทำโดยใช้ข้อมูลจุลภาคระดับรายบุคคล เพื่อวิเคราะห์ให้เห็นถึงปัจจัยกำหนดพฤติกรรมการออม – ไม่ออมของผู้มีงานทำ รวมไปถึงปัจจัยที่มีส่วนกำหนดพฤติกรรมการออมในระยะยาวเพื่อการดำรงชีวิตยามชราภาพ ตลอดจนศึกษาถึงปัจจัยสำคัญที่มีส่วนในการกำหนดอัตราการออมของผู้มีงานทำที่เป็นผู้ออม

การประมาณค่าสมการเศรษฐมิติจะใช้แบบจำลองสมการถดถอยโลจิสติกแบบทวิภาค (Binary Logistic Regression) สำหรับการอธิบายพฤติกรรมการเลือกออม – ไม่ออมของผู้ที่มีงานทำ ทั้งที่เป็นการตัดสินใจเพื่อเป็นการออมทั่วไปและที่เป็นการออมเพื่อการดำรงชีวิตยามชราภาพ และจะใช้แบบจำลองสมการถดถอยเชิงเส้นตรง เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีส่วนในการกำหนดอัตราการออมของผู้มีงานทำ

จากการศึกษาปัจจัยกำหนดพฤติกรรมการออมของผู้มีงานทำ (ออมหรือไม่ออม) พบว่า รายได้และความสม่ำเสมอของการได้รับรายได้จะส่งผลให้ผู้มีงานทำออมเงิน แต่ถ้าหากผู้มีงานต้องกู้ยืมเงินก็จะทำให้กลายเป็นผู้ไม่ออมเงิน ขณะที่การมีลักษณะนิสัยรู้จักการวางแผนในการดำเนินชีวิตจะส่งผลให้ผู้มีงานทำออมเงิน หากมีบุตรมากขึ้นผู้มีงานทำก็จะมีแนวโน้มกลายเป็นผู้ไม่ออมเงิน นอกจากนี้ความรู้เกี่ยวกับการเงินก็จะส่งผลต่อการเป็นผู้ออมเงิน ในส่วนของระดับอัตราการออมเงินของผู้มีงานทำที่ออมได้นั้น ลักษณะนิสัยรู้จักการวางแผนมีส่วนสำคัญในการเพิ่มระดับอัตราการออม ขณะเดียวกันการอยู่ในระดับการออมภาคบังคับ จำนวนบุตร การกู้ยืมเงิน และการทำงานในระบบจะส่งผลให้ระดับอัตราการออมลดลง

ในส่วนของพฤติกรรมการออมเงินระยะยาวเพื่อการดำรงชีวิตยามชราภาพนั้น พบว่าระดับรายได้ ความสม่ำเสมอของกระแสรายได้ และการมีลักษณะนิสัยแบบมีการวางแผนในการดำรงชีวิตการทำงานในระบบ การอยู่ในการออมภาคบังคับ และการหย่าร้างทำให้ผู้มีงานทำออมระยะยาวเพื่อการดำรงชีวิตยามชราภาพ ส่วนการกู้ยืมเงินและการมีหลักประกันสุขภาพอื่นๆ จะมีผลทำให้ผู้มีงานทำมีแนวโน้มไม่ออมเพื่อการดำรงชีวิตยามชราภาพ นอกจากนี้ยังพบว่าผู้มีงานทำจะออมเงินระยะยาวจะขึ้นกับความมั่นคงในการดำรงชีวิตด้วย

2. งานศึกษาการออมที่เกี่ยวข้องกับครัวเรือนเกษตร

อุทัย สายเนตร (2537) ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการออมของเกษตรกร ศึกษาโดยใช้หน่วยวิเคราะห์ คือ ครัวเรือนเกษตรกรลูกค้าในพื้นที่การดำเนินงานของ ธ.ก.ส. ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือกภาคละ 2 จังหวัด รวม 4 ภาค เป็นจำนวนทั้งสิ้น 8 จังหวัด ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบการสังเกตการณ์ ในช่วงเดือน กันยายน - ตุลาคม 2536 ในการเก็บข้อมูลภาคสนาม 327 ตัวอย่าง โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา รวมทั้งค่าความถี่ ค่าร้อยละ และค่าสถิติอื่นๆที่เหมาะสม

ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการออมของเกษตรกร ได้แก่ ปัจจัยทางกายภาพ ปัจจัยภูมิหลังของเกษตรกร ปัจจัยทางการเงิน ปัจจัยด้านรูปแบบการออม ปัจจัยด้านรูปแบบการบริการด้านเงินฝาก ปัจจัยด้านภาพลักษณ์ของธนาคาร และปัจจัยผลตอบแทนจากการฝากเงินต่อ ธ.ก.ส. แล้วทำให้เกษตรกรตัดสินใจจะออมโดยการฝากเงิน

การศึกษาของเสาวลักษณ์ ธรรมทีปกุล (2539) ศึกษาถึงปัจจัยสำคัญทางเศรษฐกิจ สังคม และปัจจัยอื่นที่กำหนดพฤติกรรมการออมของครัวเรือนเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ใช้สมการเดียวและประมาณค่าทางเศรษฐมิติ โดยวิธี OLS สำหรับข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาเป็นข้อมูลภาคตัดขวาง ในปี 2537/2538 จากแบบสอบถาม พฤติกรรมการออมของครัวเรือนเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2 จังหวัด คือ จังหวัดบุรีรัมย์และจังหวัดร้อยเอ็ด ในรอบระยะเวลาหนึ่งปี ในการศึกษาได้ใช้แบบจำลองสมการการออมประมาณค่าสมการการออมของครัวเรือนกลุ่มต่างๆ ได้แก่ ครัวเรือนเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส.ทั้งหมด ครัวเรือนเกษตรกรแยกตามอาชีพ ครัวเรือนเกษตรกรแยกตามจังหวัด ครัวเรือนเกษตรกรแยกตามรายได้

ผลการศึกษารูปได้ว่า รายได้เป็นปัจจัยกำหนดการออมของครัวเรือนเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ทุกกลุ่ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในเชิงบวก และค่าความยืดหยุ่นของเงินออมต่อรายได้มีค่ามากกว่า 1 แสดงว่าครัวเรือนที่มีรายได้แตกต่างกันจะมีการออมที่แตกต่างกันมาก และทรัพย์สินสุทธิเป็นปัจจัยที่กำหนดการออมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในเชิงลบ อายุของหัวหน้าครัวเรือนนั้น ไม่มีผลในการกำหนดการออมของครัวเรือนเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ทุกกลุ่ม และเมื่อศึกษาแบบแบ่งตามช่วงอายุของหัวหน้าครัวเรือนปรากฏว่าหัวหน้าครัวเรือนที่มีอายุ 61 ปีขึ้นไปมีการออมสูงที่สุด แสดงว่าพฤติกรรมการออมของครัวเรือนเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานวัฏจักรชีวิต การศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนเป็นปัจจัยที่กำหนดการออมของครัวเรือน

เกษตรกรลูกค้า ช.ก.ส. โดยรวม และจำนวนผู้พึ่งพิงในครัวเรือนเป็นปัจจัยที่กำหนดการออมของครัวเรือนชาวนา และครัวเรือนเกษตรกรในจังหวัดร้อยเอ็ด

สำหรับการศึกษาถึงวัตถุประสงค์ในการออม และรูปแบบการออมของครัวเรือน ได้ผลการศึกษาว่า รูปแบบการออมที่สำคัญของครัวเรือนเกษตรกรลูกค้า ช.ก.ส. คือการออมในรูปแบบทรัพย์สินสภาพคล่อง ได้แก่ การถือเงินสด ฝากกับสถาบันการเงิน โดยมีเหตุผลในการออม คือเพื่อเก็บไว้ใช้ยามเจ็บป่วย ชรา หรือยามฉุกเฉิน และเพื่อการศึกษาของสมาชิกในครัวเรือน

3. งานศึกษาการออมเพื่อไว้ใช้ยามฉุกเฉิน

จากนิเวศน์ เรื่องธรรมชาติ (2551) ศึกษาพฤติกรรมกรรมการบริโภคนิยมและการออมไว้ใช้ยามฉุกเฉินของครัวเรือนไทยโดยรวม และครัวเรือนที่แบ่งตามอายุ ลักษณะรายได้ การศึกษาและถิ่นที่อยู่ ซึ่งศึกษาจากผลกระทบของความไม่แน่นอนของรายได้ที่ส่งผลให้การบริโภคลดลง โดยใช้ข้อมูลจากโครงการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน ปี 2549 ผ่านกระบวนการสร้างฟังก์ชันรายได้ในการคาดการณ์รายได้ถาวร และจัดกลุ่มครัวเรือนอย่างมีระบบในการหาค่าความแปรปรวนของรายได้ เพื่อแก้ไขข้อจำกัดของข้อมูลที่ทำให้ไม่สามารถทราบรายได้ถาวรและความแปรปรวนของรายได้แต่ละครัวเรือนโดยตรง และประมาณค่าฟังก์ชันการบริโภคด้วยวิธี Maximum Likelihood

ผลการศึกษาพบว่าครัวเรือนไทยโดยรวม ครัวเรือนรายได้สูง และครัวเรือนรายได้ปานกลางไม่มีการออมไว้ใช้ยามฉุกเฉิน เนื่องจากเมื่อรายได้ลดลงต่ำสุดหรืออย่างน้อยเท่ากับค่าเฉลี่ยของรายได้ตลอดช่วงชีวิต ระดับรายได้ยังคงสูงกว่าระดับการบริโภค ดังนั้นความไม่แน่นอนของรายได้จึงไม่กระทบต่อการบริโภคมากนัก ในขณะที่ครัวเรือนรายได้ต่ำบางลักษณะเท่านั้นที่มีการออมไว้ใช้ยามฉุกเฉิน อันได้แก่ ครัวเรือนรายได้ต่ำที่หัวหน้าครัวเรือนไม่มีรายได้ประจำและครัวเรือนรายได้ต่ำที่ไม่ได้อยู่ในกรุงเทพและปริมณฑล เนื่องจากเผชิญกับความไม่แน่นอนของรายได้ในระดับที่สูง และถึงแม้ว่าครัวเรือนรายได้ต่ำวัยทำงานมีความไม่แน่นอนของรายได้น้อยกว่าวัยเกษียณ แต่ระยะเวลาที่เกิดความไม่แน่นอนมีความยาวนานมากกว่า ดังนั้นครัวเรือนรายได้ต่ำวัยทำงานจึงมีพฤติกรรมออมไว้ใช้ยามฉุกเฉินเช่นกัน ในขณะที่การวัดระดับการศึกษาที่แตกต่างกันนั้นไม่สามารถสรุปได้ว่าครัวเรือนรายได้ต่ำที่มีการศึกษาสูงหรือมีการศึกษาน้อยมีการออมไว้ใช้ยามไว้ใช้ยามฉุกเฉิน

สรุปความแตกต่างของงานวิจัยนี้กับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานศึกษาที่ผ่านมาส่วนใหญ่จะศึกษาพฤติกรรมการออมทั่วไปของครัวเรือนทั้งประเทศ สำหรับงานศึกษาที่ศึกษาพฤติกรรมการออมของครัวเรือนเกษตรนั้นเป็นเพียงการศึกษาในบางพื้นที่ของประเทศ ได้แก่ งานศึกษาของอุทัย สายเนตร(2537) ซึ่งทำการศึกษาเพียง 8 จังหวัด และใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนาเท่านั้น ไม่มีการวิเคราะห์เชิงปริมาณ ส่วนเสาวลักษณ์ ธรรมทิปกุล(2539) นั้นทำการศึกษาเพียง 2 จังหวัด ทั้งสองการศึกษาข้างต้นทำการศึกษาเฉพาะครัวเรือนเกษตรที่เป็นลูกค้า ธ.ก.ส. และงานศึกษาของ สมปอง แจ่มสุบิน (2544) และนันทกา นันทวิสัย (2552) ซึ่งศึกษาครัวเรือนเกษตรระดับประเทศในภาพรวมเท่านั้น และยังไม่มีการศึกษาถึงศักยภาพในการออมของครัวเรือนเกษตรที่ศึกษาแยกเป็นรายภูมิภาคที่อยู่อาศัย ประเภทการทำเกษตร ประเภทการถือครองที่ดิน ขนาดพื้นที่ทำการเกษตร การศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน เขตที่อยู่อาศัย และการทำการเกษตรแบบผสมผสาน

งานศึกษาที่ผ่านมาในตัวแปรรายได้ที่นำมาศึกษาคือรายได้ตามทฤษฎีรายได้สัมบูรณ์ ยังไม่ได้มีการศึกษารายได้ตามทฤษฎีรายได้ถาวร โดยเฉพาะรายได้ชั่วคราวซึ่งส่งผลกระทบต่อศักยภาพในการออมตามทฤษฎีรายได้ถาวรเช่นเดียวกัน ซึ่งการศึกษาในครั้งนี้ต้องการศึกษาถึงรายได้ทั้งหมด รายได้ถาวร และรายได้ชั่วคราวถึงผลกระทบต่อศักยภาพในการออม เพื่อทดสอบว่าปัจจัยเหล่านี้เป็นไปตามทฤษฎีสัมบูรณ์ และทฤษฎีรายได้ถาวร

การศึกษาในครั้งนี้ทำการศึกษาเฉพาะครัวเรือนเกษตรเนื่องจากงานศึกษาที่ผ่านมาพบว่า ปัจจัยต่อไปนี้ได้แก่ อายุของหัวหน้าครัวเรือนเกษตรนั้นไม่เป็นไปตามทฤษฎีการบริโภคแบบวงจรชีวิตเนื่องจากครัวเรือนที่อยู่ในวัยสูงอายุที่มีอายุมากกว่าหรือเท่ากับ 60 ปี จะมีสัดส่วนเงินออมต่อรายได้สูงกว่าครัวเรือนวัยกลางคน (เสาวลักษณ์ ธรรมทิปกุล (2539)) สัดส่วนจำนวนสมาชิกวัยเด็กในครัวเรือนที่ทำให้ศักยภาพในการออมของครัวเรือนเกษตรเพิ่มมากขึ้นซึ่งแตกต่างจากครัวเรือนโดยทั่วไปที่ทำให้ศักยภาพในการออมลดลง และการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนที่เมื่อการศึกษาสูงขึ้นก็จะทำให้ศักยภาพในการออมเป็นลบแตกต่างจากครัวเรือนโดยทั่วไป และงานศึกษาในครั้งนี้ยังมีการศึกษาถึงจำนวนประเภทการทำเกษตรเนื่องจากความเล็งทางด้านรายได้ของครัวเรือนทั้งจากปัจจัยทางด้านภูมิอากาศ และปัจจัยทางด้านราคาที่ส่งผลให้ครัวเรือนเกษตรมีความแตกต่างจากครัวเรือนโดยทั่วไป ดังนั้นจำนวนประเภทการทำเกษตรจึงจำเป็นต่อครัวเรือนเกษตรเพื่อให้รายได้ของครัวเรือนมีความสม่ำเสมอ และน่าจะส่งผลกระทบต่อศักยภาพในการออมของครัวเรือนเกษตรเช่นกัน

งานศึกษาที่ผ่านมาเน้นทำการศึกษาโดยใช้สมการถดถอย และประมาณค่าโดยวิธี OLS แต่การศึกษาในครั้งนี้นำการศึกษาโดยใช้ระบบสมการต่อเนื่อง และประมาณค่าโดยวิธี 2SLS เนื่องจากปัจจัยที่ใส่ลงในสมการศักยภาพในการออมอาจมีความสัมพันธ์กับรายได้เช่นเดียวกับที่มีความสัมพันธ์กับศักยภาพในการออม ดังนั้นจึงใช้วิธี 2SLS เพื่อให้ได้ผลการประมาณค่าที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

ดังนั้นการศึกษานี้จึงมีความสนใจศึกษาถึงปัจจัยที่กำหนดศักยภาพในการออมของครัวเรือนเกษตร และศึกษารายได้ชั่วคราว รวมทั้งศึกษาจำนวนประเภทการทำเกษตร เพื่อส่งเสริมให้ครัวเรือนเกษตรออมได้มากขึ้นเพื่อใช้เป็นหลักประกันในยามชราภาพ โดยทำการประมาณค่าด้วยวิธี 2SLS เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อศักยภาพในการออมที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

ตารางที่ 2.1 สรุปปัจจัยที่มีผลต่อศักยภาพในการออมจากการตรวจเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

	ครัวเรือนทั่วไป								ครัวเรือนเกษตร			
	Kobsak (2005)	ศรีสุข(2539)	สมปอง(2544)	อุสาห์(2544)	กฤติกา(2545)	กชวรรณ(2548)	จาตินี(2551)	นันทภา(2552)	วราเคมี (2552)	เสาวลักษณ์(2539)	สมปอง(2544)	นันทภา(2552)
ทฤษฎีรายได้สมบูรณ์												
รายได้	***	**	**					**		***	**	**
รายได้เฉลี่ยต่อคน				**		***						
รายได้พึงจ่ายใช้สอย					*							
ระดับรายได้หลักต่อเดือน									***			
ทฤษฎีรายได้ถาวร												
รายได้ถาวร							***					
รายได้จากทรัพย์สิน					**							
อายุ (ปี)										/		
30-39			/								**_	
40-49			**								**_	
50-59			**								/	
60 ขึ้นไป			**								/	
ทรัพย์สิน										***_		

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

	ครัวเรือนทั่วไป							ครัวเรือนเกษตร				
	Kobsak (2005)	ศรีสุท (2539)	สมปอง (2544)	อุสาค (2544)	กตุคิก (2545)	กขวรรณ (2548)	จาดิน (2551)	นันทภา (2552)	วรมศม (2552)	เสวสัทษณ (2539)	สมปอง (2544)	นันทภา (2552)
ทรัพย์สินบ้านที่ดิน สิ่งปลูก							***-					
สร้าง ยานพาหนะ												
ทรัพย์สินทางการเงิน							***-					
จำนวนสมาชิก	***-						***					
จำนวนผู้มีรายได้ในครัวเรือน	**											
อัตราการพึ่งพิงของสมาชิกวัย												
เด็กและวัยชราต่อสมาชิกวัย			**					**-		**	/	
ทำงาน												
อัตราการเป็นภาระวัยเด็ก							***-					
อัตราการเป็นภาระวัยชรา							***-					
จำนวนบุตร									***-			
การออมเพื่อไว้ใช้ยามฉุกเฉิน												
สมาชิกกองทุนประกันสังคม/	***-						***					
กบข.												
30 บาท	***-						***-					
สมาชิกที่ได้เงินสงเคราะห์							***-					
สมาชิกที่กู้เพื่อการศึกษาของ							***					
รัฐ							***					
ความไม่แน่นอนด้านรายได้							***					
วัตถุประสงค์ในการออม												
ออมเพื่อเก็บไว้ใช้ในยาม												
เจ็บป่วย ชรา และฉุกเฉิน										*-		
ออมเพื่อการศึกษาของสมาชิก												
ในครัวเรือน										**-		
ออมเพื่อที่อยู่อาศัย									/			
ออมเพื่อซื้อสินทรัพย์อื่นๆ									/			
ออมเพื่อไว้เป็นมรดกตกทอด									/			
ปัจจัยอื่นๆ												
เจ้าของที่ดิน									/		/	
เช่า/เช่าซื้อ									/		/	

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

	ครัวเรือนทั่วไป							ครัวเรือนเกษตร				
	Kobsak (2005)	ศรีสุข(2539)	สมปอง(2544)	อุสาค์(2544)	กตติกา(2545)	กทวรัตน์(2548)	จาลินี(2551)	นันทภา(2552)	วารทม(2552)	เสาวลักษณ์(2539)	สมปอง(2544)	นันทภา(2552)
การศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน(ปี)										*		
อนุบาลและปฐม								/				/
มัธยมศึกษา			**					/			**	/
อาชีวศึกษา			**								**	
อุดมศึกษา			**					**				/
จน.หนี้สินที่ต้องชำระคืน								**				/
กู้ยืมเงิน									***			
ค่าใช้จ่ายในการบริโภคปีที่ผ่านมา				*-								
ค่าใช้จ่ายในการบริโภค								**				**
เขตที่อยู่อาศัย(เทศบาล)			**								**	
มีบ้านเป็นของตนเอง	***											
การมีงานเสริม									***			
วางแผนชีวิต									***			
ทำงานในระบบ									***			
อยู่ในการออมภาคบังคับ									***			
ความสามารถในการเข้าถึงการออม	***											
การออมกับสถาบันการเงิน								**				**

หมายเหตุ: 1. *, **, *** แสดงผลต่อศักยภาพในการออมทางบวกที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 90, 95 และ 99 ตามลำดับ

2. - แสดงปัจจัยที่ส่งผลต่อศักยภาพในการออมทางลบ
3. / แสดงปัจจัยที่ไม่มีผลต่อศักยภาพในการออม

บทที่ 3

วิธีการศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิธีการวิเคราะห์แบ่งออกเป็น 2 วิธี ดังนี้

1. การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive analysis) เพื่อใช้วิเคราะห์ถึงรายได้ รายจ่าย และศักยภาพการออมของครัวเรือนเกษตรที่แยกตามภูมิภาคที่อยู่อาศัย ประเภทของการทำการเกษตร ประเภทการถือครองที่ดิน ขนาดพื้นที่ทำการเกษตร การศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน เขตที่อยู่อาศัย และการทำการเกษตรแบบผสมผสาน โดยใช้ตารางและค่าสถิติอย่างง่ายในการวิเคราะห์
2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) โดยใช้แนวคิดทฤษฎีรายได้ สัมบูรณ์ ทฤษฎีรายได้ถาวร ทฤษฎีวงจรชีวิต และงานศึกษาในอดีตมาประยุกต์เพื่อนำไปสร้างแบบจำลองปัจจัยกำหนดศักยภาพในการออมของครัวเรือนเกษตร ประเภทระบบสมการต่อเนื่อง (Simultaneous –Equation Model) และประมาณค่าทางเศรษฐมิติ โดยใช้วิธีกำลังสองน้อยที่สุดแบบสองชั้น (Two – Stage Least Squares: 2SLS) โดยศึกษาครัวเรือนเกษตรทั้งประเทศ และศึกษาแนวโน้มเชิงในการออมหน่วยสุดท้าย (Marginal Propensity to Save: MPS) แยกตามภูมิภาคที่อยู่อาศัย ประเภทของการทำเกษตร และเขตที่อยู่อาศัย

แบบจำลองที่ใช้ในการศึกษา

แบบจำลองที่ใช้ในงานศึกษานี้อาศัยแนวคิดทฤษฎีรายได้สัมบูรณ์ ทฤษฎีวงจรชีวิต แนวคิดการออมเพื่อใช้ในยามฉุกเฉิน และจากการตรวจเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยกำหนดให้ศักยภาพในการออมขึ้นอยู่กับปัจจัยดังต่อไปนี้

1. รายได้ทั้งหมด ซึ่งตามทฤษฎีรายได้สัมบูรณ์นั้น รายได้มีผลทางบวกต่อศักยภาพในการออม
2. ความไม่แน่นอน ครัวเรือนที่มีความไม่แน่นอนมากขึ้นจะมีการออมเพิ่มขึ้นตามแนวคิดการออมเพื่อใช้ในยามฉุกเฉิน งานศึกษานี้ใช้ตัวแปรการได้รับสวัสดิการสังคมและการทำการเกษตร

ที่หลากหลายเป็นตัวชี้วัดความไม่แน่นอน การมีสวัสดิการสังคมจะช่วยลดความไม่แน่นอนลงจึงทำให้ครัวเรือนมีศักยภาพในการออมเพิ่มขึ้น โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ สัดส่วนจำนวนสมาชิกที่ได้รับสวัสดิการการช่วยเหลือจากภาครัฐและเอกชน และสัดส่วนจำนวนสมาชิกที่ได้รับเงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพสำหรับผู้สูงอายุ และการทำการเกษตรที่หลากหลายจะทำให้มีกระแสรายได้สม่ำเสมอ ลดความไม่แน่นอนทางด้านรายได้ลง จึงส่งผลให้ศักยภาพในการออมลดลง

3. การศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน จากงานศึกษาของเสาวลักษณ์ ชรรณีปุกูล (2539) พบว่าการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนมีผลต่อทัศนคติในการส่งเสริมให้สมาชิกได้รับการศึกษาต่อจึงเป็นแรงจูงใจให้ครัวเรือนมีการออมมากขึ้นเพื่อเก็บไว้เป็นทุนการศึกษา

4. การมีหนี้สินในปัจจุบัน จากงานศึกษาของวราวุฒ สุวรรณระดาและสมประวิณ มั่นประเสริฐ (2552) พบว่าการกู้ยืมเงินทำให้ต้องแบ่งปันรายได้ส่วนหนึ่งเพื่อนำไปชำระหนี้สินส่งผลให้ศักยภาพในการออมลดลง

5. สัดส่วนจำนวนสมาชิกวัยเด็กในครัวเรือน ซึ่งเป็นปัจจัยทางด้านประชากรนั้น ครัวเรือนต้องแบ่งปันรายได้จากครัวเรือนเพื่อบริโภคหรือสร้างภาระค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น จึงส่งผลให้ศักยภาพในการออมลดลง

6. อายุของหัวหน้าครัวเรือน ตามทฤษฎีวงจรชีวิต อายุมีผลทางบวกต่อการออม ส่วนอายุยกกำลังสองส่งผลทางลบต่อการออม แต่อย่างไรก็ตามอายุมีผลกระทบผ่านการออมทางรายได้ด้วยเช่นกัน โดยอายุมีผลทางบวกต่อรายได้ และอายุยกกำลังสองส่งผลทางลบต่อรายได้

การศึกษาที่ผ่านมานั้นประมาณการโดยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary Least Square: OLS) อย่างไรก็ตามปัจจัยอายุ อายุยกกำลังสอง จะเป็นตัวแปรที่ส่งผลกระทบทางอ้อมต่อการออมผ่านทางรายได้ ทำให้การประมาณการด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุดมีความเอนเอียง ดังนั้นการศึกษานี้จึงพัฒนาจากการศึกษาที่ผ่านมาโดยประมาณการศักยภาพในการออม โดยใช้แบบจำลองประเภทระบบสมการต่อเนื่องของสมการรายได้และการออม โดยใช้วิธีกำลังสองน้อยที่สุดแบบสองชั้น (Two – Stage Least Square: 2SLS) โดยกำหนดให้รายได้ถูกกำหนดจากอายุ อายุกำลังสอง การเป็นเจ้าของที่ดิน และขนาดพื้นที่ทำการเกษตร และการออมถูกกำหนดจากรายได้ โดยแบ่งออกเป็นรายได้ตามทฤษฎีรายได้สมบูรณ์ และตามทฤษฎีรายได้ถาวร สวัสดิการสังคม แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ สัดส่วนจำนวนสมาชิกที่ได้รับสวัสดิการการช่วยเหลือจากภาครัฐและเอกชน และสัดส่วนจำนวนสมาชิกที่ได้รับเงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพสำหรับผู้สูงอายุ การทำการเกษตรที่

หลากหลาย การศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนสูงกว่าระดับประถมศึกษา การมีหนี้สินในปัจจุบัน และ สัดส่วนจำนวนสมาชิกวัยเด็กในครัวเรือน โดยแยกทดสอบแบบจำลองศักยภาพในการออมออกเป็น 2 แบบจำลอง ได้แก่ การทดสอบตามทฤษฎีรายได้สัมบูรณ์ และทฤษฎีรายได้ถาวร ดังนี้

1. การทดสอบแบบจำลองศักยภาพในการออมตามทฤษฎีรายได้สัมบูรณ์

ระบบสมการต่อเนื่องของสมการรายได้และการออม เขียนได้ตามสมการที่ (3.1) และ (3.2)

$$Y_i^a = f(\text{Age}_i, \text{Age}_i^2, \text{Own}_i, \text{Size}_i) \quad (3.1)$$

$$S_i = f(Y_i^a, \text{SSW}_i, \text{SSW}_i^f, \text{N\_job}_i, \text{Edu}_i, \text{Debt}_i, \text{Mem}_i) \quad (3.2)$$

โดย Y_i^a คือ รายได้ทั้งหมด (บาทต่อเดือน) ของครัวเรือนเกษตร i

Age_i คือ อายุของหัวหน้าครัวเรือนเกษตร i (ปี)

Age_i^2 คือ อายุของหัวหน้าครัวเรือนเกษตร i ยกกำลังสอง

Own_i คือ ตัวแปรหุ่นครัวเรือนเกษตรเป็นเจ้าของที่ดินในการทำการเกษตร i

กำหนดให้ $\text{Own}=0$ เมื่อครัวเรือนเกษตรเช่าที่ดินในการทำการเกษตร

$\text{Own}=1$ เมื่อครัวเรือนเกษตรเป็นเจ้าของที่ดินในการทำการเกษตร

Size_i คือ ขนาดพื้นที่ทำการเกษตร (ไร่) ของครัวเรือนเกษตร i

S_i คือ ศักยภาพการออม (บาทต่อเดือน) ของครัวเรือนเกษตร i

SSW_i คือ สัดส่วนจำนวนสมาชิกที่ได้รับสวัสดิการการช่วยเหลือจากภาครัฐและเอกชน ของครัวเรือนเกษตร i

SSW_i^f คือ สัดส่วนจำนวนสมาชิกที่ได้รับเงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพสำหรับผู้สูงอายุ ของครัวเรือนเกษตร i

N_{job_i} คือ ตัวแปรหุ่นการทำเกษตรที่หลากหลายของครัวเรือนเกษตร i
 กำหนดให้ $N_{job}=0$ เมื่อครัวเรือนเกษตรทำการเกษตรเชิงเดี่ยว
 $N_{job}=1$ เมื่อครัวเรือนเกษตรทำการเกษตรที่หลากหลาย

EDU_i คือ ตัวแปรหุ่นการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนสูงกว่าระดับประถมศึกษาของ
 ครัวเรือนเกษตร i

กำหนดให้ $EDU=0$ เมื่อการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า
 $EDU=1$ เมื่อการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนสูงกว่าระดับประถมศึกษา

$Debt_i$ คือ ตัวแปรหุ่นการมีหนี้สินในปัจจุบันของครัวเรือนเกษตร i

กำหนดให้ $Debt=0$ เมื่อครัวเรือนเกษตรไม่มีหนี้สินในปัจจุบัน
 $Debt=1$ เมื่อครัวเรือนเกษตรมีหนี้สินในปัจจุบัน

Mem_i คือ สัดส่วนจำนวนสมาชิกวัยเด็กในครัวเรือนเกษตร i

โดยการประมาณการสมการจะแบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ประมาณการสมการรายได้ทั้งหมด (สมการที่ (3.1)) ด้วย OLS ดังสมการที่
 (3.3) เพื่อให้ได้ข้อมูลรายได้ที่ได้ประมาณการขึ้น Y_i^a ตามสมการที่ (3.4) ซึ่งกำหนดจาก รายได้
 ทั้งหมดลบค่าความคาดเคลื่อนของการประมาณการสมการที่ (3.3)

$$Y_i^a = a_0 + a_1 Age_i + a_2 Age_i^2 + a_3 Own_i + a_4 Size_i \quad (3.3)$$

$$Y_i^{a^*} = Y_i^a - \epsilon_i \quad (3.4)$$

ขั้นตอนที่ 2 ทำการประมาณการศักยภาพในการออม ซึ่งกำหนดจากตัวแปร $Y_i^{a^*}$ และตัว
 แปรสัดส่วนจำนวนสมาชิกที่ได้รับสวัสดิการการช่วยเหลือจากภาครัฐและเอกชน สัดส่วนจำนวน
 สมาชิกที่ได้รับเงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพสำหรับผู้สูงอายุของครัวเรือนเกษตรของครัวเรือน
 เกษตร ตัวแปรหุ่นการทำเกษตรที่หลากหลายของครัวเรือนเกษตร ตัวแปรหุ่นการศึกษาของหัวหน้า
 ครัวเรือนสูงกว่าระดับประถมศึกษาของครัวเรือนเกษตร ตัวแปรหุ่นการมีหนี้สินในปัจจุบันของ
 ครัวเรือนเกษตร และสัดส่วนจำนวนสมาชิกวัยเด็กในครัวเรือนเกษตร ด้วย OLS ดังสมการที่ (3.5)

$$S_i = a_5 + a_6 Y_i^{\wedge} + a_7 SSW_i + a_8 SSWf_i + a_9 N\_job_i + a_{10} Edu_i + a_{11} Debt_i + a_{12} Mem_i + e \quad (3.5)$$

2. การทดสอบแบบจำลองศักยภาพในการออมตามทฤษฎีรายได้ถาวร โดยแยกองค์ประกอบรายได้ ออกเป็นรายได้ถาวรและรายได้ชั่วคราว จากทฤษฎีรายได้ถาวร ซึ่งมีข้อสมมติว่าไม่มีความสัมพันธ์ เกี่ยวข้องกันระหว่างรายได้ถาวรกับรายได้ชั่วคราว ระหว่างการบริโภคถาวรกับการบริโภคชั่วคราว และระหว่างการบริโภคชั่วคราวกับรายได้ชั่วคราว หมายความว่าแนวโน้มในการบริโภคจากรายได้ชั่วคราว จะเป็นศูนย์ ดังนั้น รายได้ชั่วคราวจะแปรผันโดยตรงกับการออม และเมื่อพิจารณา MPS จะพบว่า MPS ที่ได้จากรายได้ชั่วคราวจะมีค่ามากกว่ารายได้ถาวร

ระบบสมการต่อเนื่องของสมการรายได้และการออม เขียนได้ตามสมการที่ (3.6) และ (3.7)

$$Y_i^p = f(\text{Age}_i, \text{Age}_i^2, \text{Own}_i, \text{Size}_i) \quad (3.6)$$

$$S_i = f(Y_i^p, Y_i^t, SSW_i, SSWf_i, N\_job_i, Edu_i, Debt_i, Mem_i) \quad (3.7)$$

โดย Y^p คือ รายได้ถาวร (บาทต่อเดือน) ของครัวเรือนเกษตร i โดยประมาณค่าราย ถาวรจากปัจจัยเดียวกับรายได้ทั้งสิ้น

Y^t คือ รายได้ชั่วคราว (บาทต่อเดือน) ของครัวเรือนเกษตร i

โดยการประมาณการสมการจะแบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ประมาณการสมการรายได้ถาวร (สมการที่ (3.6)) ด้วย OLS ดังสมการ (3.8) เพื่อให้ได้ข้อมูลรายได้ที่ได้ประมาณการขึ้น $Y_i^{p\wedge}$ ตามสมการที่ (3.9) ซึ่งกำหนดจาก รายได้ถาวรลบ ค่าความคาดเคลื่อนของการประมาณการสมการที่ (3.8)

$$Y_i^p = a_{13} + a_{14} \text{Age}_i + a_{15} \text{Age}_i^2 + a_{16} \text{Own}_i + a_{17} \text{Size}_i \quad (3.8)$$

$$Y_i^{p\wedge} = Y_i^p - \varepsilon_i \quad (3.9)$$

ขั้นตอนที่ 2 ทำการประมาณการศักยภาพในการออม ซึ่งกำหนดจากตัวแปร Y^p_i และตัวแปรรายได้ชั่วคราว สัดส่วนจำนวนสมาชิกที่ได้รับสวัสดิการการช่วยเหลือจากภาครัฐและเอกชน สัดส่วนจำนวนสมาชิกที่ได้รับเงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพสำหรับผู้สูงอายุของครัวเรือนเกษตรของครัวเรือนเกษตร ตัวแปรหุ่นการทำเกษตรที่หลากหลายของครัวเรือนเกษตร ตัวแปรหุ่นการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนสูงกว่าระดับประถมศึกษาของครัวเรือนเกษตร ตัวแปรหุ่นที่มีหนี้สินในปัจจุบันของครัวเรือนเกษตร และสัดส่วนจำนวนสมาชิกวัยเด็กในครัวเรือนเกษตร ด้วย OLS ดังสมการที่ (3.10)

$$S_i = a_{18} + a_{19}Y^p_i + a_{20}Y^t_i + a_{21}SSW_i + a_{22}SSWf_i + a_{23}N\_job_i + a_{24}Edu_i + a_{25}Debt_i + a_{26}Mem_i + e_i \quad (3.10)$$

ปัจจัยที่ใช้ในการศึกษามีรายละเอียดดังนี้

1. ศักยภาพในการออม (S) คือ ส่วนต่างระหว่างรายได้ทั้งหมดและรายจ่ายทั้งหมด โดยไม่รวมรายจ่ายซื้อยานพาหนะ เนื่องจากรายจ่ายซื้อยานพาหนะถือเป็นการออมในรูปแบบของการสะสมสินทรัพย์ถาวร

2. รายได้ (Y) แบ่งออกเป็น รายได้ทั้งสิ้น รายได้ถาวร และรายได้ชั่วคราว มีรายละเอียดดังนี้

2.1 รายได้ทั้งสิ้น (Y^t) ของครัวเรือนเกษตร ประกอบด้วย รายได้ถาวร และรายได้ชั่วคราว

2.2 รายได้ถาวร (Y^p) ของครัวเรือนเกษตร คือ รายได้ประจำเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนประกอบไปด้วย รายได้สุทธิจากการเกษตร ค่าจ้าง รายได้จากการประกอบธุรกิจที่ไม่ใช่จากการเกษตร เงินช่วยเหลือที่ได้รับจากบุคคลอื่นนอกครัวเรือน รายได้ที่เป็นตัวเงินอื่นๆ และรายได้ที่ไม่เป็นตัวเงิน

2.3 รายได้ชั่วคราว (Y^c) ของครัวเรือนเกษตร คือ รายรับอื่นๆเฉลี่ยต่อเดือน

3.สวัสดิการสังคม แบ่งออกเป็นสัดส่วนจำนวนสมาชิกที่ได้รับสวัสดิการการช่วยเหลือจากภาครัฐและเอกชน และสัดส่วนจำนวนสมาชิกที่ได้รับเงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพสำหรับผู้สูงอายุ ซึ่งมีรายละเอียดสวัสดิการสังคมดังนี้

3.1 สัดส่วนจำนวนสมาชิกที่ได้รับสวัสดิการการช่วยเหลือจากภาครัฐและเอกชน (SSW) ต่อจำนวนสมาชิกทั้งหมดในครัวเรือนของครัวเรือนเกษตร ประกอบไปด้วย สัดส่วนจำนวนสมาชิกที่ได้รับสวัสดิการจัดโดยนายจ้าง สัดส่วนจำนวนสมาชิกที่มีบัตรประกันสุขภาพของเอกชน สัดส่วนจำนวนสมาชิกที่ได้รับบัตรรับรองสิทธิการรักษาพยาบาล (ประกันสังคม) สัดส่วนจำนวนสมาชิกที่มีบัตรประกันสุขภาพ (30 บาทรักษาทุกโรค) สัดส่วนจำนวนสมาชิกที่ได้รับเงินสงเคราะห์สำหรับผู้พิการ และสัดส่วนจำนวนสมาชิกที่มีสิทธิเบิกค่ารักษาพยาบาลจากหน่วยงานราชการ/รัฐวิสาหกิจ

3.2 สัดส่วนจำนวนสมาชิกที่ได้รับเงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพสำหรับผู้สูงอายุ (SWWf) ต่อสมาชิกทั้งหมดในครัวเรือนของครัวเรือนเกษตร

4. การทำเกษตรที่หลากหลาย (N_{job}) ของครัวเรือนเกษตร โดยใช้ตัวแปรหุ่นแสดงลักษณะการทำเกษตรที่หลากหลาย นั่นคือ การทำเกษตรตั้งแต่สองประเภทขึ้นไป

5. การศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนสูงกว่าระดับประถมศึกษา (Edu) ของครัวเรือนเกษตร วัดโดยใช้ตัวแปรหุ่น (Dummy Variable) แสดงระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนสูงกว่าระดับประถมศึกษา

6. การมีหนี้สินในปัจจุบัน (Debt) ของครัวเรือนเกษตร วัดโดยใช้ตัวแปรหุ่นแสดงลักษณะการมีหนี้สินในปัจจุบัน

7. สัดส่วนจำนวนสมาชิกวัยเด็กในครัวเรือนเกษตร คือ สัดส่วนจำนวนสมาชิกครัวเรือนที่อายุน้อยกว่า 15 ปีบริบูรณ์ (Mem) ต่อสมาชิกทั้งหมดในครัวเรือน

8. อายุของหัวหน้าครัวเรือนเกษตร (AGE) และอายุของหัวหน้าครัวเรือนเกษตรยกกำลังสอง (AGE^2)

9. ครั้วเรือนเกษตรเป็นเจ้าของที่ดินในการทำการเกษตร (OWN) โดยใช้ตัวแปรหุ่น แสดงลักษณะการถือครองที่ดิน

10. ขนาดพื้นที่ทำการเกษตร (SIZE) ของครั้วเรือนเกษตรโดยคำนวณจากจำนวนพื้นที่ทั้งหมดที่มีในแต่ละครั้วเรือนเกษตร

นอกจากนี้ยังทำการประมาณค่าศักยภาพในการออมเพื่อหาค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการออมจากสมการ (3.5) โดย a_6 คือความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการออมตามทฤษฎีรายได้สัมบูรณ์ และ จากสมการ (3.10) โดย a_9 คือ ค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการออมตามทฤษฎีรายได้ถาวร ซึ่งทำการศึกษาทั้งประเทศ และแยกตามกลุ่มต่างๆ ดังนี้

1. ครั้วเรือนเกษตรแยกตามภูมิภาคที่อยู่อาศัย โดยแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้

2. ครั้วเรือนเกษตรแยกตามประเภทการทำเกษตร โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ทำนา พืชไร่ สวนผลไม้

3. ครั้วเรือนเกษตรแยกตามเขตที่อยู่อาศัย โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ เขตเทศบาล และนอกเขตเทศบาล โดยมีแบบจำลองดังนี้

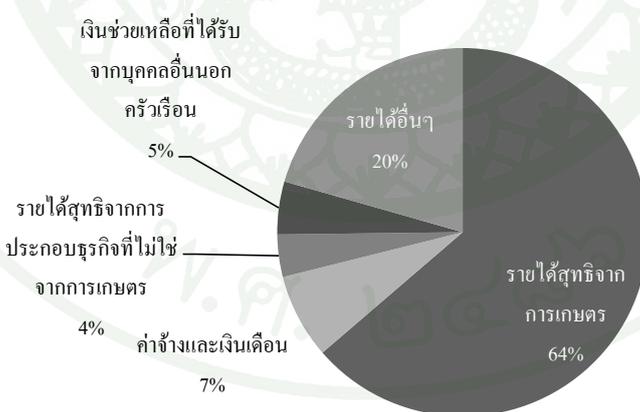
บทที่ 4

สภาพทั่วไปของรายได้ รายจ่าย และศักยภาพในการออมของครัวเรือนเกษตร

เนื้อหาในบทนี้จะเป็นการศึกษาสภาพโดยทั่วไปโดยใช้ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมครัวเรือน ในปี 2552 ซึ่งแบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ส่วน คือ รายได้ รายจ่าย และศักยภาพในการออมของครัวเรือน การศึกษารายได้นั้นจะศึกษาถึงแหล่งที่มาของรายได้ ส่วนรายจ่ายนั้นแยกตามประเภทของรายจ่ายของครัวเรือน และในส่วนของศักยภาพในการออมนั้นจะทำการศึกษาดังศักยภาพในการออมเฉลี่ยและจำนวนครัวเรือนที่มีและไม่มีศักยภาพในการออม

รายได้ของครัวเรือนเกษตร

ในปี 2552 พบว่า ครัวเรือนเกษตรทั่วประเทศมีรายได้ทั้งหมดของเฉลี่ยต่อเดือน 15,701 บาท ส่วนใหญ่เป็นรายได้จากการทำงาน ประกอบด้วยรายได้สุทธิจากการเกษตร คิดเป็นร้อยละ 65 ของรายได้ทั้งหมดต่อเดือน รองลงมาคือ ค่าจ้างและเงินเดือน (ร้อยละ 7) รายได้สุทธิจากการประกอบธุรกิจ (ร้อยละ 4) และมีรายได้ที่ไม่ได้เกิดจากการทำงาน เช่น เงินช่วยเหลือที่ได้รับจากบุคคลอื่นนอกครัวเรือน (ร้อยละ 5) และรายได้อื่นๆ¹ (ร้อยละ 19) (ภาพที่ 4.1)

ภาพที่ 4.1 รายได้จำแนกตามแหล่งที่มาของครัวเรือนเกษตรปี 2552

ที่มา: คำนวณจากฐานข้อมูล SES ปี 2552

¹ รายได้อื่นๆ ซึ่งประกอบไปด้วย รายได้ที่เป็นตัวเงิน (ยกเว้นรายได้สุทธิจากการเกษตร ค่าจ้างและเงินเดือน รายได้สุทธิจากการประกอบธุรกิจที่ไม่ใช่จากการเกษตร และเงินช่วยเหลือที่ได้รับจากบุคคลอื่นนอกครัวเรือน) รายได้ที่ไม่เป็นตัวเงิน และรายรับอื่นๆ

1. รายได้ของครัวเรือนเกษตรแยกตามภูมิภาคที่อยู่อาศัย

ในปี 2552 พบว่า ครัวเรือนเกษตรภาคใต้มีรายได้ทั้งหมดเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามลำดับ เมื่อพิจารณารายได้สุทธิจากภาคเกษตรที่ครัวเรือนได้รับพบว่า ครัวเรือนเกษตรภาคกลางและภาคใต้มีรายได้สุทธิจากการเกษตรสูงสุด และครัวเรือนภาคใดยังมีส่วนรายได้จากการประกอบธุรกิจที่ไม่ใช่จากการเกษตรและสัดส่วนค่าจ้างสูงสุดอีกด้วย

ครัวเรือนเกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีส่วนรายได้สุทธิจากการเกษตรรวมต่ำสุด แต่มีส่วนรายได้จากเงินช่วยเหลือที่ได้รับจากบุคคลอื่นนอกครัวเรือน และรายได้อื่นๆ สูงสุด เมื่อเปรียบเทียบกับครัวเรือนเกษตรภาคอื่น และครัวเรือนเกษตรภาคเหนือมีส่วนรายได้ที่มาจากค่าจ้างต่ำสุด (ตารางที่ 4.1)

ตารางที่ 4.1 รายได้ของครัวเรือนเกษตร ปี 2552 แยกตามภูมิภาคที่อยู่อาศัย

(หน่วย: บาท/เดือน)

แหล่งที่มาของรายได้	ภูมิภาคที่อยู่อาศัย				
	ทั่วประเทศ	กลาง	เหนือ	ตะวันออกเฉียงเหนือ	ใต้
รายได้ทั้งหมด	15,701	21,522	12,264	10,249	26,324
รายได้สุทธิจากการเกษตร	9,993	14,951	7,822	4,842	18,327
	(63.65)	(69.47)	(63.78)	(47.24)	(69.62)
ค่าจ้าง	1,166	1,794	639	730	2,369
	(7.43)	(8.34)	(5.21)	(7.12)	(9.00)
รายได้จากการประกอบธุรกิจที่ไม่ใช่จากการเกษตร	585	560	516	374	1,188
	(3.73)	(2.60)	(4.21)	(3.64)	(4.51)
เงินช่วยเหลือที่ได้รับจากบุคคลอื่นนอกครัวเรือน	729	860	552	926	566
	(4.64)	(4.00)	(4.50)	(9.04)	(2.15)
รายได้อื่นๆ	3,227	3,356	2,735	3,378	3,874
	(20.56)	(15.59)	(22.30)	(32.9)6	(14.72)

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บแสดงค่าร้อยละต่อรายได้รวม

ที่มา: คำนวณจากฐานข้อมูล SES ปี 2552

2. รายได้ของครัวเรือนเกษตรแยกตามประเภทของการทำการเกษตร

ในปี 2552 ครัวเรือนเกษตรที่ทำสวนผลไม้ไม่มีรายได้ทั้งหมดเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ การทำประมงและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ เลี้ยงสัตว์ พืชไร่ ทำนา และบริการทางการเกษตร ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบรายได้สุทธิจากการทำการเกษตร พบว่า ครัวเรือนสวนผลไม้มีสัดส่วนรายได้สุทธิจากการประกอบการเกษตรสูงสุด โดยที่ครัวเรือนที่ทำนามีสัดส่วนรายได้สุทธิจากการเกษตรต่ำสุด แต่ไม่แตกต่างจากครัวเรือนกลุ่มอื่นๆ มากนัก และยังเป็นกลุ่มครัวเรือนที่มีสัดส่วนเงินช่วยเหลือที่ได้จากบุคคลอื่นนอกครัวเรือนสูงสุดอีกด้วย

ครัวเรือนประมงและเพาะเลี้ยงมีสัดส่วนค่าจ้างและรายได้จากการประกอบธุรกิจที่ไม่ใช่จากการเกษตรสูงสุด โดยครัวเรือนบริการทางการเกษตรมีสัดส่วนรายได้ดังกล่าวต่ำสุดแต่เป็นกลุ่มที่สัดส่วนได้รับเงินช่วยเหลือที่ได้จากบุคคลอื่นนอกครัวเรือนสูง อีกทั้งยังเป็นกลุ่มที่มีสัดส่วนรายได้อื่นๆ สูงสุดอีกด้วย (ตารางที่ 4.2)

ตารางที่ 4.2 รายได้ของครัวเรือนเกษตร ปี 2552 แยกตามประเภทของการทำการเกษตร

(หน่วย: บาท/เดือน)

แหล่งที่มาของรายได้	ประเภทของการทำการเกษตร					
	ทำนา	พืชไร่	สวนผลไม้	เลี้ยงสัตว์	บริการฯ	ประมงฯ
รายได้ทั้งหมด	13,388	14,654	24,463	16,606	7,561	19,857
รายได้สุทธิจากการเกษตร	7,824	9,753	17,182	10,329	4,499	12,188
	(58.44)	(66.56)	(70.24)	(62.20)	(59.51)	(61.38)
ค่าจ้าง	1,020	684	2,032	1,370	339	2,167
	(7.62)	(4.67)	(8.31)	(8.25)	(4.48)	(10.91)
รายได้จากการประกอบธุรกิจที่ไม่ใช่จากการเกษตร	467	554	895	804	197	1,237
	(3.49)	(3.78)	(3.66)	(4.84)	(2.60)	(6.23)
เงินช่วยเหลือที่ได้รับจากบุคคลอื่นนอกครัวเรือน	805	646	724	793	454	588
	(6.01)	(4.41)	(2.96)	(4.77)	(6.00)	(2.96)
รายได้อื่นๆ	3,271	3,016	3,630	3,311	2,072	3,677
	(24.43)	(20.58)	(14.84)	(19.94)	(27.40)	(18.52)

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บแสดงค่าร้อยละต่อรายได้รวม

ที่มา: คำนวณจากฐานข้อมูล SES ปี 2552

3. รายได้ของครัวเรือนเกษตรแยกตามประเภทการถือครองที่ดิน

ในปี 2552 ครัวเรือนเกษตรที่เป็นเจ้าของที่ดินมีสัดส่วนรายได้ทั้งหมดเฉลี่ยสูงกว่าครัวเรือนเกษตรที่เช่า/ทำฟรี โดยมีสัดส่วนรายได้จากค่าจ้าง สัดส่วนรายได้จากการประกอบธุรกิจที่ไม่ใช่จากการเกษตร สัดส่วนเงินช่วยเหลือที่ได้รับจากบุคคลอื่นนอกครัวเรือนและสัดส่วนรายได้อื่นๆ สูงกว่าครัวเรือนที่เช่า/ทำฟรี แต่มีสัดส่วนรายได้สุทธิจากการเกษตรต่ำกว่า (ตารางที่ 4.3)

ตารางที่ 4.3 รายได้ของครัวเรือนเกษตร ปี 2552 แยกตามประเภทการถือครองที่ดิน

(หน่วย: บาท/เดือน)

แหล่งที่มาของรายได้	ประเภทการถือครองที่ดิน	
	เช่า/ทำฟรี	เจ้าของที่ดิน
รายได้ทั้งหมด	15,185	15,904
รายได้สุทธิจากการเกษตร	10,400	9,833
	(68.49)	(61.83)
ค่าจ้าง	1,088	1,197
	(7.16)	(7.53)
รายได้จากการประกอบธุรกิจที่ไม่ใช่จากการเกษตร	441	642
	(2.90)	(4.04)
เงินช่วยเหลือที่ได้รับจากบุคคลอื่นนอกครัวเรือน	522	810
	(3.44)	(5.09)
รายได้อื่นๆ	2,734	3,422
	(18.01)	(21.51)

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บแสดงค่าร้อยละต่อรายได้รวม

ที่มา: คำนวณจากฐานข้อมูล SES ปี 2552

4. รายได้ของครัวเรือนเกษตรแยกตามขนาดพื้นที่ทำการเกษตร

ในปี 2552 ครัวเรือนเกษตรที่มีขนาดพื้นที่ทำการเกษตร 40 ไร่ขึ้นไปมีรายได้ทั้งหมดเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ครัวเรือนที่มีที่ดิน 20 ไร่แต่น้อยกว่า 40 ไร่ ครัวเรือนที่มีที่ดิน 10 ไร่แต่น้อยกว่า 20 ไร่ ครัวเรือนที่มีที่ดิน 5 ไร่แต่น้อยกว่า 10 ไร่ ครัวเรือนที่มีที่ดินน้อยกว่า 2 ไร่ และครัวเรือนที่มีที่ดิน 2 ไร่แต่น้อยกว่า 5 ไร่ ตามลำดับ

รายได้กลุ่มต่างๆ ไม่ได้แตกต่างกันมากนักในแต่ละกลุ่มครัวเรือน โดยครัวเรือนที่ดิน 2 ไร่ แต่มีน้อยกว่า 5 ไร่ มีรายได้จากค่าจ้างและเงินช่วยเหลือที่ได้รับจากบุคคลอื่นนอกครัวเรือนรวมถึงรายได้อื่นๆ สูงสุดอีกด้วย และ ครัวเรือนที่มีที่ดิน 5 ไร่ แต่มีน้อยกว่า 10 ไร่ มีรายได้จากการประกอบธุรกิจที่ไม่ใช่จากการเกษตรสูงสุด ส่วนครัวเรือนที่มีที่ดิน 40 ไร่ขึ้นไป มีสัดส่วนรายได้จากค่าจ้าง เงินช่วยเหลือที่ได้รับจากบุคคลอื่นนอกครัวเรือนและรายได้อื่นๆ ที่น้อยกว่าครัวเรือนกลุ่มอื่นอย่างชัดเจน (ตารางที่ 4.4)

ตารางที่ 4.4 รายได้ของครัวเรือนเกษตร ปี 2552 แยกตามขนาดพื้นที่ทำการเกษตร

(หน่วย: บาท/เดือน)

แหล่งที่มาของรายได้	ขนาดพื้นที่ทำการเกษตร					
	พื้นที่น้อยกว่า 2 ไร่	พื้นที่ 2 ไร่ แต่มีน้อยกว่า 5 ไร่	พื้นที่ 5 ไร่ แต่มีน้อยกว่า 10 ไร่	พื้นที่ 10 ไร่ แต่มีน้อยกว่า 20 ไร่	พื้นที่ 20 ไร่ แต่มีน้อยกว่า 40 ไร่	พื้นที่ 40 ไร่ ขึ้นไป
รายได้ทั้งหมด	9,217	9,007	10,235	12,996	17,539	33,830
รายได้สุทธิจากการเกษตร	5,410	4,696	5,454	7,510	11,158	24,998
	(58.70)	(52.14)	(53.29)	(57.79)	(63.61)	(73.89)
ค่าจ้าง	563	736	802	1,011	1,385	2,355
	(6.11)	(8.17)	(7.84)	(7.78)	(7.90)	(6.96)
รายได้จากการประกอบธุรกิจที่ไม่ใช่จากการเกษตร	336	306	426	432	592	1,393
	(3.64)	(3.40)	(4.16)	(3.32)	(3.37)	(4.12)
เงินช่วยเหลือที่ได้รับจากบุคคลอื่นนอกครัวเรือน	515	607	664	823	808	823
	(5.59)	(6.74)	(6.49)	(6.33)	(4.61)	(2.43)
รายได้อื่นๆ	2,392	2,662	2,888	3,219	3,597	4,260
	(25.95)	(29.55)	(28.22)	(24.77)	(20.51)	(12.59)

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บแสดงค่าร้อยละต่อรายได้รวม

ที่มา: คำนวณจากฐานข้อมูล SES ปี 2552

5. รายได้ของครัวเรือนเกษตรแยกตามการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน

ในปี 2552 ครัวเรือนเกษตรที่หัวหน้าครัวเรือนจบการศึกษาปริญญาตรีขึ้นไปมีรายได้ทั้งหมดเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ครัวเรือนที่หัวหน้าครัวเรือนจบการศึกษานุปริญญา ครัวเรือนที่หัวหน้าครัวเรือนจบการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย ครัวเรือนเกษตรที่หัวหน้าครัวเรือนจบ

การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น และครัวเรือนที่หัวหน้าครัวเรือนจบกว่าศึกษาประถมศึกษาหรือต่ำกว่า ตามลำดับ

สัดส่วนรายได้สุทธิจากการเกษตรในแต่ละกลุ่มครัวเรือนไม่แตกต่างกันมากนัก ส่วนสัดส่วนค่าจ้าง สัดส่วนรายได้จากการประกอบธุรกิจที่ไม่ใช่จากการเกษตร มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนที่สูงขึ้น และสัดส่วนเงินช่วยเหลือที่ได้รับจากบุคคลอื่นนอกครัวเรือน และสัดส่วนรายได้อื่นๆ นั้นมีแนวโน้มลดลงตามระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนที่สูงขึ้น โดยเฉพาะครัวเรือนที่หัวหน้าครัวเรือนจบการศึกษา ป.ตรี ขึ้นไปมีสัดส่วนได้รับเงินช่วยเหลือที่ได้รับจากบุคคลอื่นนอกครัวเรือน และสัดส่วนรายได้อื่นๆ เพียงร้อยละ 0.46 และ 8.92 ตามลำดับ (ตารางที่ 4.5)

ตารางที่ 4.5 รายได้ของครัวเรือนเกษตร ปี 2552 แยกตามการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน

(หน่วย: บาท/เดือน)

แหล่งที่มาของรายได้	การศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน				
	ประถมหรือต่ำกว่า	ม.ต้น	ม.ปลาย	อนุปริญญา	ป.ตรีขึ้นไป
รายได้ทั้งหมด	14,183	22,059	22,603	32,563	71,679
รายได้สุทธิจากการเกษตร	8,960	14,507	14,762	20,600	47,327
	(63.17)	(65.76)	(65.31)	(63.26)	(66.03)
ค่าจ้าง	924.48	1,893	2,174	4,287	12,255
	(6.52)	(8.58)	(9.62)	(13.16)	(17.10)
รายได้จากการประกอบธุรกิจที่ไม่ใช่จากการเกษตร	475	1,025	1,117	1,173	5,369
	(3.35)	(4.65)	(4.94)	(3.60)	(7.49)
เงินช่วยเหลือที่ได้รับจากบุคคลอื่นนอกครัวเรือน	724.72	954	554	665	331
	(5.11)	(4.32)	(2.45)	(2.04)	(0.46)
รายได้อื่นๆ	3,099	3,681	3,996	5,838	6,397
	(21.85)	(16.69)	(17.68)	(17.93)	(8.92)

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บแสดงค่าร้อยละต่อรายได้รวม

ที่มา: คำนวณจากฐานข้อมูล SES ปี 2552

6. รายได้ของครัวเรือนเกษตรแยกตามเขตที่อยู่อาศัย

ในปี 2552 ครัวเรือนที่อยู่ในเขตเทศบาลมีสัดส่วนรายได้ทั้งหมดเฉลี่ยสูงกว่าครัวเรือนที่อยู่นอกเขตเทศบาล โดยมีสัดส่วนรายได้จากค่าจ้าง สัดส่วนรายได้จากการประกอบธุรกิจที่ไม่ใช่จากการเกษตร และสัดส่วนรายได้อื่นๆ สูงกว่าครัวเรือนที่เช่า/ทำฟรี แต่มีสัดส่วนรายได้สุทธิจากการเกษตร และสัดส่วนเงินช่วยเหลือที่ได้รับจากบุคคลอื่นนอกครัวเรือนต่ำกว่า (ตารางที่ 4.6)

ตารางที่ 4.6 รายได้ของครัวเรือนเกษตร ปี 2552 แยกตามเขตที่อยู่อาศัย

(หน่วย: บาท/เดือน)

แหล่งที่มาของรายได้	เขตที่อยู่อาศัย	
	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล
รายได้ทั้งหมด	16,378	15,444
รายได้สุทธิจากการเกษตร	9,832	10,055
	(60.03)	(65.10)
ค่าจ้าง	1,430	1,066
	(8.73)	(6.90)
รายได้จากการประกอบธุรกิจที่ไม่ใช่จากการเกษตร	836	490
	(5.10)	(3.17)
เงินช่วยเหลือที่ได้รับจากบุคคลอื่นนอกครัวเรือน	734	727
	(4.48)	(4.70)
รายได้อื่นๆ	3,545	3,106
	(21.64)	(20.11)

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บแสดงค่าร้อยละต่อรายได้รวม

ที่มา: คำนวณจากฐานข้อมูล SES ปี 2552

7. รายได้ของครัวเรือนเกษตรแยกตามจำนวนประเภทการทำเกษตร

ในปี 2552 ครัวเรือนที่ประกอบเกษตรหนึ่งประเภทมีรายได้ทั้งหมดเฉลี่ยสูงสุดรองลงมาคือ สองประเภท และสามประเภทตามลำดับ โดยที่ครัวเรือนประกอบเกษตรหนึ่งประเภทมีสัดส่วนรายได้สุทธิจากการเกษตร สัดส่วนค่าจ้าง สัดส่วนรายได้จากการประกอบธุรกิจที่ไม่ใช่จากการเกษตรสูงสุด ยกเว้นสัดส่วนเงินช่วยเหลือที่ได้รับจากบุคคลอื่นนอกครัวเรือน และสัดส่วนรายได้อื่นๆต่ำสุด (ตารางที่ 4.7)

ตารางที่ 4.7 รายได้ของครัวเรือนเกษตร ปี 2552 แยกตามจำนวนประเภทการทำเกษตร

(หน่วย: บาท/เดือน)

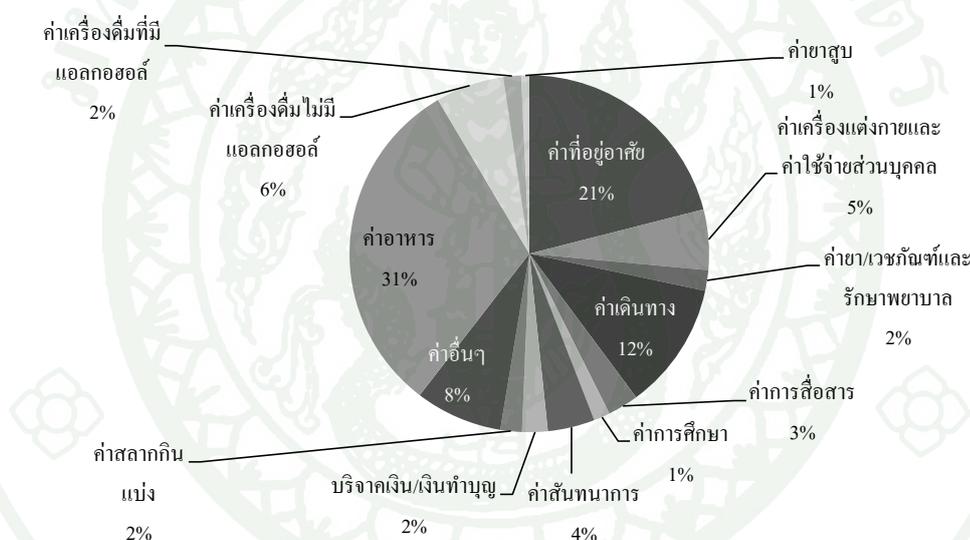
แหล่งที่มาของรายได้	จำนวนประเภทการทำเกษตร		
	1	2	3
รายได้ทั้งหมด	18,209	13,929	12,348
รายได้สุทธิจากการเกษตร	11,964	8,628	7,297
	(65.71)	(61.95)	(59.09)
ค่าจ้าง	1,524	900	716
	(8.37)	(6.46)	(5.81)
รายได้จากการประกอบธุรกิจ ที่ไม่ใช่จากการเกษตร	770	448	347
	(4.23)	(3.22)	(2.81)
เงินช่วยเหลือที่ได้รับจากบุคคลอื่น นอกครัวเรือน	774	699	658
	(4.25)	(5.02)	(5.34)
รายได้อื่นๆ	3,174	3,251	3,327
	(17.43)	(23.34)	(26.9)5

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บแสดงค่าร้อยละต่อรายได้รวม

ที่มา: คำนวณจากฐานข้อมูล SES ปี 2552

รายจ่ายของครัวเรือนเกษตร

ในปี 2552 ครัวเรือนเกษตรทั่วประเทศมีรายจ่ายทั้งหมดเฉลี่ยต่อเดือน 11,099 บาท ประกอบด้วย รายจ่ายอุปโภคบริโภค โดยมีค่าใช้จ่ายด้านอาหาร ด้านที่อยู่อาศัย ด้านการเดินทาง เป็นสัดส่วนหลัก (คิดเป็น ร้อยละ 64 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด) นอกจากนี้ยังมี ค่าเครื่องแต่งกายและ ค่าใช้จ่ายส่วนบุคคล ค่าสหนาการ ค่ายาและรักษาพยาบาล ค่าการสื่อสาร และค่าการศึกษา รายจ่ายอาหารเครื่องดื่มและยาสูบ ได้แก่ อาหาร เครื่องดื่มไม่มีแอลกอฮอล์ ค่าเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ และค่ายาสูบ และพบว่ารายจ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการอุปโภคบริโภคสูงถึงร้อยละ 12 ได้แก่ บริจาคเงิน ค่าสลากกินแบ่ง และค่าอื่นๆ (ค่าจ้างคนใช้/ภานี) และครัวเรือนทั่วประเทศมีสัดส่วนรายจ่ายต่อรายได้ เท่ากับ 0.71 (ภาพที่ 4.2)

ภาพที่ 4.2 รายจ่ายของครัวเรือนเกษตร ปี 2552

ที่มา: คำนวณจากฐานข้อมูล SES ปี 2552

1. รายจ่ายของครัวเรือนเกษตรแยกตามภูมิภาคที่อยู่อาศัย

ในปี 2552 ครัวเรือนเกษตรภาคใต้ มีรายจ่ายทั้งหมดเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ครัวเรือนภาคกลาง ครัวเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และครัวเรือนภาคเหนือ ทั้งนี้ครัวเรือนภาคกลางเป็นกลุ่มที่มีสัดส่วนรายจ่าย ค่าที่อยู่อาศัย ค่าการสื่อสาร ค่าการศึกษา ค่าสหนาการ บริจาคเงิน/เงินทำบุญ ค่าเครื่องดื่มไม่มีแอลกอฮอล์ และค่าเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์สูงสุด

ครัวเรือนภาคใต้มีสัดส่วนรายจ่าย ค่าเครื่องแต่งกาย/ค่าใช้จ่ายส่วนบุคคล ค่ายา/เวชภัณฑ์/รักษาพยาบาล ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะ/ค่าเดินทาง ค่าสลากกินแบ่งรัฐบาลฯ และค่ายาสูบสูงสุดส่วน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นกลุ่มที่มีรายจ่ายค่าอาหารสูงสุด (ตารางที่ 4.8)

ตารางที่ 4.8 รายจ่ายของครัวเรือนเกษตร ปี 2552 แยกตามภูมิภาคที่อยู่อาศัย

(หน่วย: บาท/เดือน)

	ภูมิภาคที่อยู่อาศัย				
	ทั่วประเทศ	กลาง	เหนือ	ตะวันออกเฉียงเหนือ	ใต้
รายจ่ายทั้งหมด	11,099	14,937	8,725	8,950	15,519
ค่าที่อยู่อาศัย	2,332	3,609	1,773	1,823	2,879
	(21.01)	(24.16)	(20.32)	(20.37)	(18.55)
ค่าเครื่องแต่งกาย/ค่าใช้จ่ายส่วนบุคคล	606	752	475	489	935
	(5.46)	(5.03)	(5.44)	(5.46)	(6.03)
ค่ายา/เวชภัณฑ์/รักษาพยาบาล	207	322	143	118	371
	(1.86)	(2.16)	(1.64)	(1.32)	(2.39)
ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะ/ค่าเดินทาง	1,281	1,926	928	809	2,133
	(11.54)	(12.90)	(10.64)	(9.04)	(13.75)
ค่าการสื่อสาร	309	460	236	224	439
	(2.78)	(3.08)	(2.70)	(2.51)	(2.83)
ค่าการศึกษา	162	243	125	119	222
	(1.46)	(1.63)	(1.43)	(1.33)	(1.43)
ค่าสันทนาการ	470	736	361	382	534
	(4.24)	(4.93)	(4.14)	(4.27)	(3.44)
บริจาคเงิน/เงินทำบุญ	255	419	152	183	412
	(2.30)	(2.81)	(1.74)	(2.04)	(2.65)
ค่าสลากกินแบ่ง/หวย/การพนัน	214	237	163	178	373
	(1.93)	(1.59)	(1.86)	(1.98)	(2.41)
ค่าอาหาร	3,449	3,866	2,956	3,355	4,187
	(31.07)	(25.88)	(33.88)	(37.48)	(26.98)
ค่าเครื่องคัมไม่มีแอลกอฮอล์	685	980	492	543	1,001
	(6.17)	(6.56)	(5.64)	(6.07)	(6.45)

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

	ภูมิภาคที่อยู่อาศัย				
	ทั่วประเทศ	กลาง	เหนือ	ตะวันออกเฉียงเหนือ	ใต้
ค่าเครื่องดื่มน้ำที่มีแอลกอฮอล์	177 (1.60)	278 (1.86)	151 (1.73)	114 (1.27)	226 (1.46)
ค่ายาสูบ	80 (0.72)	116 (0.78)	50 (0.57)	61 (0.68)	137 (0.88)
ค่าอื่นๆ(ค่าจ้างคนใช้/ภาษี)	871 (7.85)	992 (6.64)	721 (8.27)	553 (6.18)	1,669 (10.75)

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บแสดงค่าร้อยละต่อรายจ่ายรวม

ที่มา: คำนวณจากฐานข้อมูล SES ปี 2552

2. รายจ่ายของครัวเรือนเกษตรแยกตามประเภทของการทำการเกษตร

ในปี 2552 ครัวเรือนเกษตรที่ทำสวนผลไม้มีรายจ่ายทั้งหมดเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ประมงและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ สวนผลไม้ เลี้ยงสัตว์ พืชไร่ ทำนา และบริการทางการเกษตรตามลำดับ

ครัวเรือนประมงและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำเป็นครัวเรือนที่มีสัดส่วนรายจ่าย ค่าการสื่อสาร ค่าการศึกษา ค่าสหกรณ์การ ค่าเครื่องดื่มน้ำที่มีแอลกอฮอล์ และค่ายาสูบสูงสุด ส่วนครัวเรือนสวนผลไม้ มีสัดส่วนรายจ่าย ค่าเครื่องแต่งกาย/ค่าใช้จ่ายส่วนบุคคล ค่ายา/เวชภัณฑ์/รักษาพยาบาล ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะ/ค่าเดินทาง ค่าสลากกินแบ่งฯ และค่าอื่นๆ สูงสุด

ครัวเรือนเลี้ยงสัตว์มีสัดส่วนรายจ่ายบริจาคเงิน/ทำบุญสูงสุด ครัวเรือนพืชไร่มีสัดส่วนรายจ่าย ค่าเครื่องดื่มน้ำที่มีแอลกอฮอล์สูงสุด และครัวเรือนทำนามีสัดส่วนค่าที่อยู่อาศัยสูงสุด และครัวเรือนบริการทางการเกษตรมีสัดส่วนค่าอาหารสูงสุด (ตารางที่ 4.9)

ตารางที่ 4.9 รายจ่ายของครัวเรือนเกษตร ปี 2552 แยกตามประเภทของการทำการเกษตร

(หน่วย: บาท/เดือน)

	ประเภทของการทำการเกษตร					
	ทำนา	พืชไร่	สวนผลไม้	เลี้ยงสัตว์	บริการฯ	ประมงฯ
รายจ่ายทั้งหมด	10,059	10,349	15,427	11,079	6,562	14,434
ค่าที่อยู่อาศัย	2,218	2,040	3,107	2,276	1,399	2,971
	(22.05)	(19.71)	(20.14)	(20.54)	(21.33)	(20.58)
ค่าเครื่องแต่งกาย/ค่าใช้จ่ายส่วนบุคคล	541	572	867	607	330	784
	(5.38)	(5.53)	(5.62)	(5.48)	(5.04)	(5.43)
ค่ายา/เวชภัณฑ์/รักษาพยาบาล	170	175	372	212	69	232
	(1.69)	(1.69)	(2.41)	(1.92)	(1.06)	(1.61)
ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะ/ค่าเดินทาง	1,004	1,228	2,248	1,284	519	1,550
	(9.98)	(11.86)	(14.57)	(11.59)	(7.92)	(10.74)
ค่าการสื่อสาร	266	305	444	332	160	467
	(2.64)	(2.95)	(2.88)	(2.99)	(2.43)	(3.23)
ค่าการศึกษา	140	158	218	157	76	356
	(1.40)	(1.52)	(1.41)	(1.42)	(1.16)	(2.47)
ค่าเดินทาง	472	401	594	341	225	737
	(4.69)	(3.88)	(3.85)	(3.08)	(3.43)	(5.10)
บริจาคเงิน/เงินทำบุญ	232	210	387	284	116	313
	(2.31)	(2.03)	(2.51)	(2.56)	(1.77)	(2.17)
ค่าสมาชิกเงินแบ่ง/ห่วย/การพนัน	181	210	335	212	127	217
	(1.80)	(2.03)	(2.17)	(1.91)	(1.94)	(1.50)
ค่าอาหาร	3,342	3,338	4,019	3,375	2,502	4,343
	(33.23)	(32.26)	(26.05)	(30.46)	(38.14)	(30.09)
ค่าเครื่องคั้นไม่มีแอลกอฮอล์	609	628	920	663	475	1,155
	(6.06)	(6.07)	(5.96)	(5.99)	(7.24)	(8.00)
ค่าเครื่องคั้นที่มีแอลกอฮอล์	139	207	237	154	175	273
	(1.38)	(2.00)	(1.54)	(1.39)	(2.67)	(1.89)

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

	ประเภทของการทำการเกษตร					
	ทำนา	พืชไร่	สวนผลไม้	เลี้ยงสัตว์	บริการฯ	ประมงฯ
ค่ายาสูบ	64	76	120	94	58	130
	(0.64)	(0.74)	(0.77)	(0.85)	(0.88)	(0.90)
ค่าอื่นๆ(ค่าจ้างคนใช้/ภาษี)	680	801	1559	1088	329	907
	(6.76)	(7.74)	(10.11)	(9.82)	(5.02)	(6.28)

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บแสดงค่าร้อยละต่อรายจ่ายรวม

ที่มา: คำนวณจากฐานข้อมูล SES ปี 2552

3. รายจ่ายของครัวเรือนเกษตรแยกตามประเภทการถือครองที่ดิน

ในปี 2552 ครัวเรือนเกษตรที่เป็นเจ้าของที่ดิน มีรายจ่ายทั้งหมดเฉลี่ยมากกว่าครัวเรือนเกษตรที่เช่า/ทำฟรี และมีสัดส่วนรายจ่าย ค่าเครื่องแต่งกาย/ค่าใช้จ่ายส่วนบุคคล ค่ายา/เวชภัณฑ์/รักษาพยาบาล ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะ/ค่าเดินทาง ค่าการสื่อสาร ค่าบริจจาคเงิน ค่าสลากกินแบ่งฯ และค่าอื่นๆสูงกว่าครัวเรือนเกษตรที่เช่า/ทำฟรี แต่สัดส่วนรายจ่ายอื่นๆต่ำกว่า โดยเฉพาะค่าการศึกษา ค่าอาหาร ค่าเครื่องดื่มน้ำ และค่ายาสูบ (ตารางที่ 4.10)

ตารางที่ 4.10 รายจ่ายของครัวเรือนเกษตร ปี 2552 แยกตามประเภทของการถือครองที่ดิน

(หน่วย: บาท/เดือน)

	ประเภทของการถือครองที่ดิน	
	เช่า/ทำฟรี	เจ้าของที่ดิน
รายจ่ายทั้งหมด	1,0350	11,393
ค่าที่อยู่อาศัย	2,345	2,327
	(22.66)	(20.42)
ค่าเครื่องแต่งกาย/ค่าใช้จ่ายส่วนบุคคล	547	629
	(5.28)	(5.52)
ค่ายา/เวชภัณฑ์/รักษาพยาบาล	165	223
	(1.60)	(1.96)

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

	ประเภทของการถือครองที่ดิน	
	เช่า/ทำฟรี	เจ้าของที่ดิน
ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะ/ค่าเดินทาง	1,066 (10.30)	1,365 (11.98)
ค่าการสื่อสาร	287 (2.78)	318 (2.79)
ค่าการศึกษา	159 (1.53)	163 (1.43)
ค่าสหนาการ	449 (4.34)	479 (4.20)
บริจาคเงิน/เงินทำบุญ	231 (2.23)	265 (2.32)
ค่าสลากกินแบ่ง/หวย/การพนัน	174 (1.68)	230 (2.02)
ค่าอาหาร	3,313 (32.01)	3,502 (30.74)
ค่าเครื่องเค็มไม่มีแอลกอฮอล์	696 (6.73)	680 (5.97)
ค่าเครื่องเค็มที่มีแอลกอฮอล์	195 (1.89)	171 (1.50)
ค่ายาสูบ	81 (0.78)	80 (0.70)
ค่าอื่นๆ(ค่าจ้างคนใช้/ภาษี)	640 (6.19)	962 (8.44)

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บแสดงค่าร้อยละต่อรายจ่ายรวม

ที่มา: คำนวณจากฐานข้อมูล SES ปี 2552

4. รายจ่ายของครัวเรือนเกษตรแยกตามขนาดพื้นที่ทำการเกษตร

ในปี 2552 ครัวเรือนที่มีขนาดพื้นที่ทำการเกษตร 40 ไร่ขึ้นไปมีรายจ่ายทั้งหมดเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ครัวเรือนที่มีที่ดิน 20 ไร่แต่น้อยกว่า 40 ไร่ ครัวเรือนที่มีที่ดิน 10 ไร่แต่น้อยกว่า 20 ไร่ ครัวเรือนที่มีที่ดิน 5 ไร่แต่น้อยกว่า 10 ไร่ ครัวเรือนที่มีที่ดิน 2 ไร่แต่น้อยกว่า 5 ไร่ และครัวเรือนที่มีที่ดินน้อยกว่า 2 ไร่ ตามลำดับ นั้นแสดงให้เห็นว่ารายจ่ายเพิ่มขึ้นตามขนาดพื้นที่ทำการเกษตรที่ใหญ่ขึ้น

ขณะที่ครัวเรือนเกษตรที่มีขนาดพื้นที่ทำการเกษตรน้อยกว่า 2 ไร่ มีสัดส่วนรายจ่าย ค่าที่อยู่อาศัย ค่าอาหาร ค่าเครื่องคัมไม่มีแอลกอฮอล์ ค่าเครื่องคัมไม่มีแอลกอฮอล์ และค่ายาสูบ สูงกว่า ครัวเรือนในกลุ่มอื่นๆ ส่วนครัวเรือนที่มีที่ดิน 20 ไร่แต่น้อยกว่า 40 ไร่มีสัดส่วนรายจ่าย ค่ายา/เวชภัณฑ์/รักษาพยาบาล ค่าสหกรณ์การ ค่าบริการการเงิน ค่าสลากกินแบ่งฯ สูงสุด และครัวเรือนที่มีขนาดพื้นที่ทำการเกษตร 40 ไร่ขึ้นไป มีสัดส่วนรายจ่าย ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะ/ค่าเดินทาง ค่าการสื่อสาร ค่าการศึกษา และค่าอื่นๆ สูงสุด (ตารางที่ 4.11)

ตารางที่ 4.11 รายจ่ายของครัวเรือนเกษตร ปี 2552 แยกตามขนาดพื้นที่ทำการเกษตร

(หน่วย: บาท/เดือน)

	ขนาดพื้นที่ทำการเกษตร					
	พื้นที่ น้อยกว่า 2ไร่	พื้นที่ 2 ไร่ แต่น้อยกว่า 5ไร่	พื้นที่ 5 ไร่ แต่น้อยกว่า 10 ไร่	พื้นที่ 10 ไร่ แต่น้อยกว่า 20 ไร่	พื้นที่ 20 ไร่ แต่น้อยกว่า 40 ไร่	พื้นที่ 40 ไร่ ขึ้นไป
รายจ่ายทั้งหมด	7,877	8,147	8,944	10,636	12,201	17,622
ค่าที่อยู่อาศัย	1,754 (22.27)	1,795 (22.04)	1,950 (21.80)	2,257 (21.22)	2,387 (19.56)	3,664 (20.79)
ค่าเครื่องแต่งกาย/ค่าใช้จ่ายส่วนบุคคล	401 (5.09)	430 (5.28)	475 (5.31)	577 (5.42)	672 (5.51)	1,011 (5.73)
ค่ายา/เวชภัณฑ์/รักษาพยาบาล	132 (1.68)	114 (1.40)	141 (1.57)	178 (1.68)	275 (2.25)	369 (2.09)
ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะ/ค่าเดินทาง	722 (9.17)	754 (9.25)	876 (9.79)	1,193 (11.21)	1,428 (11.71)	2,522 (14.31)

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

	ขนาดพื้นที่ทำการเกษตร					พื้นที่ 40 ไร่ ขึ้นไป
	พื้นที่ น้อยกว่า 2 ไร่	พื้นที่ 2 ไร่ แต่ไม่น้อยกว่า 5 ไร่	พื้นที่ 5 ไร่ แต่ไม่น้อยกว่า 10 ไร่	พื้นที่ 10 ไร่ แต่ไม่น้อยกว่า 20 ไร่	พื้นที่ 20 ไร่ แต่ไม่น้อยกว่า 40 ไร่	
ค่าการสื่อสาร	209 (2.65)	216 (2.65)	226 (2.52)	288 (2.71)	341 (2.79)	545 (3.09)
ค่าการศึกษา	96 (1.22)	109 (1.33)	109 (1.22)	146 (1.38)	193 (1.58)	300 (1.70)
ค่าต้นทุนการ	309 (3.92)	224 (2.74)	332 (3.71)	426 (4.00)	613 (5.03)	822 (4.67)
บริจาคเงิน/เงินทำบุญ	164 (2.08)	178 (2.19)	198 (2.21)	249 (2.34)	293 (2.40)	414 (2.35)
ค่าสมาชิกนแบ่ง/ห่วย/การพนัน	143 (1.81)	134 (1.64)	152 (1.70)	205 (1.93)	264 (2.16)	354 (2.01)
ค่าอาหาร	2,847 (36.14)	2,895 (35.54)	3,124 (34.93)	3,450 (32.44)	3,710 (30.40)	4,377 (24.84)
ค่าเครื่องคัมไม่มีแอลกอฮอล์	559 (7.09)	508 (6.24)	550 (6.15)	645 (6.07)	732 (6.00)	1,064 (6.04)
ค่าเครื่องคัมที่มีแอลกอฮอล์	159 (2.02)	127 (1.56)	127 (1.42)	147 (1.38)	197 (1.62)	307 (1.74)
ค่ายาสูบ	81 (1.02)	62 (0.76)	74 (0.82)	70 (0.66)	85 (0.70)	108 (0.61)
ค่าอื่นๆ(ค่าจ้างคนใช้/ภาษี)	302 (3.83)	601 (7.38)	613 (6.85)	804 (7.56)	1,011 (8.28)	1,767 (10.03)

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บแสดงค่าร้อยละต่อรายจ่ายรวม

ที่มา: คำนวณจากฐานข้อมูล SES ปี 2552

5. รายจ่ายของครัวเรือนเกษตรแยกตามการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน

ในปี 2552 ครัวเรือนที่หัวหน้าครัวเรือนจบการศึกษา ป.ตรีขึ้นไปมีรายจ่ายทั้งหมดเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ครัวเรือนที่หัวหน้าครัวเรือนจบการศึกษานุปริญญา ครัวเรือนที่หัวหน้าครัวเรือนจบการศึกษาม.ปลาย ครัวเรือนที่หัวหน้าครัวเรือนจบการศึกษาม.ต้น และครัวเรือนที่

หัวหน้าครัวเรือนจบกว่าศึกษาประถมศึกษาหรือต่ำกว่า ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า การศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนที่สูงขึ้นทำให้ครัวเรือนมีรายจ่ายเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย

ครัวเรือนที่หัวหน้าครัวเรือนจบการศึกษาประถมศึกษาหรือต่ำกว่า มีสัดส่วนรายจ่าย ค่าสินทนากการ ค่าบริจาคเงิน และค่าอาหารสูงสุด ครัวเรือนที่หัวหน้าครัวเรือนจบการศึกษาม.ต้นนั้นมีสัดส่วนค่าที่อยู่อาศัยสูงสุด ครัวเรือนที่หัวหน้าครัวเรือนจบการศึกษาม.ต้นมีสัดส่วนรายจ่ายค่าเครื่องแต่งกาย/ค่าใช้จ่ายส่วนบุคคล ค่ายา/ค่าเวชภัณฑ์/รักษาพยาบาล ค่าเครื่องคิมที่มีแอลกอฮอล์ และค่ายาสูบสูงสุด และครัวเรือนที่หัวหน้าครัวเรือนจบการศึกษา ป.ตรีขึ้นไป มีสัดส่วนรายจ่ายค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะ/ค่าเดินทาง ค่าการสื่อสาร ค่าการศึกษา ค่าสลากกินแบ่งฯ และค่าเครื่องคิมไม่มีแอลกอฮอล์สูงสุด (ตารางที่ 4.12)

ตารางที่ 4.12 รายจ่ายของครัวเรือนเกษตร ปี 2552 แยกตามการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน

(หน่วย: บาท/เดือน)

	การศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน				
	ประถมหรือต่ำกว่า	ม.ต้น	ม.ปลาย	อนุปริญญา	ป.ตรีขึ้นไป
รายจ่ายทั้งหมด	10,403	13,775	16,255	19,171	28,489
ค่าที่อยู่อาศัย	2,183	3,060	3,492	3,367	5,338
	(20.99)	(22.21)	(21.48)	(17.56)	(18.74)
ค่าเครื่องแต่งกาย/ค่าใช้จ่ายส่วนบุคคล	557	873	890	1,198	1,543
	(5.36)	(6.34)	(5.48)	(6.25)	(5.42)
ค่ายา/เวชภัณฑ์/รักษาพยาบาล	193	276	282	572	332
	(1.86)	(2.00)	(1.73)	(2.99)	(1.16)
ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะ/ค่าเดินทาง	1,148	1,800	2,165	3,008	4,854
	(11.03)	(13.07)	(13.32)	(15.69)	(17.04)
ค่าการสื่อสาร	281	406	534	583	1,099
	(2.70)	(2.95)	(3.28)	(3.04)	(3.86)
ค่าการศึกษา	141	218	303	467	892
	(1.35)	(1.58)	(1.86)	(2.44)	(3.13)
ค่าสินทนากการ	457	517	634	531	591
	(4.40)	(3.75)	(3.90)	(2.77)	(2.07)

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

	การศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน				
	ประถมหรือต่ำกว่า	ม.ต้น	ม.ปลาย	อนุปริญญา	ป.ตรีขึ้นไป
บริจาคเงิน/เงินทำบุญ	242 (2.33)	308 (2.24)	349 (2.15)	417 (2.18)	591 (2.08)
ค่าสลากกินแบ่ง/หวย/การพนัน	193 (1.86)	280 (2.03)	403 (2.48)	314 (1.64)	899 (3.16)
ค่าอาหาร	3,368 (32.37)	3,798 (27.57)	4,052 (24.93)	4,585 (23.92)	4,981 (17.48)
ค่าเครื่องคัมไม่มีแอลกอฮอล์	634 (6.10)	814 (5.91)	1,061 (6.53)	1,289 (6.73)	2,381 (8.36)
ค่าเครื่องคัมที่มีแอลกอฮอล์	164 (1.57)	177 (1.29)	309 (1.90)	755 (3.94)	327 (1.15)
ค่ายาสูบ	76 (0.73)	95 (0.69)	113 (0.70)	157 (0.82)	84 (0.29)
ค่าอื่นๆ(ค่าจ้างคนใช้/ภาษี)	766 (7.36)	1,154 (8.38)	1,668 (10.26)	1,927 (10.05)	4,576 (16.06)

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บแสดงค่าร้อยละต่อรายจ่ายรวม

ที่มา: คำนวณจากฐานข้อมูล SES ปี 2552

6. รายจ่ายของครัวเรือนเกษตรแยกตามเขตที่อยู่อาศัย

ในปี 2552 ครัวเรือนเกษตรที่อยู่ในเขตเทศบาล มีรายจ่ายทั้งหมดเฉลี่ยมากกว่าครัวเรือนที่อยู่นอกเขตเทศบาล และมีสัดส่วนรายจ่าย ค่าการสื่อสาร ค่าการศึกษา ค่าสันตนาการ ค่าสลากกินแบ่งฯ และค่าเครื่องคัมที่มีและไม่มีแอลกอฮอล์สูงกว่าครัวเรือนที่อยู่นอกเขตเทศบาล แต่สัดส่วนรายจ่ายอื่นๆต่ำกว่า ได้แก่ ค่าที่อยู่อาศัย ค่าเครื่องแต่งกาย/ค่าใช้จ่ายส่วนบุคคล ค่ายา/เวชภัณฑ์/รักษาพยาบาล ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะ/ค่าเดินทาง ค่าบริจาคเงิน ค่าอาหาร และค่ายาสูบ (ตารางที่ 4.13)

ตารางที่ 4.13 รายจ่ายของครัวเรือนเกษตร ปี 2552 แยกตามเขตที่อยู่อาศัย

(หน่วย: บาท/เดือน)

	เขตที่อยู่อาศัย	
	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล
รายจ่ายทั้งหมด	11,217	11,054
ค่าที่อยู่อาศัย	2,311	2,340
	(20.61)	(21.17)
ค่าเครื่องแต่งกาย/ค่าใช้จ่ายส่วนบุคคล	594	610
	(5.29)	(5.52)
ค่ายา/เวชภัณฑ์/รักษาพยาบาล	202	209
	(1.80)	(1.89)
ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะ/ค่าเดินทาง	1,269	1,285
	(11.31)	(11.63)
ค่าการสื่อสาร	341	297
	(3.04)	(2.69)
ค่าการศึกษา	186	153
	(1.66)	(1.38)
ค่าเดินทาง	478	467
	(4.26)	(4.23)
บริจาคเงิน/เงินทำบุญ	248	258
	(2.21)	(2.34)
ค่าสลากกินแบ่ง/หวย/การพนัน	220	212
	(1.97)	(1.92)
ค่าอาหาร	3,445	3,450
	(30.72)	(31.21)
ค่าเครื่องดื่มไม่มีแอลกอฮอล์	718	672
	(6.40)	(6.08)
ค่าเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์	192	172
	(1.71)	(1.56)

ตารางที่ 4.13 (ต่อ)

	เขตที่อยู่อาศัย	
	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล
ค่ายาสูบ	80 (0.71)	80 (0.72)
ค่าอื่นๆ(ค่าจ้างคนใช้/ภาษี)	933 (8.32)	848 (7.67)

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บแสดงค่าร้อยละต่อรายจ่ายรวม

ที่มา: คำนวณจากฐานข้อมูล SES ปี 2552

7. รายจ่ายของครัวเรือนเกษตรแยกตามจำนวนประเภทการทำการเกษตร

ในปี 2552 ครัวเรือนเกษตรที่ประกอบการเกษตรหนึ่งประเภท มีรายจ่ายทั้งหมดเฉลี่ยมากกว่าครัวเรือนที่ประกอบการเกษตรสองประเภท และสามประเภท ตามลำดับ และมีสัดส่วนรายจ่าย ค่าที่อยู่อาศัย ค่ายา/เวชภัณฑ์/รักษาพยาบาล ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะ/ค่าเดินทาง ค่าการสื่อสาร ค่าการศึกษา ค่าบริจาคมเงิน ค่าเครื่องดื่มน้ำที่มีและไม่มีแอลกอฮอล์ และค่ายาสูบสูงกว่าครัวเรือนกลุ่มอื่น

ครัวเรือนที่ประกอบการเกษตรสามประเภท มีสัดส่วนรายจ่าย ค่าเครื่องแต่งกาย/ค่าใช้จ่ายส่วนบุคคล ค่าสลากกินแบ่งฯ และค่าอาหารสูงสุด ส่วนครัวเรือนที่ประกอบการเกษตรสองชนิดมีสัดส่วนค่าสันทนการสูงสุด (ตารางที่ 4.14)

ตารางที่ 4.14 รายจ่ายของครัวเรือนเกษตร ปี 2552 แยกตามจำนวนประเภทการทำการเกษตร

(หน่วย: บาท/เดือน)

	จำนวนประเภทการทำการเกษตร		
	1	2	3
รายจ่ายทั้งหมด	12,131	10,197	10,083
ค่าที่อยู่อาศัย	2,634 (21.71)	2,099 (20.59)	1,970 (19.54)

ตารางที่ 4.14 (ต่อ)

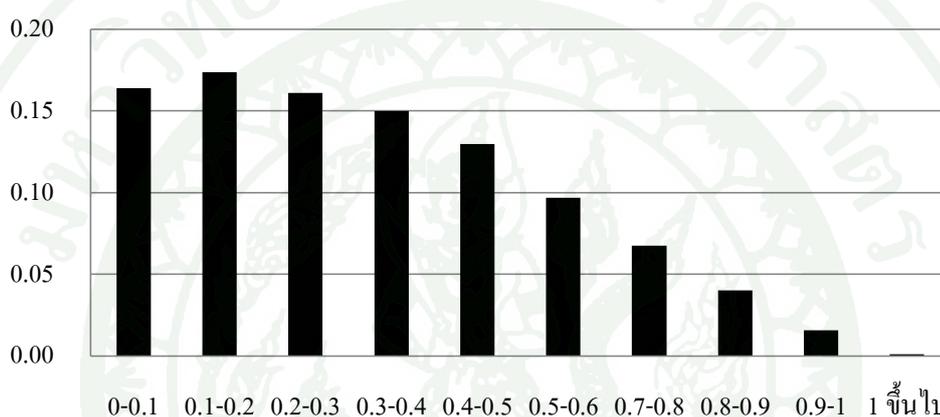
	จำนวนประเภทการทำการเกษตร		
	1	2	3
ค่าเครื่องแต่งกาย/ค่าใช้จ่ายส่วนบุคคล	655 (5.40)	561 (5.51)	560 (5.55)
ค่ายา/เวชภัณฑ์/รักษาพยาบาล	253 (2.08)	163 (1.60)	171 (1.70)
ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะ/ค่าเดินทาง	1,494 (12.32)	1,099 (10.78)	1,060 (10.51)
ค่าการสื่อสาร	355 (2.92)	271 (2.66)	260 (2.58)
ค่าการศึกษา	184 (1.51)	142 (1.39)	143 (1.42)
ค่าสหนาการ	480 (3.95)	474 (4.65)	435 (4.31)
บริจาคเงิน/เงินทำบุญ	292 (2.41)	230 (2.26)	203 (2.01)
ค่าสลากกินแบ่ง/หวย/การพนัน	222 (1.83)	205 (2.01)	211 (2.09)
ค่าอาหาร	3,522 (29.03)	3,360 (32.95)	3,432 (34.04)
ค่าเครื่องคัมไม่มีแอลกอฮอล์	766 (6.32)	616 (6.04)	598 (5.93)
ค่าเครื่องคัมที่มีแอลกอฮอล์	205 (1.69)	158 (1.55)	140 (1.39)
ค่ายาสูบ	92 (0.75)	74 (0.73)	60 (0.60)
ค่าอื่นๆ(ค่าจ้างคนใช้/ภาษี)	978 (8.06)	744 (7.30)	840 (8.33)

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บแสดงค่าร้อยละต่อรายจ่ายรวม

ที่มา: คำนวณจากฐานข้อมูล SES ปี 2552

ศักยภาพในการออมของครัวเรือนเกษตร

ในปี 2552 ครัวเรือนเกษตรทั่วประเทศมีศักยภาพในการออมเฉลี่ย 4,612 บาท โดยมีสัดส่วนศักยภาพในการออมต่อรายได้เท่ากับ 0.29 ซึ่งครัวเรือนเกษตรที่มีศักยภาพในการออมส่วนใหญ่อยู่ในช่วงที่มีสัดส่วนศักยภาพในการออมต่ำกว่า 0.5 โดยร้อยละ 50 ของครัวเรือนมีศักยภาพในการออมต่ำกว่า 0.3 แสดงให้เห็นว่าครัวเรือนเกษตรเกษตรมีศักยภาพในการออมต่อรายได้ไม่สูงมากนัก (ภาพที่ 4.3)

ภาพที่ 4.3 สัดส่วนศักยภาพในการออมของครัวเรือนเกษตร ปี 2552 เฉพาะกลุ่มที่มีศักยภาพในการออม

ศักยภาพในการออมของครัวเรือนแยกตามภูมิภาคที่อยู่อาศัยพบว่า ครัวเรือนภาคใต้มีสัดส่วนศักยภาพในการออมต่อรายได้สูงสุดเนื่องจากมีรายได้ทั้งหมดสูงแม้จะมีรายจ่ายทั้งหมดสูงเช่นกันก็ตาม แต่มีสัดส่วนรายจ่ายทั้งหมดต่อรายได้ทั้งหมดต่ำกว่าครัวเรือนในภาคอื่นๆ และน้อยกว่าค่าเฉลี่ยรวมทั้งประเทศ รองลงมาคือ ครัวเรือนภาคกลางซึ่งมีรายได้สูงรองจากครัวเรือนภาคใต้ แต่มีรายจ่ายทั้งหมดไม่แตกต่างกับครัวเรือนภาคใต้มากนัก ส่วนครัวเรือนภาคเหนือมีสัดส่วนศักยภาพในการออมต่อรายได้น้อยกว่าครัวเรือนภาคกลางไม่มากนัก เนื่องจากมีรายจ่ายทั้งหมดต่อรายได้ทั้งหมดมากกว่าครัวเรือนภาคกลางเล็กน้อย และครัวเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีรายได้ทั้งหมดและรายจ่ายทั้งหมดน้อยกว่าครัวเรือนภาคอื่นๆ จึงทำให้สัดส่วนรายจ่ายต่อรายได้สูง ส่งผลให้สัดส่วนศักยภาพในการออมต่ำสุด

ศักยภาพในการออมแยกตามประเภทการทำเกษตรพบว่า ครัวเรือนสวนผลไม้ไม่มีสัดส่วนศักยภาพในการออมต่อรายได้สูงสุด เนื่องจากมีสัดส่วนรายจ่ายทั้งหมดต่อรายได้ทั้งหมดต่ำ รองลงมาคือ ครัวเรือนเลี้ยงสัตว์ ครัวเรือนทำไร่ ครัวเรือนประมงและเพาะเลี้ยง ครัวเรือนทำนา และ

ครัวเรือนบริการทางการเกษตรที่มีสัดส่วนศักยภาพในการออมต่อรายได้ต่ำสุด เนื่องจากมีสัดส่วนรายจ่ายทั้งหมดต่อรายได้ทั้งหมดสูง

ศักยภาพในการออมแยกตามประเภทการถือครองที่ดินพบว่า ครัวเรือนที่เช่าที่ดิน/ทำปรีมีสัดส่วนศักยภาพในการออมต่อรายได้สูงกว่าครัวเรือนที่เป็นเจ้าของที่ดิน เนื่องจากมีสัดส่วนรายจ่ายทั้งหมดต่อรายได้ทั้งหมดต่ำกว่า

ศักยภาพในการออมแยกตามขนาดพื้นที่ถือครอง พบว่า ครัวเรือนเกษตรที่มีขนาดพื้นที่ทำการเกษตร 40 ไร่ขึ้นไปมีสัดส่วนศักยภาพในการออมต่อรายได้สูงสุด เนื่องจากสัดส่วนรายจ่ายทั้งหมดต่อรายได้ทั้งหมดต่ำสุด รองลงมาคือ ครัวเรือนที่มีที่ดิน 20 ไร่แต่น้อยกว่า 40 ไร่ ครัวเรือนที่มีที่ดิน 10 ไร่แต่น้อยกว่า 20 ไร่ ครัวเรือนที่มีที่ดิน 5 ไร่แต่น้อยกว่า 10 ไร่ ครัวเรือนที่มีที่ดินน้อยกว่า 2 ไร่ และครัวเรือนที่มีที่ดิน 2 ไร่แต่น้อยกว่า 5 ไร่ มีสัดส่วนศักยภาพในการออมต่อรายได้ต่ำสุด เนื่องจากมีสัดส่วนรายจ่ายทั้งหมดต่อรายได้ทั้งหมดสูงสุด

ศักยภาพในการออมแยกตามระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน พบว่า ครัวเรือนที่หัวหน้าครัวเรือนจบการศึกษา ป.ตรีขึ้นไป มีสัดส่วนศักยภาพในการออมต่อรายได้สูงสุด เนื่องจากมีสัดส่วนรายจ่ายทั้งหมดต่อรายได้ทั้งหมดต่ำสุด รองลงมาคือ หัวหน้าครัวเรือนจบการศึกษาม.ปลาย หัวหน้าครัวเรือนจบการศึกษาม.ต้น และหัวหน้าครัวเรือนจบการศึกษาระถมศึกษาหรือต่ำกว่ามีสัดส่วนศักยภาพในการออมต่อรายได้ต่ำสุด เนื่องจากมีสัดส่วนรายจ่ายทั้งหมดต่อรายได้ทั้งหมดสูงสุด แสดงว่าเมื่อศักยภาพในการออมแปรผันตามการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนที่สูงขึ้น

ศักยภาพในการออมของครัวเรือนแยกตามเขตพื้นที่พบว่า ครัวเรือนที่อยู่อาศัยในเขตเทศบาลมีสัดส่วนศักยภาพในการออมสูงกว่าครัวเรือนนอกเขตเทศบาล เนื่องจากมีสัดส่วนรายจ่ายทั้งหมดต่อรายได้ทั้งหมดต่ำกว่า เมื่อพิจารณาตามจำนวนประเภทการทำเกษตรพบว่า สัดส่วนศักยภาพในการออมลดลงตามจำนวนประเภทการเกษตรที่เพิ่มขึ้น เนื่องจากสัดส่วนรายจ่ายทั้งหมดต่อรายได้ทั้งหมดเพิ่มขึ้นตามจำนวนประเภทการเกษตรที่เพิ่มขึ้น

ครัวเรือนที่มีหนี้สินในปัจจุบันมีสัดส่วนศักยภาพในการออมสูงกว่าครัวเรือนที่ไม่มีหนี้สินในปัจจุบัน เช่นเดียวกับครัวเรือนที่กู้หรือยืมเงินฉุกเฉินได้ที่สัดส่วนศักยภาพในการออมต่อรายได้สูงกว่าครัวเรือนที่กู้หรือยืมเงินฉุกเฉินไม่ได้ และครัวเรือนที่มีรายจ่ายสลากกินแบ่งรัฐบาลมีสัดส่วนศักยภาพในการออมต่อรายได้มากกว่าครัวเรือนที่ไม่มีรายจ่ายสลากกินแบ่งรัฐบาล

ครัวเรือนที่มีสัดส่วนจำนวนครัวเรือนที่ไม่มีศักยภาพในการออมต่อจำนวนครัวเรือนทั้งหมดสูง ได้แก่ ครัวเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครัวเรือนเลี้ยงสัตว์ ครัวเรือนที่เป็นเจ้าของที่ดิน ครัวเรือนที่มีที่ดิน 10 ไร่ แต่น้อยกว่า 20 ไร่ ครัวเรือนที่หัวหน้าครัวเรือนจบการศึกษาประถมศึกษาหรือต่ำกว่า ครัวเรือนที่อยู่อาศัยในเขตเทศบาล ครัวเรือนที่ประกอบกิจการเกษตรสามประเภท ครัวเรือนที่มีหนี้สินในปัจจุบัน ครัวเรือนที่กู้หรือยืมเงินฉุกเฉินไม่ได้ และครัวเรือนที่มีรายจ่ายสลากรกินแบ่งรัฐบาล (ตารางที่ 4.15)

ตารางที่ 4.15 ศักยภาพในการออมและจำนวนครัวเรือนเกษตร ปี 2552

(หน่วย: บาท)

	เฉลี่ยทั่วประเทศ		จำนวนครัวเรือน		สัดส่วนจำนวนครัวเรือน		
	ศักยภาพในการออม	รายได้	สัดส่วนศักยภาพในการออมต่อรายได้	กลุ่มมีศักยภาพในการออม	กลุ่มไม่มีศักยภาพในการออม	กลุ่มมีศักยภาพในการออม	กลุ่มไม่มีศักยภาพในการออม
ทั่วประเทศ	4,612	15,701	0.29	4,438	2,660	0.63	0.37
ภูมิภาค							
กลาง	6,612	21,521	0.31	975	476	0.67	0.33
เหนือ	3,544	12,264	0.29	1,600	848	0.65	0.35
ตะวันออกเฉียงเหนือ	1,299	10,249	0.13	1,073	1,043	0.51	0.49
ใต้	10,820	26,324	0.41	790	293	0.73	0.27
ประเภทการทำเกษตร							
ทำนา	3,331	13,388	0.25	2,088	1,396	0.60	0.40
ทำไร่	4,306	14,654	0.29	743	439	0.63	0.37
สวนผลไม้	9,072	24,463	0.37	979	423	0.70	0.30
เลี้ยงสัตว์	5,557	16,606	0.33	147	122	0.55	0.45
บริการฯ	1,001	7,561	0.13	322	198	0.62	0.38
ประมงฯ	5,422	19,857	0.27	159	82	0.66	0.34
ประเภทการถือครองที่ดิน							
เช่า/ทำฟรี	4,839	15,185	0.32	1,318	686	0.66	0.34
เจ้าของที่ดิน	4,523	15,904	0.28	3,120	1,974	0.61	0.39

ตารางที่ 4.15 (ต่อ)

	เฉลี่ยทั่วประเทศ		สัดส่วน ศักยภาพใน การออมต่อ รายได้	จำนวนครัวเรือน		สัดส่วนจำนวนครัวเรือน	
	ศักยภาพใน การออม	รายได้		กลุ่มมี ศักยภาพใน การออม	กลุ่มไม่มี ศักยภาพใน การออม	กลุ่มมี ศักยภาพใน การออม	กลุ่มไม่มี ศักยภาพใน การออม
ขนาดพื้นที่ในการทำเกษตร							
พื้นที่น้อยกว่า 2 ไร่	1,344	9,217	0.15	552	401	0.58	0.42
พื้นที่ 2 ไร่แต่น้อย กว่า 5 ไร่	867	9007	0.10	381	334	0.53	0.47
พื้นที่ 5 ไร่แต่น้อย กว่า 10 ไร่	1,291	10235	0.13	667	595	0.53	0.47
พื้นที่ 10 ไร่แต่น้อย กว่า 20 ไร่	2,363	12996	0.18	980	733	0.57	0.43
พื้นที่ 20 ไร่แต่น้อย กว่า 40 ไร่	5,345	17539	0.30	935	416	0.69	0.31
พื้นที่ 40 ไร่ ขึ้นไป	16,246	33830	0.48	923	181	0.84	0.16
การศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน							
ประถมหรือต่ำกว่า	3,786	14,184	0.27	3,839	2,379	0.62	0.38
ม.ต้น	8,327	22,059	0.38	312	149	0.68	0.32
ม.ปลาย	6,362	22,603	0.28	193	99	0.66	0.34
อนุปริญญา	13,429	32,563	0.41	44	23	0.66	0.34
ป.ตรีขึ้นไป	43,273	71,679	0.60	50	10	0.83	0.17
เขตพื้นที่							
เขตเทศบาล	5,167	16,378	0.32	1,159	793	0.59	0.41
นอกเขตเทศบาล	4,401	15,444	0.28	3,279	1,867	0.64	0.36
จำนวนประเภทการทำเกษตร							
1	6,096	18,209	0.33	2,289	1,080	0.68	0.32
2	3,729	13,929	0.27	1,514	1,049	0.59	0.41
3	2,266	12,348	0.18	635	531	0.54	0.46
การมีหนี้สินในปัจจุบัน							
มีหนี้	4,830	13,609	0.35	3,093	1,927	0.62	0.38
ไม่มีหนี้	4,086	16,566	0.25	1,345	733	0.65	0.35

ตารางที่ 4.15 (ต่อ)

	เฉลี่ยทั่วประเทศ		จำนวนครัวเรือน			สัดส่วนจำนวนครัวเรือน	
	ศักยภาพในการออม	รายได้	สัดส่วน	กลุ่มมี	กลุ่มไม่มี	กลุ่มมี	กลุ่มไม่มี
			ศักยภาพในการออมต่อรายได้	ศักยภาพในการออม	ศักยภาพในการออม	ศักยภาพในการออม	ศักยภาพในการออม
การกู้หรือยืมเงินฉุกเฉิน							
กู้ได้	4,722	15,899	0.30	4,304	2,560	0.63	0.37
กู้ไม่ได้	1,369	9,887	0.14	134	100	0.57	0.43
รายจ่ายสลากกินแบ่งรัฐบาล							
มี	5,485	18,036	0.30	1,904	1,161	0.62	0.38
ไม่มี	3,949	13,926	0.28	25,34	1,499	0.63	0.37

ที่มา: คำนวณจากฐานข้อมูล SES ปี 2552

บทที่ 5

ผลการวิเคราะห์

ผลการศึกษาแบ่งได้เป็น 2 ส่วน คือ ผลการประมาณค่าศักยภาพในการออม และผลการประมาณค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการออม

ส่วนที่ 1: ผลการประมาณค่าศักยภาพในการออมของครัวเรือนเกษตร

ผลการประมาณค่าศักยภาพในการออมแบ่งออกเป็น ผลการประมาณค่าศักยภาพในการออมตามทฤษฎีรายได้สมบูรณ์ และผลการประมาณค่าศักยภาพในการออมตามทฤษฎีรายได้ถาวร ดังนี้

1. ผลการประมาณค่าศักยภาพในการออมของครัวเรือนเกษตรตามทฤษฎีรายได้สมบูรณ์

$$Y^a = 465.15 + 249.59Age^{***} - 2.29Age^{2***} + 1084.56Own^{**} + 364.10Size^{***} \quad (5.1)$$

(0.19)   (2.87)   (- 2.94)   (2.42)

(12.57)

R-squared = 0.25 และค่าในวงเล็บ คือ t-stat

จากผลการประมาณค่าจากสมการที่ (5.1) พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อรายได้ถาวร คือ อายุมีอิทธิพลทางบวกต่อรายได้ทั้งหมด และอายุยกกำลังสองมีอิทธิพลทางลบต่อรายได้ทั้งหมดซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีวงจรชีวิตที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 ส่วนการเป็นเจ้าของที่ดินมีผลทำให้รายได้ของครัวเรือนเพิ่มขึ้นเนื่องจากครัวเรือนสามารถลงทุนในการเกษตรได้อย่างเต็มที่ และขนาดพื้นที่ทำการเกษตรที่เพิ่มขึ้นทำให้ครัวเรือนเกิดการประหยัดต่อขนาดจึงส่งผลครัวเรือนมีรายได้เพิ่มมากขึ้นเช่นกัน

$$\begin{aligned}
 S &= -6692.36 + 0.68Y^{a^{***}} + 2850.15SSW^{ns} + 149.43SSWf^{ns} \\
 &\quad (-2.18) \quad (9.77) \quad (1.16) \quad (0.27) \\
 &\quad -2854.37N\_job^{***} + 4475.35Edu^{***} - 1710.02Debt^{***} \\
 &\quad (-7.19) \quad (4.32) \quad (-3.29) \\
 &\quad -1178.33Mem^{ns} \quad (5.2) \\
 &\quad (-1.22)
 \end{aligned}$$

R-squared = 0.18 และค่าในวงเล็บ คือ t-stat

ผลการประมาณค่าสัมประสิทธิ์ในการออมจากสมการที่ (5.2) พบว่า รายได้ทั้งหมดเป็นปัจจัยมีอิทธิพลทางบวกต่อศักยภาพในการออมที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 และมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.68 แสดงว่า ค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการออมเท่ากับ 0.68 กล่าวคือ เมื่อรายได้ทั้งหมดเพิ่มขึ้นทุกๆ 1 บาท จะทำให้ศักยภาพในการออมเพิ่มขึ้นเท่ากับ 0.68 บาท และในทางตรงข้ามเมื่อรายได้ทั้งหมดลดลงทุกๆ 1 บาท จะทำให้ศักยภาพในการออมลดลงเท่ากับ 0.68 บาท ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีรายได้สมบูรณ์ และเมื่อนำสัมประสิทธิ์ของรายได้ทั้งหมดมาคำนวณหาค่าความยืดหยุ่นของศักยภาพในการออมที่มีต่อรายได้ทั้งหมด พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์เป็นบวกเท่ากับ 1.32 หมายความว่า ถ้ารายได้ทั้งหมดเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะทำให้ศักยภาพในการออมเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.32 และในทางตรงกันข้าม ถ้ารายได้ทั้งหมดลดลงร้อยละ 1 จะทำให้ศักยภาพในการออมของครัวเรือนลดลงร้อยละ 1.32 เมื่อให้ปัจจัยอื่นๆ คงที่ และถ้าครัวเรือนไม่มีรายได้ทั้งหมดเลย จะทำให้ครัวเรือนมีความสัมพันธ์ตรงข้ามกับศักยภาพในการออม ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์เป็นลบเท่ากับ 4.54 หมายความว่า ศักยภาพในการออมของครัวเรือนจะติดลบเท่ากับร้อยละ 4.54

การทำเกษตรที่หลากหลายซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญในการศึกษาครั้งนี้มีอิทธิพลทางลบต่อศักยภาพในการออมที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 2,854.37 แสดงว่าการทำการเกษตรที่หลากหลายจะทำให้ศักยภาพในการออมของครัวเรือนลดลง 2,854.37 การทำการเกษตรที่หลากหลาย ลดความไม่แน่นอนทางด้านรายได้ลง จึงทำให้ศักยภาพในการออมลดลง ดังนั้นปัจจัยนี้จึงเป็นข้อจำกัดในการออมเพื่อเก็บไว้ใช้ยามฉุกเฉิน

ปัจจัยการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนระดับประถมศึกษาขึ้นไปมีอิทธิพลทางบวกต่อศักยภาพในการออมที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 และมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 4,475.35 แสดงว่า

เมื่อมีการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนสูงกว่าระดับประถมศึกษา จะทำให้ศักยภาพในการออมเพิ่มขึ้นเท่ากับ 4,475.35 บาท เนื่องจากค่านิยมในการสนับสนุนให้บุตรหลานได้รับการศึกษาสูงๆ ทำให้ครัวเรือนเกษตรเก็บออมเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการศึกษาในอนาคต

ปัจจัยการมีหนี้สินในปัจจุบันมีอิทธิพลทางลบต่อศักยภาพในการออมที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 และมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 1,710.02 แสดงว่าเมื่อมีหนี้สินในปัจจุบันจะทำให้ศักยภาพในการออมลดลงเท่ากับ 1,710.02 บาท เนื่องจากต้องแบ่งรายได้ไปชำระหนี้สินจึงส่งผลให้ศักยภาพในการออมลดลง

2. ผลการประมาณค่าศักยภาพในการออมของครัวเรือนเกษตรตามทฤษฎีรายได้ถาวร

$$Y^p = 125.89 + 254.87Age^{***} - 2.34Age^{2***} + 1011.96Own^{**} + 359.56Size^{***} \quad (5.3)$$

(0.05)   (2.97)   (- 3.03)   (2.29)

(12.42)

R-squared = 0.25 และ ค่าในวงเล็บ คือ t-stat

จากสมการที่ (5.3) พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อรายได้ถาวร คือ อายุมีอิทธิพลทางบวกต่อรายได้ถาวร และอายุยกกำลังสองมีอิทธิพลทางลบต่อรายได้ถาวร ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีวงจรชีวิตที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 ส่วนการเป็นเจ้าของที่ดินมีผลทำให้รายได้ของครัวเรือนเพิ่มขึ้นเนื่องจากครัวเรือนสามารถลงทุนในการการเกษตรได้อย่างเต็มที่ และขนาดพื้นที่ทำการเกษตรที่เพิ่มขึ้นทำให้ครัวเรือนเกิดการประหยัดต่อขนาดจึงส่งผลครัวเรือนมีรายได้เพิ่มมากขึ้นเช่นกัน

$$S = -6515.97 + 0.69Y^p^{***} + 0.20Y^{ins} + 2755.03SSW^{ns} + 169.51SSW^{ns} - 2852.19N\_job^{***} + 4459.82Edu^{***} - 1733.98Debt^{***} - 1170Mem^{ns} \quad (5.4)$$

(- 2.11) (9.70)   (1.14)   (- 1.12)

(0.30)   (- 7.19)   (4.31)

(- 3.33)   (- 1.21)   (5.4)

R-squared = 0.18 และค่าในวงเล็บ คือ t-stat

ผลการประมาณค่าศักยภาพในการออมจากสมการที่ (5.4) พบว่า รายได้ถาวรเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลทางบวกศักยภาพในการออมที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 และมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.69 แสดงว่า ค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการออมเท่ากับ 0.69 กล่าวคือ เมื่อรายได้ถาวรเพิ่มขึ้นทุกๆ 1 บาท จะทำให้ศักยภาพในการออมเพิ่มขึ้น 0.69 บาท และในทางตรงกันข้ามเมื่อรายได้ถาวรลดลงทุกๆ 1 บาท จะทำให้ศักยภาพในการออมลดลงเท่ากับ 0.69 บาท ส่วนรายได้ชั่วคราวไม่มีอิทธิพลต่อการมีศักยภาพในการออม ซึ่งไม่เป็นไปตามทฤษฎีรายได้ถาวร รายได้ถาวรที่เพิ่มขึ้นทำให้ครัวเรือนบริโภคเพิ่มขึ้นแต่เพิ่มขึ้นไม่เท่ากับรายได้ถาวรที่เพิ่มขึ้น เนื่องจากต้องเก็บออมเป็นเงินทุนในการประกอบอาชีพ ส่งผลให้ศักยภาพในการออมเพิ่มขึ้น แสดงถึงครัวเรือนเกษตรกรตระหนักถึงความไม่แน่นอนทางด้านรายได้ในการทำการเกษตรจึงออมเงินจากรายได้ถาวร โดยลดการบริโภคหรือค่าใช้จ่ายในการทำการเกษตร และเมื่อนำสัมประสิทธิ์ของรายได้ถาวรมาคำนวณความยืดหยุ่นศักยภาพในการออมที่มีต่อรายได้ถาวร พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์เป็นบวกเท่ากับ 1.31 หมายความว่า ถ้ารายได้ทั้งหมดเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะทำให้ศักยภาพในการออมเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.31 และในทางตรงกันข้าม ถ้ารายได้ทั้งหมดลดลงร้อยละ 1 จะทำให้ศักยภาพในการออมของครัวเรือนลดลงร้อยละ 1.31 เมื่อให้ปัจจัยอื่นๆ คงที่ และถ้าครัวเรือนไม่มีรายได้ทั้งหมดเลย จะทำให้ครัวเรือนมีความสัมพันธ์ตรงข้ามกับศักยภาพในการออม ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์เป็นลบเท่ากับ 4.39 หมายความว่า ศักยภาพในการออมของครัวเรือนจะติดลบเท่ากับร้อยละ 4.39

การทำการเกษตรที่หลากหลายซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญในการศึกษาครั้งนี้มีอิทธิพลทางลบต่อศักยภาพในการออมที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 2,852.19 แสดงว่าการทำการเกษตรที่หลากหลายจะทำให้ศักยภาพในการออมของครัวเรือนลดลง 2,852.19 บาท การทำการเกษตรที่หลากหลาย ลดความไม่แน่นอนทางด้านรายได้ลง จึงทำให้ศักยภาพในการออมลดลง ดังนั้นปัจจัยนี้จึงเป็นข้อจำกัดในการออมเพื่อเก็บไว้ใช้ยามฉุกเฉิน

ปัจจัยการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนระดับประถมศึกษาขึ้นไปมีอิทธิพลทางบวกต่อศักยภาพในการออมที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 และมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 4,459.82 แสดงว่า เมื่อมีการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนสูงกว่าระดับประถมศึกษา จะทำให้ศักยภาพในการออมเพิ่มขึ้นเท่ากับ 4,459.82 บาท เนื่องจากค่านิยมในการสนับสนุนให้บุตรหลานได้รับการศึกษาสูงๆ ทำให้ครัวเรือนเกษตรกรเก็บออมเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการศึกษาในอนาคต

ปัจจัยการมีหนี้สินในปัจจุบันมีอิทธิพลทางลบต่อศักยภาพในการออมที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 และมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 1,733.98 แสดงว่าเมื่อมีหนี้สินในปัจจุบันจะทำให้ศักยภาพในการออมลดลงเท่ากับ 1,733.98 บาท เนื่องจากต้องแบ่งรายได้ไปชำระหนี้สินจึงส่งผลให้ศักยภาพในการออมลดลง

ตารางที่ 5.1 ผลการประมาณค่ารายได้ของครัวเรือนเกษตรตามทฤษฎีรายได้สัมบูรณ์ และทฤษฎีรายได้ถาวร ปี 2552

ปัจจัย	ทฤษฎีรายได้สัมบูรณ์	ทฤษฎีรายได้ถาวร
C	465.15 (0.19)	125.89 (0.05)
Age	249.59*** (2.87)	254.87*** (2.97)
Age ²	-2.29*** (-2.94)	-2.34*** (-3.03)
Own	1084.56** (2.42)	1011.96*** (2.29)
Size	364.10*** (12.57)	359.56*** (12.42)
R-squared	0.25	0.25
Adjust R-squared	0.25	0.25
S.E. of regression	18312.49	18135.59
F-statistic	584.1763	580.94
Prob(F-statistic)	0.00	0

หมายเหตุ: 1. **, *** และ ns แสดงระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95, 99 และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติตามลำดับ

2. ตัวเลขในวงเล็บแสดงค่า t-stat

ที่มา: คำนวณจากฐานข้อมูล SES ปี 2552

ตารางที่ 5.2 ผลการประมาณค่าสัมประสิทธิ์ในการออมของครัวเรือนเกษตรไทย ตามทฤษฎีรายได้
สัมบูรณ์ และทฤษฎีรายได้ถาวร ปี 2552

ปัจจัย	ทฤษฎีรายได้สัมบูรณ์	ทฤษฎีรายได้ถาวร
C	- 6692.36 (-2.18)	- 6515.97 (- 2.11)
Y ^a	0.68 ^{***} (9.77)	
Y ^p		0.69 ^{***} (9.70)
Y ^t		0.20 ^{ns} (1.14)
SSW	2850.15 ^{ns} (1.16)	2755.03 ^{ns} (1.22)
SSWF	149.43 ^{ns} (2.30)	169.51 ^{ns} (0.30)
N _{job}	- 2854.37 ^{***} (- 7.19)	- 2852.19 ^{***} (- 7.19)
Edu	4475.35 ^{***} (4.32)	4459.82 ^{***} (4.31)
Debt	- 1710.02 ^{***} (- 3.29)	- 1733.98 ^{ns} (- 3.33)
Mem	- 1178.33 ^{ns} (- 1.22)	- 1170.23 ^{ns} (- 1.21)
R-squared	0.18	0.18
Adjust R squared	0.18	0.18
S.E. of regression	15839.11	15834.57
F-statistic	229.72	201.75
Prob(F-statistic)	0.00	0.00

หมายเหตุ: 1. ***, ns แสดงระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติตามลำดับ

2. ตัวเลขในวงเล็บแสดงค่า t-stat

ที่มา: คำนวณจากฐานข้อมูล SES ปี 2552

ส่วนที่ 2: ผลการประมาณค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการออมของครัวเรือนเกษตร

ผลการประมาณค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการออม แบ่งการประมาณค่าออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ผลการประมาณค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการออมแยกตามภูมิภาคที่อยู่อาศัย ผลการประมาณค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการออมแยกตามประเภทการทำเกษตร และ ผลการประมาณค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการออมแยกตามเขตที่อยู่อาศัย

1. ผลการประมาณค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการออมของครัวเรือนเกษตร ปี 2552 ตามภูมิภาคที่อยู่อาศัย

ค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการออมของครัวเรือนเกษตรทั่วประเทศตามการประมาณค่ารายได้ทั้งหมดตามทฤษฎีรายได้สัมพันธ์เท่ากับ 0.68 คำนวณจากค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรรายได้ทั้งหมด (ตารางที่ 5.2) เมื่อพิจารณาตามภูมิภาคที่อยู่อาศัยพบว่า ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการออมสูงสุด รองลงมา คือ ภาคเหนือ และภาคกลาง ในขณะที่ภาคใต้มีค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายต่ำสุด แสดงว่าเมื่อรายได้ทั้งหมดมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นในจำนวนเท่ากัน ครัวเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความโน้มเอียงที่จะทำการออมเพิ่มขึ้นมากกว่าครัวเรือนภาคอื่นๆ โดยที่ครัวเรือนภาคใต้มีความโน้มเอียงที่จะทำการออมเพิ่มขึ้นน้อยกว่าครัวเรือนภาคอื่นๆ (ตาราง 5.3)

ค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการออมของครัวเรือนเกษตรทั่วประเทศตามการประมาณค่ารายได้ถาวรตามทฤษฎีรายได้ถาวรเท่ากับ 0.69 คำนวณจากค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรรายได้ถาวร (ตารางที่ 5.2) และเมื่อพิจารณาตามภูมิภาคที่อยู่อาศัย พบว่า ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการออมสูงสุด รองลงมาคือ ภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ แสดงว่าเมื่อรายได้ถาวรมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นในจำนวนเท่ากัน ครัวเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความโน้มเอียงที่จะทำการออมเพิ่มขึ้นมากกว่าครัวเรือนภาคอื่นๆ โดยที่ครัวเรือนภาคกลางและภาคใต้มีความโน้มเอียงที่จะทำการออมเพิ่มขึ้นน้อยกว่าครัวเรือนภาคอื่นๆ (ตารางที่ 5.3)

ตารางที่ 5.3 ผลการประมาณค่าศักยภาพในการออมของครัวเรือนเกษตร ตามทฤษฎีรายได้
 สัมบูรณ์ และทฤษฎีรายได้ถาวร ปี 2552 แยกตามภูมิภาคที่อยู่อาศัย

ปัจจัย	ทฤษฎีรายได้สัมบูรณ์				ทฤษฎีรายได้ถาวร			
	กลาง	เหนือ	ตะวันออก เฉียงเหนือ	ใต้	กลาง	เหนือ	ตะวันออก เฉียงเหนือ	ใต้
C	-1477.18 (-1.48)	-1632.02 (-1.36)	-1973.20 (-0.91)	-4455.25 (-0.95)	-14549.05 (-1.46)	-1598.90 (-1.33)	-1846.06 (0.72)	-5204.26 (-1.25)
Y ^a	0.68*** (3.74)	0.70*** (8.53)	0.71*** (5.10)	0.67*** (6.01)				
Y ^p					0.68*** (3.7)	0.70*** (8.45)	0.72*** (5.05)	0.69*** (6.26)
Y ^t					0.039 ^{ns} (0.14)	0.53*** (3.67)	0.41*** (3.33)	-0.61 ^{ns} (-0.88)
SSW	5344.12 ^{ns} (0.78)	-1935.19* (-1.77)	-3121.44 ^{ns} (-1.61)	-736.38 ^{ns} (0.16)	5296.41 ^{ns} (0.77)	-1929.01* (-1.77)	-3131.20 ^{ns} (-1.62)	-198.55 ^{ns} (-0.05)
SSWF	2143.67 ^{ns} (1.24)	550.66 ^{ns} (0.64)	1062.57 ^{ns} (1.62)	-2018.22 ^{ns} (-1.25)	2136.38 ^{ns} (1.23)	586.54 ^{ns} (0.69)	1026.94 ^{ns} (1.56)	1872.67 ^{ns} (-1.15)
N _{job}	-2226.82* (-1.85)	-2003.76*** (-4.62)	-209.38 ^{ns} (-0.41)	-2804.97 ^{ns} (-1.59)	-2227.99* (-1.84)	-2012.07*** (-4.65)	-255.28 ^{ns} (-0.50)	-2799.10 ^{ns} (-1.59)
Edu	1631.29 ^{ns} (0.56)	1167.70 ^{ns} (1.31)	1274.29 ^{ns} (1.42)	7969.04*** (3.39)	1652.32 ^{ns} (0.56)	1028.48 ^{ns} (1.16)	1260.59 ^{ns} (1.40)	7849.00*** (3.38)
Debt	501.01 ^{ns} (0.43)	-460.54 ^{ns} (-1.09)	-1071.03** (-2.56)	-1896.45 ^{ns} (-1.04)	498.92 ^{ns} (0.43)	-512.93 ^{ns} (-1.22)	-1094.19*** (-2.64)	-1817.89 ^{ns} (-0.10)
Mem	5826.90** (1.98)	-563.27 ^{ns} (-0.50)	-838.32 ^{ns} (-0.91)	-6464.99* (-1.83)	5898.87** (2.02)	-420.73 (-0.37)	-901.73 ^{ns} (-0.98)	-6552.23* (-1.85)
R-squared	0.15	0.27	0.26	0.25	0.15	0.27	0.26	0.25
Adjust R squared	0.15	0.26	0.26	0.24	0.15	0.27	0.26	0.24
S.E. of regression	21395.24	10170.84	8022.74	23686.58	21402.15	10131.87	7994.70	23653.86
F-statistic	37.22	126.24	105.73	50.54	32.55	113.79	95.14	44.84
Prob(F-statistic)	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00

หมายเหตุ: 1. *, **, *** และ ns แสดงระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 90, 95, 99 และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติตามลำดับ

2. ตัวเลขในวงเล็บแสดงค่า t-stat

ที่มา: คำนวณจากฐานข้อมูล SES ปี 2552

2. ผลการประมาณค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการออมของครัวเรือนเกษตร ปี 2552 ตามประเภทการทำเกษตร

ค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการออมของครัวเรือนเกษตรตามการประมาณค่ารายได้ทั้งหมดตามทฤษฎีรายได้สัมบูรณ์และตามการประมาณค่ารายได้ถาวรตามทฤษฎีรายได้ถาวรนั้นพบว่า ครัวเรือนทำไร่ มีค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการออมสูงสุด รองลงมา คือ สวนผลไม้ และทำนามีค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการออมต่ำสุด แสดงว่าเมื่อรายได้ทั้งหมดมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นในจำนวนเท่ากัน ครัวเรือนทำไร่มีความโน้มเอียงที่จะทำการออมเพิ่มขึ้นมากกว่าครัวเรือนภาคอื่นๆ และครัวเรือนทำนามีความโน้มเอียงที่จะทำการออมเพิ่มขึ้นน้อยกว่าครัวเรือนกลุ่มอื่น เนื่องจากครัวเรือนชาวนามีสัดส่วนรายจ่ายต่อรายได้สูง (ตารางที่ 5.4)

ตารางที่ 5.4 ผลการประมาณค่าศักยภาพในการออมตามทฤษฎีรายได้สัมบูรณ์ และทฤษฎีรายได้ถาวรของครัวเรือนเกษตร ปี 2552 แยกตามประเภทการทำเกษตร

ปัจจัย	ทฤษฎีรายได้สัมบูรณ์			ทฤษฎีรายได้ถาวร		
	ทำนา	ทำไร่	สวนผลไม้	ทำนา	ทำไร่	สวนผลไม้
C	-2821.77 (-1.47)	431.69 (0.18)	-5458.31 (-0.93)	-2771.24 (-1.43)	674.50 (0.27)	-6018.42 (-1.04)
Y ^a	0.59 ^{***} (11.22)	0.79 ^{***} (8.14)	0.68 ^{***} (5.10)			
Y ^p				0.60 ^{***} (11.15)	0.79 ^{***} (8.10)	0.69 ^{***} (5.17)
Y ^l				0.43 ^{***} (3.36)	0.13 ^{ns} (0.54)	-0.59 ^{ns} (-0.92)
SSW	-234.28 ^{ns} (-0.31)	-4911.78 [*] (-1.95)	-1931.47 ^{ns} (-0.45)	-206.23 ^{ns} (-0.11)	-4995.01 ^{**} (-1.98)	-1279.95 ^{ns} (-0.30)
SSWF	58.878 ^{ns} (0.08)	2970.62 [*] (1.80)	550.26 ^{ns} (0.33)	80.27 ^{ns} (0.12)	3094.00 [*] (1.87)	521.41 ^{ns} (0.31)
N _{job}	-974.50 ^{***} (-2.60)	-2908.47 ^{***} (-3.10)	-2646.25 ^{ns} (-1.58)	-985.59 ^{***} (-2.64)	-2898.64 ^{***} (-3.09)	-2574.52 ^{ns} (-1.53)
Edu	275.06 ^{ns} (0.35)	505.11 ^{ns} (0.33)	7565.36 ^{***} (3.23)	235.14 ^{ns} (0.30)	492.39 ^{ns} (0.33)	7483.27 ^{***} (3.21)

ตารางที่ 5.4 (ต่อ)

ปัจจัย	ทฤษฎีรายได้สัมบูรณ์			ทฤษฎีรายได้ถาวร		
	ทำนา	ทำไร่	สวนผลไม้	ทำนา	ทำไร่	สวนผลไม้
Debt	-1372.45*** (-3.98)	-961.90 ^{ns} (-1.26)	32.63 ^{ns} (0.02)	-1454.30*** (-3.93)	-994.38 ^{ns} (-1.30)	133.57 ^{ns} (0.08)
Mem	192.36 ^{ns} (0.21)	-1269.98 ^{ns} (-0.62)	-5980.23* (-1.82)	252.18 ^{ns} (0.79)	-1252.75 ^{ns} (-0.61)	-5863.71* (-1.79)
R-squared	0.16	0.40	0.25	0.17	0.40	0.26
Adjust R squared	0.16	0.39	0.25	0.17	0.39	0.25
S.E. of regression	10729.53	12184.73	24102.64	10696.92	12187.95	24076.10
F-statistic	97.76	110.58	67.97	88.84	96.75	60.12
Prob(F-statistic)	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00

หมายเหตุ: 1. *, **, *** และ ns แสดงระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 90, 95, 99 และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติตามลำดับ

2. ตัวเลขในวงเล็บแสดงค่า t-stat

ที่มา: คำนวณจากฐานข้อมูล SES ปี 2552

3. ผลการประมาณค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการออมของครัวเรือนเกษตร ปี 2552 ตามเขตที่อยู่อาศัย

ค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการออมของครัวเรือนเกษตรตามการประมาณค่ารายได้ทั้งหมดตามทฤษฎีรายได้สัมบูรณ์นั้น และการประมาณค่ารายได้ถาวรตามทฤษฎีรายได้ถาวร พบว่าครัวเรือนในเขตเทศบาล มีค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการอมน้อยกว่าครัวเรือนนอกเขตเทศบาล แสดงว่าเมื่อรายได้ทั้งหมดมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นในจำนวนเท่ากัน ครัวเรือนในเขตเทศบาลมีความโน้มเอียงที่จะทำการออมเพิ่มขึ้นน้อยกว่าครัวเรือนนอกเขตเทศบาล (ตารางที่ 5.5)

ตารางที่ 5.5 ผลการประมาณค่าศักยภาพในการออมตามทฤษฎีรายได้สัมบูรณ์ และทฤษฎีรายได้ถาวรของครัวเรือนเกษตรไทย ปี 2552 แยกตามเขตที่อยู่อาศัย

ปัจจัย	ทฤษฎีรายได้สัมบูรณ์		ทฤษฎีรายได้ถาวร	
	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล
C	-11778.01 (-1.43)	-3936.20 (-1.94)	-11616.39 (-1.41)	-3796.578 (-1.88)
Y ^a	0.26*** (5.32)	0.65*** (11.61)		
Y ^p			0.26*** (5.31)	0.65*** (11.52)
Y ^t			0.22 ^{ns} (0.92)	0.22 ^{ns} (1.04)
SSW	10949.79 ^{ns} (1.52)	92.09 ^{ns} (0.05)	10854.29 ^{ns} (1.50)	-16.94 ^{ns} (-0.01)
SSWF	-344.58 ^{ns} (-0.35)	546.81 ^{ns} (0.76)	-282.72 ^{ns} (-0.29)	537.76 ^{ns} (0.75)
N_job	-2841.25*** (-3.04)	-2551.31*** (-5.87)	-2862.63*** (-3.07)	-2540.83*** (-5.85)
Edu	8749.15*** (4.01)	2362.44** (2.14)	8690.09*** (4.00)	2361.83** (2.13)
Debt	-3284.41** (-2.46)	-936.06** (-2.16)	-3311.60** (-2.47)	-962.36** (-2.22)
Mem	-3477.74 [†] (-1.65)	-171.98 ^{ns} (-0.16)	-3457.60 ^{ns} (-1.64)	-171.79 ^{ns} (-0.16)
R-squared	0.28	0.14	0.28	0.14
Adjust R squared	0.28	0.14	0.28	0.14
S.E. of regression	18030.75	14722.12	18029.69	14716.28
F-statistic	110.76	121.02	97.08	106.61
Prob(F-statistic)	0.00	0.00	0.00	0.00

หมายเหตุ: 1. *, **, *** และ ns แสดงระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 90, 95, 99 และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติตามลำดับ

2. ตัวเลขในวงเล็บแสดงค่า t-stat

ที่มา: คำนวณจากฐานข้อมูล SES ปี 2552

สรุปได้ว่า ค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการหอมของครัวเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครัวเรือนทำไร่ และครัวเรือนนอกเขตเทศบาลมีเป็นกลุ่มที่มีค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการหอมสูง แสดงว่าครัวเรือนกลุ่มนี้มีความโน้มเอียงที่จะทำการหอมมากกว่ากลุ่มอื่นๆ

ครัวเรือนภาคกลาง ครัวเรือนทำนา และครัวเรือนที่อาศัยในเขตเทศบาลเป็นกลุ่มที่มีค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการหอมต่ำ หมายความว่า ครัวเรือนกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่มีความโน้มเอียงที่จะทำการหอมน้อยกว่าครัวเรือนกลุ่มอื่นๆ รวมถึงน้อยกว่าค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายของทั่วประเทศ เพราะรายได้ที่เพิ่มขึ้นนั้นครัวเรือนนำไปบริโภคมากกว่านำไปออม ดังนั้นครัวเรือนกลุ่มนี้ควรลดรายจ่ายลง โดยเฉพาะรายจ่ายที่ไม่จำเป็น เพื่อให้มีศักยภาพในการออมเพิ่มขึ้น

บทที่ 6

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

งานศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษารายได้ รายจ่าย และศักยภาพในการออม และศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลต่อศักยภาพในการออมของครัวเรือนเกษตร โดยเลือกครัวเรือนเกษตรจากทุกภูมิภาค รวมทั้งสิ้น 7,098 ตัวอย่าง จากฐานข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมครัวเรือนปี 2552 จากสำนักงานสถิติแห่งชาติ

ผลการศึกษาพบว่า ครัวเรือนเกษตรทั่วประเทศมีรายได้ทั้งหมดโดยเฉลี่ยเท่ากับ 15,701 บาทต่อเดือน และมีรายได้หลักจากกำไรสุทธิจากการทำการเกษตร คิดเป็นร้อยละ 63.65 จากรายได้ทั้งหมด รายได้จากค่าจ้างและเงินเดือน คิดเป็นร้อยละ 7.43 เงินช่วยเหลือจากบุคคลอื่นนอก ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 4.64 และรายได้จากการประกอบธุรกิจที่ไม่ใช่จากการเกษตร คิดเป็นร้อยละ 3.73 เมื่อพิจารณาตามภูมิภาคแล้วพบว่า ครัวเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีรายได้ต่ำสุด โดยที่ ครัวเรือนภาคใต้มีรายได้สูงสุด พิจารณาตามประเภทของการทำการเกษตร พบว่า ครัวเรือนทำ บริการทางการเกษตรมีรายได้ต่ำสุด โดยครัวเรือนทำสวนผลไม้ไม่มีรายได้สูงสุด ครัวเรือนที่เป็น เจ้าของที่ดินมีรายได้สูงกว่าครัวเรือนที่เช่าที่ดินหรือทำฟรี ครัวเรือนที่มีที่ดินน้อยกว่า 5 ไร่ไม่มีรายได้ ต่ำสุด และพื้นที่ทำการเกษตรที่เพิ่มขึ้นทำให้ครัวเรือนมีรายได้เพิ่มขึ้น เช่นเดียวกับการศึกษาของ หัวหน้าครัวเรือนที่สูงขึ้นก็ทำให้รายได้เพิ่มขึ้นเช่นกัน ครัวเรือนที่อยู่ในเขตเทศบาลมีรายได้สูงกว่า ครัวเรือนนอกเขตเทศบาล และเมื่อจำนวนประเภทการเกษตรเพิ่มขึ้นจะทำให้รายได้ลดลง

ครัวเรือนเกษตรมีรายจ่ายทั้งหมดเฉลี่ย 11,099 บาทต่อเดือน โดยมีรายจ่ายหลักจาก ค่าอาหาร(ร้อยละ 31.07) และค่าที่อยู่อาศัย (ร้อยละ 21.01) เมื่อพิจารณาตามภูมิภาคแล้วพบว่า ครัวเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีรายจ่ายต่ำสุด โดยที่ครัวเรือนภาคใต้มีรายจ่ายสูงสุด พิจารณาตาม ประเภทของการทำการเกษตร พบว่า ครัวเรือนทำสวนผลไม้ไม่มีรายจ่ายสูงสุด โดยครัวเรือนทำบริการ ทางการเกษตรมีรายจ่ายต่ำสุด ครัวเรือนที่เป็นเจ้าของที่ดินมีรายจ่ายสูงกว่าครัวเรือนที่เช่าที่ดินหรือ ทำฟรี ครัวเรือนที่มีที่ดินน้อยกว่า 5 ไร่ไม่มีรายจ่ายต่ำสุด และพื้นที่ทำการเกษตรที่เพิ่มขึ้นทำให้ ครัวเรือนมีรายจ่ายเพิ่มขึ้น เช่นเดียวกับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนที่สูงขึ้นก็ทำให้รายจ่าย

เพิ่มขึ้นเช่นกัน ครัวเรือนที่อยู่ในเขตเทศบาลมีรายจ่ายสูงกว่าครัวเรือนนอกเขตเทศบาล และเมื่อจำนวนประเภทการเกษตรเพิ่มขึ้นจะทำให้รายจ่ายลดลง

ครัวเรือนเกษตรที่ไม่มีศักยภาพในการออมคิดเป็นร้อยละ 37 ของครัวเรือนทั้งหมด โดยครัวเรือนที่มีสัดส่วนจำนวนครัวเรือนที่ไม่มีศักยภาพในการออมต่อจำนวนครัวเรือนทั้งหมดสูงได้แก่ ครัวเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครัวเรือนเลี้ยงสัตว์ ครัวเรือนที่เป็นเจ้าของที่ดิน ครัวเรือนที่มีที่ดิน 10 ไร่ แต่น้อยกว่า 20 ไร่ ครัวเรือนที่หัวหน้าครัวเรือนจบการศึกษาประถมศึกษาหรือต่ำกว่า ครัวเรือนที่อยู่อาศัยในเขตเทศบาล ครัวเรือนที่ประกอบกิจการเกษตรสามประเภท ครัวเรือนที่มีหนี้สินในปัจจุบัน ครัวเรือนที่กู้หรือยืมเงินฉุกเฉินไม่ได้ และครัวเรือนที่มีรายจ่ายสลากกินแบ่งรัฐบาล

ครัวเรือนเกษตรมีศักยภาพในการออมเฉลี่ยเท่ากับ 4,612 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 29 ต่อรายได้ เมื่อพิจารณาแยกตามภูมิภาค พบว่า ครัวเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีศักยภาพในการออมต่ำที่สุด ในขณะที่ครัวเรือนภาคใต้มีศักยภาพในการออมสูงสุด ครัวเรือนที่มีอาชีพบริการทางการเกษตรมีศักยภาพในการออมต่ำที่สุด ในขณะที่ครัวเรือนทำสวนผลไม้ไม่มีศักยภาพในการออมสูงสุด ครัวเรือนที่มีขนาดพื้นที่ทำการเกษตรต่ำกว่า 5 ไร่มีศักยภาพในการออมต่ำกว่ากลุ่มที่มีขนาดถือครองมากกว่า 5 ไร่ หัวหน้าครัวเรือนที่จบการศึกษาประถมศึกษาหรือต่ำกว่ามีศักยภาพในการออมต่ำกว่ากลุ่มที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าประถมศึกษา ครัวเรือนที่อยู่ในเขตเทศบาลมีศักยภาพในการออมสูงกว่านอกเขตเทศบาล และครัวเรือนที่ทำการเกษตรที่หลากหลายจะมีศักยภาพในการออมต่ำ

ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อศักยภาพในการออมของครัวเรือนเกษตรวิเคราะห์โดยประมาณค่าทางเศรษฐมิติโดยใช้วิธี Two – Stage Least Squares เขียนเต็ม พบว่าการทดสอบศักยภาพในการออมเป็นไปตามทฤษฎีรายได้สัมบูรณ์ ศักยภาพในการออมที่เพิ่มขึ้น มาจากรายได้ทั้งหมดที่เพิ่มขึ้น ส่วนการทดสอบศักยภาพในการออมตามทฤษฎีรายได้ถาวร พบว่าไม่เป็นไปตามทฤษฎี เนื่องจากรายได้ชั่วคราวไม่มีอิทธิพลต่อศักยภาพในการออม โดยรายได้ถาวรเท่านั้นที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพในการออม การทำเกษตรที่หลากหลายซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญในการศึกษาคั้งนี้ มีอิทธิพลทางลบต่อศักยภาพในการออม การทำการเกษตรที่หลากหลาย ลดความไม่แน่นอนทางด้านรายได้ลง จึงทำให้ศักยภาพในการออมลดลง แสดงให้เห็นว่าครัวเรือนเกษตรมีการออมเพื่อเก็บไว้ใช้ยามฉุกเฉิน นอกจากนี้พบว่าการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนระดับประถมศึกษาขึ้นไปมี

อิทธิพลทางบวกต่อศักยภาพในการออม แสดงว่าการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนสูงกว่าระดับประถมศึกษา จะทำให้ศักยภาพในการออมเพิ่มขึ้น เนื่องจากค่านิยมในการสนับสนุนให้บุตรหลานได้รับการศึกษาสูงๆ ทำให้ครัวเรือนเกษตรเก็บออมเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการศึกษาในอนาคต การมีหนี้สินในปัจจุบันมีอิทธิพลทางลบต่อศักยภาพในการออม เนื่องจากต้องแบ่งรายได้ไปชำระหนี้สิน จึงส่งผลให้ศักยภาพในการออมลดลง และ

ความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการออมต่อรายได้ทั้งหมดเท่ากับ 0.68 และมีความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการออมต่อรายได้ถาวรเท่ากับ 0.69 พิจารณาครัวเรือนตามภูมิภาค ครัวเรือนภาคกลางมีความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการออมต่ำที่สุดในขณะที่ครัวเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการออมสูงสุด เมื่อพิจารณาตามประเภทการทำการเกษตรพบว่า ครัวเรือนทำนามีความโน้มเอียงในหน่วยสุดท้ายในการออมต่ำที่สุดและครัวเรือนที่ทำไร่มีความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการออมสูงสุด และครัวเรือนที่อยู่ในเขตเทศบาลมีความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการออมต่ำกว่าครัวเรือนที่อยู่นอกเขตเทศบาล

ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา

1. ส่งเสริมการเพิ่มรายได้ โดยการเพิ่มรายได้สุทธิจากการเกษตรจากการเพิ่มผลผลิตต่อไร่ และส่งเสริมการทำงานนอกภาคเกษตร เช่น การรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหรือกลุ่มหมู่บ้าน ซึ่งจะส่งผลให้ครัวเรือนเกษตรมีศักยภาพในการออมเพิ่มขึ้น
2. ลดการก่อหนี้สินของครัวเรือน โดยส่งเสริมการลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นลง ได้แก่ รายจ่ายสลากกินแบ่งรัฐบาล และรายจ่ายส่วนตัวของบุคคล โดยเฉพาะกลุ่มที่มีศักยภาพในการออมต่ำ เพื่อให้ศักยภาพในการออมเพิ่มขึ้น
3. ครัวเรือนที่ทำการเกษตรที่หลากหลายนั้นส่งผลให้ศักยภาพในการออมลดลง เนื่องจากลดความไม่แน่นอนทางด้านรายได้ลง ดังนั้นจึงควรส่งเสริมการทำการเกษตรที่หลากหลายในกลุ่มครัวเรือนที่ไม่มีศักยภาพในการออม
4. ภาครัฐควรสนับสนุนค่าใช้จ่ายของสมาชิกวัยเด็กแก่ครัวเรือน โดยเฉพาะค่าใช้จ่ายในการศึกษาของสมาชิกวัยเด็ก เพื่อให้ศักยภาพในการออมเพิ่มขึ้น

5. การสร้างค่านิยมให้รักการออมในครัวเรือน โดยเริ่มตั้งแต่ให้สมาชิกวัยเด็กของครัวเรือน รู้จักเก็บออมตั้งแต่ได้ค่าใช้จ่าจากครัวเรือน เพื่อให้ครัวเรือนเกษตรมีศักยภาพในการออม อีกทั้งยังเป็นการสร้างลักษณะนิสัยการออมให้กับสมาชิกวัยเด็กได้อีกด้วย

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้างต่อไป

1. การศึกษาศักยภาพในการออมครั้งนี้ วิเคราะห์เพียงปี 2552 เท่านั้น การศึกษาในครั้งต่อไปควรเพิ่มปีการศึกษาเพื่อให้ทราบถึงแนวโน้มศักยภาพในการออมของครัวเรือนได้อย่างชัดเจนมากขึ้น
2. ควรมีการศึกษาถึงรายจ่ายในการทำเกษตรเพิ่มเติม เช่น บังคับค่าเมล็ดพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ ค่าอาหารสัตว์ ค่าปุ๋ยและยาฆ่าแมลง รวมถึงค่าจ้างคนงาน ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อศักยภาพในการออมเช่นเดียวกัน

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

กฤติกา จัตุรัสวัฒนากุล. 2545. **ปัจจัยทางเศรษฐกิจที่มีผลกระทบต่อการออมของภาคเอกชนในประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

กชวรรณ ทาเวียง. 2548. **ลักษณะแนวโน้มและปัจจัยที่กำหนดการออมของภาคครัวเรือนกับสถาบันการเงินไทย**. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

จาคินี เรื่องธรรมศักดิ์. 2551. **พฤติกรรมการบริโภคและการออมไว้ใช้ยามฉุกเฉินของครัวเรือนไทยภายใต้ความไม่แน่นอนของรายได้**. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นันทกา นันทวิสัย. 2552. **การศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมการออมของครัวเรือนในภาคเกษตรและนอกภาคเกษตร**. สารนิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การจัดการ, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

วรวุฒิ สุวรรณระดา และ สมประวิณ มั่นประเสริฐ. 2552. **การประชุมวิชาการระดับชาติของนักเศรษฐศาสตร์ครั้งที่ 5 เรื่อง ปัจจัยกำหนดพฤติกรรมการออมของผู้มีงานทำในประเทศไทย: การศึกษาจากข้อมูลการสำรวจในระดับจุลภาค**.

ศรีสุข โรจน์อุ้นวงศ์. 2539. **การออมต่อระดับรายได้ของครัวเรือนไทยระหว่างชนบทและเมืองปี พ.ศ. 2535/2536**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. 2551. **ไทยเข้าสู่ “วัยชรา” ครองเมืองนะรัฐบาลวางระบบออมเพื่อรากหญ้า** (Online). <http://www.ryt9.com/s/bmnd/686783>, 9 กุมภาพันธ์ 2554.

เสาวลักษณ์ ธรรมที่ปกุล. 2539. **พฤติกรรมการออมของครัวเรือนเกษตรลูกค้า ช.ก.ส.** วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สมปอง แจ่งสุบิน. 2544. **เปรียบเทียบพฤติกรรมการออมของครัวเรือนก่อนและระหว่างเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2551. **ศศก. เผยประชากรภาคเกษตรมีแนวโน้มลดลง ชี้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุมากขึ้น** (Online). <http://gotoknow.org/blog/supersup300/407780>, 9 กุมภาพันธ์ 2554.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2551. **รายงานการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2550** (Online). http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/themes/theme_2-1-1.html, 21 มกราคม 2554.

_____ 2554. **ข้อมูลสำรวจเศรษฐกิจและสังคมครัวเรือน พ.ศ. 2552.**

อุทัย สายเนตร. 2537. **รายงานการวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการออมของเกษตรกร**.

อุสาห์ แซ่มสุวรรณ. 2544. **ปัจจัยกำหนดการออมของครัวเรือนในประเทศไทย พ.ศ. 2527-2541**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

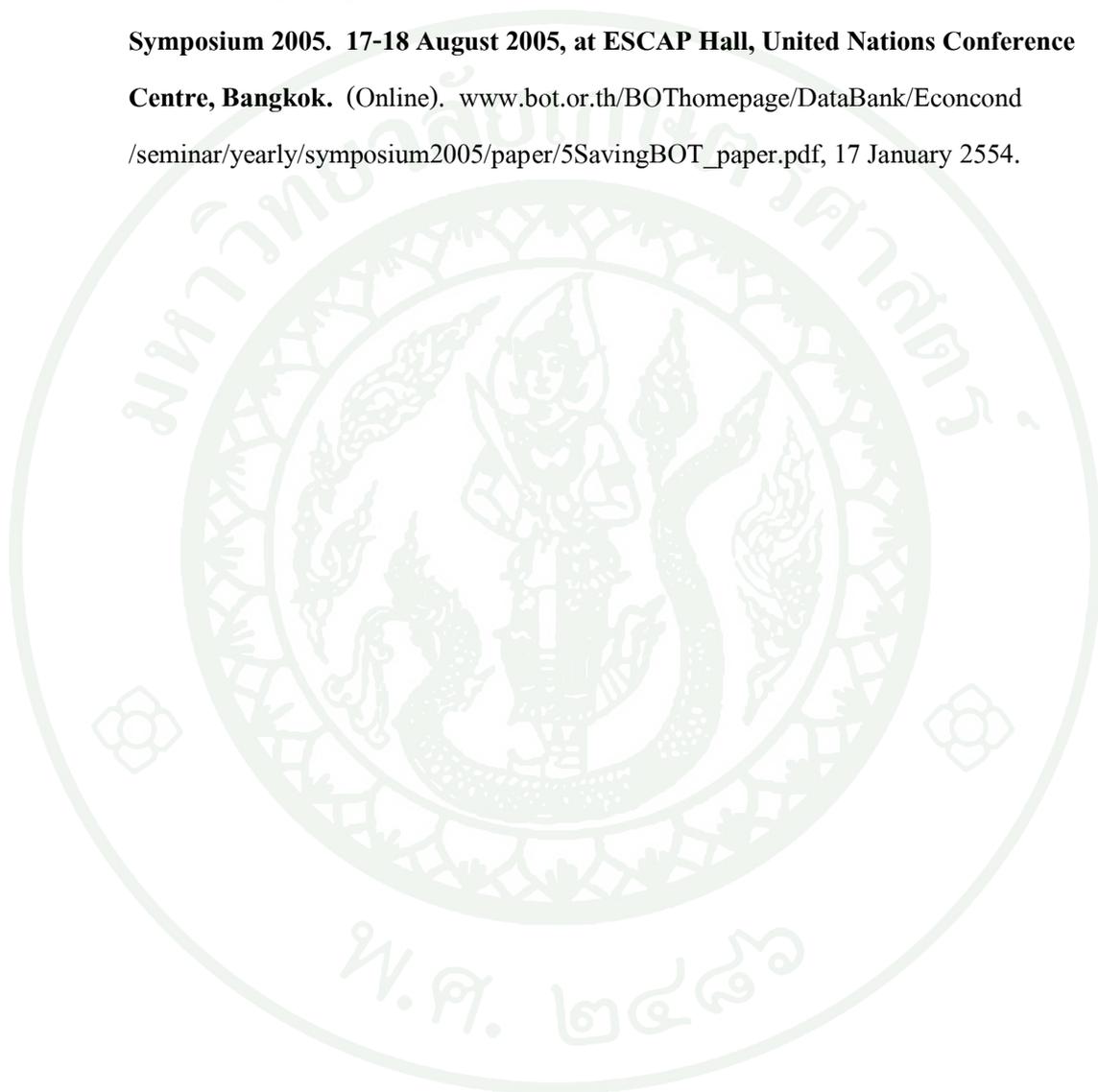
อนรรฆ เสร้เชษฐพงษ์ และ กฤษฏี เดชาวัักษ์. 2551. “ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับหนี้ครัวเรือน.” **แนวโน้มขยายเศรษฐกิจ – สายนโยบายการเงิน** (Online). www.bot.or.th/English/EconomicConditions/Documents/WideAngled_052551.pdf, 12 กรกฎาคม 2553.

อมรทิพย์ แท้เที่ยงธรรม. 2547. **เศรษฐศาสตร์มหภาค**. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ

Gujarati, D. N. and D. C. Porter. 2009. **Basic Econometrics**. McGraw – Hill international edition.

Froyen, R. T. 1993. **Macroeconomics Theories and Policies**. University of North Carolina at Chapel Hill. 375-396.

Pootrakool, K. and A. Kiatipong and S. Thammanoon. 2005. “Long- term Saving in Thailand : Are we saving enough and what are the risk?”. **Bank of Thailand Economic Symposium 2005. 17-18 August 2005, at ESCAP Hall, United Nations Conference Centre, Bangkok.** (Online). www.bot.or.th/BOThomepage/DataBank/Econcond/seminar/yearly/symposium2005/paper/5SavingBOT_paper.pdf, 17 January 2554.

ตารางผนวกที่ ก1 ผลการประมาณค่าสมการรายได้ทั้งหมดของครัวเรือนเกษตร ปี 2552

Dependent Variable: Y_TOTAL

Method: Least Squares

Date: 08/17/11 Time: 19:25

Sample: 1 7098

Included observations: 7098

White Heteroskedasticity-Consistent Standard Errors & Covariance

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	465.1493	2400.743	0.193752	0.8464
AGE	249.5872	86.82905	2.874467	0.0041
AGE2	-2.293442	0.779889	-2.940730	0.0033
OWN	1084.560	448.9575	2.415730	0.0157
SIZE	364.0955	28.96176	12.57159	0.0000
R-squared	0.247803	Mean dependent var		15701.01
Adjusted R-squared	0.247378	S.D. dependent var		21108.58
S.E. of regression	18312.49	Akaike info criterion		22.46926
Sum squared resid	2.38E+12	Schwarz criterion		22.47410
Log likelihood	-79738.40	F-statistic		584.1763
Durbin-Watson stat	1.598075	Prob(F-statistic)		0.000000

ที่มา: คำนวณจากฐานข้อมูล SES ปี 2552

ตารางผนวกที่ ก2 ผลการประมาณค่าสัมประสิทธิ์ในการออมตามทฤษฎีรายได้สัมบูรณ์ของครัวเรือน
เกษตร ปี 2552

Dependent Variable: S

Method: Least Squares

Date: 10/20/11 Time: 16:50

Sample: 1 7098

Included observations: 7098

White Heteroskedasticity-Consistent Standard Errors & Covariance

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-6692.359	3075.364	-2.176119	0.0296
YHAT	0.684113	0.070006	9.772247	0.0000
MEM	-1178.328	964.5196	-1.221674	0.2219
SSW	2850.152	2461.804	1.157750	0.2470
SSWF	149.4294	559.6359	0.267012	0.7895
EDU	4475.354	1034.999	4.324018	0.0000
DEBT	-1710.015	520.0217	-3.288354	0.0010
N_JOB	-2854.374	396.8203	-7.193115	0.0000
R-squared	0.184873	Mean dependent var		4612.444
Adjusted R-squared	0.184068	S.D. dependent var		17534.92
S.E. of regression	15839.11	Akaike info criterion		22.17948
Sum squared resid	1.78E+12	Schwarz criterion		22.18722
Log likelihood	-78706.97	F-statistic		229.7182
Durbin-Watson stat	1.833108	Prob(F-statistic)		0.000000

ที่มา: คำนวณจากฐานข้อมูล SES ปี 2552

ตารางผนวกที่ ก3 ผลการประมาณค่าสมการรายได้ถาวรของครัวเรือนเกษตร ปี 2552

Dependent Variable: YP

Method: Least Squares

Date: 10/15/11 Time: 15:57

Sample: 1 7098

Included observations: 7098

White Heteroskedasticity-Consistent Standard Errors & Covariance

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	125.8851	2372.846	0.053052	0.9577
AGE	254.8668	85.81117	2.970089	0.0030
AGE2	-2.337886	0.770559	-3.034012	0.0024
OWN	1011.957	442.5202	2.286805	0.0222
SIZE	359.5589	28.95430	12.41815	0.0000
R-squared	0.246770	Mean dependent var		15357.57
Adjusted R-squared	0.246345	S.D. dependent var		20890.34
S.E. of regression	18135.59	Akaike info criterion		22.44984
Sum squared resid	2.33E+12	Schwarz criterion		22.45468
Log likelihood	-79669.50	F-statistic		580.9452
Durbin-Watson stat	1.596037	Prob(F-statistic)		0.000000

ที่มา: คำนวณจากฐานข้อมูล SES ปี 2552

ตารางผนวกที่ ก4 ผลการประมาณค่าสัมประสิทธิ์ในการออมตามทฤษฎีรายได้ถาวรของครัวเรือน
เกษตร ปี 2552

Dependent Variable: S

Method: Least Squares

Date: 10/20/11 Time: 16:50

Sample: 1 7098

Included observations: 7098

White Heteroskedasticity-Consistent Standard Errors & Covariance

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-6515.969	3077.465	-2.117317	0.0343
YPHAT	0.690652	0.071143	9.707937	0.0000
YT	0.201658	0.176381	1.143311	0.2529
MEM	-1170.231	963.9251	-1.214027	0.2248
SSW	2755.031	2467.698	1.116438	0.2643
SSWF	169.5102	558.3479	0.303592	0.7614
EDU	4459.821	1035.962	4.305003	0.0000
DEBT	-1733.984	520.3556	-3.332305	0.0009
N_JOB	-2852.187	396.6519	-7.190655	0.0000
R-squared	0.185454	Mean dependent var		4612.444
Adjusted R-squared	0.184535	S.D. dependent var		17534.92
S.E. of regression	15834.57	Akaike info criterion		22.17905
Sum squared resid	1.78E+12	Schwarz criterion		22.18775
Log likelihood	-78704.44	F-statistic		201.7511
Durbin-Watson stat	1.832247	Prob(F-statistic)		0.000000

ที่มา: คำนวณจากฐานข้อมูล SES ปี 2552

ตารางผนวกที่ ก5 ผลการประมาณค่าสมการรายได้ทั้งหมดของครัวเรือนเกษตรภาคกลาง ปี 2552

Dependent Variable: Y_TOTAL

Method: Least Squares

Date: 10/17/11 Time: 01:15

Sample: 1 1451

Included observations: 1451

White Heteroskedasticity-Consistent Standard Errors & Covariance

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	3880.374	6688.738	0.580135	0.5619
AGE	343.0144	231.0850	1.484364	0.1379
AGE2	-3.570910	1.948550	-1.832599	0.0671
OWN	287.7149	1052.791	0.273288	0.7847
SIZE	363.0334	73.66687	4.928041	0.0000
R-squared	0.256491	Mean dependent var		21521.57
Adjusted R-squared	0.254435	S.D. dependent var		25721.08
S.E. of regression	22209.16	Akaike info criterion		22.85784
Sum squared resid	7.13E+11	Schwarz criterion		22.87603
Log likelihood	-16578.36	F-statistic		124.7083
Durbin-Watson stat	1.877259	Prob(F-statistic)		0.000000

ที่มา: คำนวณจากฐานข้อมูล SES ปี 2552

ตารางผนวกที่ ก6 ผลการประมาณค่าสัมประสิทธิ์ในการออมตามทฤษฎีรายได้สัมบูรณ์ของครัวเรือน
เกษตรภาคกลาง ปี 2552

Dependent Variable: S

Method: Least Squares

Date: 10/17/11 Time: 15:35

Sample: 1 1451

Included observations: 1451

White Heteroskedasticity-Consistent Standard Errors & Covariance

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-14773.18	9970.224	-1.481730	0.1386
YHAT	0.682820	0.182729	3.736801	0.0002
MEM	5826.900	2928.674	1.989603	0.0468
SSW	5344.123	6852.843	0.779840	0.4356
SSWF	2143.665	1734.129	1.236163	0.2166
EDU	1631.294	2925.181	0.557673	0.5772
DEBT	501.0134	1171.421	0.427697	0.6689
N_JOB	-2226.817	1205.987	-1.846468	0.0650
R-squared	0.152938	Mean dependent var		6612.851
Adjusted R-squared	0.148829	S.D. dependent var		23190.42
S.E. of regression	21395.24	Akaike info criterion		22.78522
Sum squared resid	6.61E+11	Schwarz criterion		22.81433
Log likelihood	-16522.68	F-statistic		37.21924
Durbin-Watson stat	1.958431	Prob(F-statistic)		0.000000

ที่มา: คำนวณจากฐานข้อมูล SES ปี 2552

ตารางผนวกที่ ก7 ผลการประมาณค่าสมการรายได้ถาวรของครัวเรือนเกษตรภาคกลาง ปี 2552

Dependent Variable: YP

Method: Least Squares

Date: 10/17/11 Time: 01:16

Sample: 1 1451

Included observations: 1451

White Heteroskedasticity-Consistent Standard Errors & Covariance

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	2079.830	6606.219	0.314829	0.7529
AGE	391.7352	228.1970	1.716654	0.0863
AGE2	-3.979956	1.923930	-2.068659	0.0388
OWN	383.3323	1032.283	0.371344	0.7104
SIZE	360.4972	73.70972	4.890768	0.0000
R-squared	0.259073	Mean dependent var		21083.68
Adjusted R-squared	0.257023	S.D. dependent var		25418.12
S.E. of regression	21909.43	Akaike info criterion		22.83066
Sum squared resid	6.94E+11	Schwarz criterion		22.84886
Log likelihood	-16558.65	F-statistic		126.4020
Durbin-Watson stat	1.872482	Prob(F-statistic)		0.000000

ที่มา: คำนวณจากฐานข้อมูล SES ปี 2552

ตารางผนวกที่ ก8 ผลการประมาณค่าสัมถภาพในการออมตามทฤษฎีรายได้ถาวรของครัวเรือน
เกษตรภาคกลาง ปี 2552

Dependent Variable: S

Method: Least Squares

Date: 10/17/11 Time: 15:35

Sample: 1 1451

Included observations: 1451

White Heteroskedasticity-Consistent Standard Errors & Covariance

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-14549.05	9954.651	-1.461532	0.1441
YPHAT	0.687327	0.184239	3.730626	0.0002
YT	0.039435	0.271894	0.145038	0.8847
MEM	5898.873	2919.759	2.020329	0.0435
SSW	5296.412	6880.397	0.769783	0.4416
SSWF	2136.381	1731.060	1.234146	0.2173
EDU	1652.316	2928.193	0.564278	0.5727
DEBT	498.9230	1168.713	0.426899	0.6695
N_JOB	-2227.990	1207.698	-1.844823	0.0653
R-squared	0.152978	Mean dependent var		6612.851
Adjusted R-squared	0.148278	S.D. dependent var		23190.42
S.E. of regression	21402.15	Akaike info criterion		22.78655
Sum squared resid	6.61E+11	Schwarz criterion		22.81930
Log likelihood	-16522.64	F-statistic		32.55429
Durbin-Watson stat	1.958187	Prob(F-statistic)		0.000000

ที่มา: คำนวณจากฐานข้อมูล SES ปี 2552

ตารางผนวกที่ ก9 ผลการประมาณค่าสมการรายได้ทั้งหมดของครัวเรือนเกษตรภาคเหนือ ปี 2552

Dependent Variable: Y_TOTAL

Method: Least Squares

Date: 10/17/11 Time: 01:18

Sample: 1 2448

Included observations: 2448

White Heteroskedasticity-Consistent Standard Errors & Covariance

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	2213.744	2726.490	0.811939	0.4169
AGE	120.3313	102.7947	1.170599	0.2419
AGE2	-0.861900	0.918361	-0.938520	0.3481
OWN	113.5919	523.2296	0.217098	0.8282
SIZE	291.0735	23.64246	12.31147	0.0000
R-squared	0.361787	Mean dependent var		12263.89
Adjusted R-squared	0.360742	S.D. dependent var		14349.35
S.E. of regression	11472.83	Akaike info criterion		21.53539
Sum squared resid	3.22E+11	Schwarz criterion		21.54724
Log likelihood	-26354.32	F-statistic		346.2184
Durbin-Watson stat	1.617227	Prob(F-statistic)		0.000000

ที่มา: คำนวณจากฐานข้อมูล SES ปี 2552

ตารางผนวกที่ ก10 ผลการประมาณค่าศักยภาพในการออมตามทฤษฎีรายได้สัมบูรณ์ของครัวเรือน
เกษตรภาคเหนือ ปี 2552

Dependent Variable: S

Method: Least Squares

Date: 10/17/11 Time: 15:36

Sample: 1 2448

Included observations: 2448

White Heteroskedasticity-Consistent Standard Errors & Covariance

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-1632.023	1201.618	-1.358189	0.1745
YHAT	0.702795	0.082356	8.533674	0.0000
MEM	-563.2715	1135.885	-0.495888	0.6200
SSW	-1935.189	1092.116	-1.771964	0.0765
SSWF	550.6590	850.2498	0.647644	0.5173
EDU	1167.696	886.9735	1.316494	0.1881
DEBT	-460.5431	422.5981	-1.089790	0.2759
N_JOB	-2003.760	433.9871	-4.617097	0.0000
R-squared	0.265879	Mean dependent var		3544.059
Adjusted R-squared	0.263773	S.D. dependent var		11853.62
S.E. of regression	10170.84	Akaike info criterion		21.29570
Sum squared resid	2.52E+11	Schwarz criterion		21.31466
Log likelihood	-26057.94	F-statistic		126.2433
Durbin-Watson stat	1.736597	Prob(F-statistic)		0.000000

ที่มา: คำนวณจากฐานข้อมูล SES ปี 2552

ตารางผนวกที่ ก11 ผลการประมาณค่าสมการรายได้ถาวรของครัวเรือนเกษตรภาคเหนือ ปี 2552

Dependent Variable: YP

Method: Least Squares

Date: 10/17/11 Time: 01:18

Sample: 1 2448

Included observations: 2448

White Heteroskedasticity-Consistent Standard Errors & Covariance

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	1869.068	2657.177	0.703404	0.4819
AGE	130.9077	100.1414	1.307229	0.1913
AGE2	-0.977234	0.892535	-1.094897	0.2737
OWN	-71.27938	517.6471	-0.137699	0.8905
SIZE	288.0288	23.59763	12.20584	0.0000
R-squared	0.364895	Mean dependent var		11966.57
Adjusted R-squared	0.363855	S.D. dependent var		14137.09
S.E. of regression	11275.56	Akaike info criterion		21.50070
Sum squared resid	3.11E+11	Schwarz criterion		21.51256
Log likelihood	-26311.86	F-statistic		350.9023
Durbin-Watson stat	1.608574	Prob(F-statistic)		0.000000

ที่มา: คำนวณจากฐานข้อมูล SES ปี 2552

ตารางผนวกที่ ก12 ผลการประมาณค่าสัมฤทธิ์ภาพในการออมตามทฤษฎีรายได้ถาวรของครัวเรือน
เกษตรภาคเหนือ ปี 2552

Dependent Variable: S

Method: Least Squares

Date: 10/17/11 Time: 15:36

Sample: 1 2448

Included observations: 2448

White Heteroskedasticity-Consistent Standard Errors & Covariance

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-1598.904	1203.285	-1.328782	0.1840
YPHAT	0.706116	0.083592	8.447157	0.0000
YT	0.528983	0.144056	3.672053	0.0002
MEM	-420.7313	1137.641	-0.369828	0.7115
SSW	-1929.014	1091.790	-1.766836	0.0774
SSWF	586.5423	843.5538	0.695323	0.4869
EDU	1028.478	884.6432	1.162590	0.2451
DEBT	-512.9322	421.1846	-1.217832	0.2234
N_JOB	-2012.070	432.5346	-4.651813	0.0000
R-squared	0.271792	Mean dependent var		3544.059
Adjusted R-squared	0.269404	S.D. dependent var		11853.62
S.E. of regression	10131.87	Akaike info criterion		21.28843
Sum squared resid	2.50E+11	Schwarz criterion		21.30976
Log likelihood	-26048.04	F-statistic		113.7899
Durbin-Watson stat	1.735170	Prob(F-statistic)		0.000000

ที่มา: คำนวณจากฐานข้อมูล SES ปี 2552

ตารางผนวกที่ ก13 ผลการประมาณค่าสมการรายได้ทั้งหมดของครัวเรือนเกษตร
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปี 2552

Dependent Variable: Y_TOTAL

Method: Least Squares

Date: 10/17/11 Time: 01:19

Sample: 1 2116

Included observations: 2116

White Heteroskedasticity-Consistent Standard Errors & Covariance

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-1003.384	2512.105	-0.399419	0.6896
AGE	191.5537	86.77003	2.207602	0.0274
AGE2	-1.567754	0.753524	-2.080563	0.0376
OWN	-119.1826	547.3174	-0.217758	0.8276
SIZE	275.4649	31.50264	8.744183	0.0000
R-squared	0.371250	Mean dependent var		10249.27
Adjusted R-squared	0.370059	S.D. dependent var		10878.52
S.E. of regression	8634.151	Akaike info criterion		20.96720
Sum squared resid	1.57E+11	Schwarz criterion		20.98057
Log likelihood	-22178.30	F-statistic		311.6144
Durbin-Watson stat	1.803131	Prob(F-statistic)		0.000000

ที่มา: คำนวณจากฐานข้อมูล SES ปี 2552

ตารางผนวกที่ ก14 ผลการประมาณค่าศักยภาพในการออมตามทฤษฎีรายได้สัมบูรณ์ของครัวเรือน
เกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปี 2552

Dependent Variable: S

Method: Least Squares

Date: 10/17/11 Time: 15:37

Sample: 1 2116

Included observations: 2116

White Heteroskedasticity-Consistent Standard Errors & Covariance

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-1973.202	2159.344	-0.913797	0.3609
YHAT	0.714812	0.140038	5.104434	0.0000
MEM	-838.3220	925.7313	-0.905578	0.3653
SSW	-3121.441	1933.416	-1.614469	0.1066
SSWF	1062.566	657.0818	1.617098	0.1060
EDU	1274.286	896.7301	1.421036	0.1555
DEBT	-1071.028	418.1707	-2.561222	0.0105
N_JOB	-209.3830	514.3907	-0.407051	0.6840
R-squared	0.259867	Mean dependent var		1299.300
Adjusted R-squared	0.257409	S.D. dependent var		9309.967
S.E. of regression	8022.745	Akaike info criterion		20.82172
Sum squared resid	1.36E+11	Schwarz criterion		20.84311
Log likelihood	-22021.38	F-statistic		105.7336
Durbin-Watson stat	1.857741	Prob(F-statistic)		0.000000

ที่มา: คำนวณจากฐานข้อมูล SES ปี 2552

ตารางผนวกที่ ก15 ผลการประมาณค่าสมการรายได้ถาวรของครัวเรือนเกษตร
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปี 2552

Dependent Variable: YP

Method: Least Squares

Date: 10/17/11 Time: 01:19

Sample: 1 2116

Included observations: 2116

White Heteroskedasticity-Consistent Standard Errors & Covariance

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-1251.237	2430.883	-0.514725	0.6068
AGE	187.1478	84.01671	2.227507	0.0260
AGE2	-1.478161	0.730135	-2.024504	0.0430
OWN	-144.0318	535.2091	-0.269113	0.7879
SIZE	272.4161	31.78469	8.570669	0.0000
R-squared	0.377682	Mean dependent var		9955.246
Adjusted R-squared	0.376503	S.D. dependent var		10665.83
S.E. of regression	8421.934	Akaike info criterion		20.91743
Sum squared resid	1.50E+11	Schwarz criterion		20.93079
Log likelihood	-22125.64	F-statistic		320.2893
Durbin-Watson stat	1.794697	Prob(F-statistic)		0.000000

ที่มา: คำนวณจากฐานข้อมูล SES ปี 2552

ตารางผนวกที่ ก16 ผลการประมาณค่าสัมประสิทธิ์ในการออมตามทฤษฎีรายได้ถาวรของครัวเรือน
เกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปี 2552

Dependent Variable: S

Method: Least Squares

Date: 10/17/11 Time: 15:37

Sample: 1 2116

Included observations: 2116

White Heteroskedasticity-Consistent Standard Errors & Covariance

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-1846.056	2146.986	-0.859836	0.3900
YPHAT	0.718788	0.142442	5.046181	0.0000
YT	0.415096	0.124630	3.330616	0.0009
MEM	-901.7261	924.0908	-0.975798	0.3293
SSW	-3131.201	1935.361	-1.617890	0.1058
SSWF	1026.945	658.8293	1.558742	0.1192
EDU	1260.585	898.9684	1.402258	0.1610
DEBT	-1094.187	413.9202	-2.643473	0.0083
N_JOB	-255.2799	512.7872	-0.497828	0.6187
R-squared	0.265381	Mean dependent var		1299.300
Adjusted R-squared	0.262591	S.D. dependent var		9309.967
S.E. of regression	7994.701	Akaike info criterion		20.81519
Sum squared resid	1.35E+11	Schwarz criterion		20.83925
Log likelihood	-22013.47	F-statistic		95.14402
Durbin-Watson stat	1.853372	Prob(F-statistic)		0.000000

ที่มา: คำนวณจากฐานข้อมูล SES ปี 2552

ตารางผนวกที่ ก17 ผลการประมาณค่าสมการรายได้ทั้งหมดของครัวเรือนเกษตรภาคใต้ ปี 2552

Dependent Variable: Y_TOTAL

Method: Least Squares

Date: 10/17/11 Time: 01:20

Sample: 1 1083

Included observations: 1083

White Heteroskedasticity-Consistent Standard Errors & Covariance

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-14971.15	7553.465	-1.982024	0.0477
AGE	1059.125	286.0079	3.703130	0.0002
AGE2	-9.748010	2.724448	-3.577976	0.0004
OWN	-885.2683	2122.041	-0.417178	0.6766
SIZE	803.8975	103.1720	7.791820	0.0000
R-squared	0.331845	Mean dependent var		26323.69
Adjusted R-squared	0.329365	S.D. dependent var		33102.44
S.E. of regression	27108.35	Akaike info criterion		23.25768
Sum squared resid	7.92E+11	Schwarz criterion		23.28070
Log likelihood	-12589.03	F-statistic		133.8494
Durbin-Watson stat	1.776063	Prob(F-statistic)		0.000000

ที่มา: คำนวณจากฐานข้อมูล SES ปี 2552

ตารางผนวกที่ ก18 ผลการประมาณค่าศักยภาพในการออมตามทฤษฎีรายได้สัมบูรณ์ของครัวเรือน
เกษตรภาคใต้ ปี 2552

Dependent Variable: S

Method: Least Squares

Date: 10/17/11 Time: 15:38

Sample: 1 1083

Included observations: 1083

White Heteroskedasticity-Consistent Standard Errors & Covariance

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-4455.253	4703.013	-0.947319	0.3437
YHAT	0.662932	0.110317	6.009360	0.0000
MEM	-6464.994	3537.648	-1.827484	0.0679
SSW	-736.3844	4604.121	-0.159940	0.8730
SSWF	-2018.218	1613.487	-1.250843	0.2113
EDU	7969.036	2353.518	3.386010	0.0007
DEBT	-1896.453	1815.271	-1.044722	0.2964
N_JOB	-2804.974	1764.997	-1.589223	0.1123
R-squared	0.247611	Mean dependent var		10820.60
Adjusted R-squared	0.242712	S.D. dependent var		27218.97
S.E. of regression	23686.58	Akaike info criterion		22.99056
Sum squared resid	6.03E+11	Schwarz criterion		23.02741
Log likelihood	-12441.39	F-statistic		50.54039
Durbin-Watson stat	1.878783	Prob(F-statistic)		0.000000

ที่มา: คำนวณจากฐานข้อมูล SES ปี 2552

ตารางผนวกที่ ก19 ผลการประมาณค่าสมการรายได้ถาวรของครัวเรือนเกษตรภาคใต้ ปี 2552

Dependent Variable: YP

Method: Least Squares

Date: 10/17/11 Time: 01:20

Sample: 1 1083

Included observations: 1083

White Heteroskedasticity-Consistent Standard Errors & Covariance

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-14529.86	7536.076	-1.928041	0.0541
AGE	1043.151	285.8599	3.649170	0.0003
AGE2	-9.653075	2.725565	-3.541679	0.0004
OWN	-844.1874	2099.018	-0.402182	0.6876
SIZE	786.0966	104.9304	7.491604	0.0000
R-squared	0.320945	Mean dependent var		25905.94
Adjusted R-squared	0.318425	S.D. dependent var		32921.81
S.E. of regression	27179.43	Akaike info criterion		23.26291
Sum squared resid	7.96E+11	Schwarz criterion		23.28594
Log likelihood	-12591.87	F-statistic		127.3752
Durbin-Watson stat	1.782474	Prob(F-statistic)		0.000000

ที่มา: คำนวณจากฐานข้อมูล SES ปี 2552

ตารางผนวกที่ ก20 ผลการประมาณค่าศักยภาพในการออมตามทฤษฎีรายได้ถาวรของครัวเรือน
เกษตรภาคใต้ ปี 2552

Dependent Variable: S

Method: Least Squares

Date: 10/17/11 Time: 15:38

Sample: 1 1083

Included observations: 1083

White Heteroskedasticity-Consistent Standard Errors & Covariance

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-5204.256	4163.924	-1.249844	0.2116
YPHAT	0.690245	0.110291	6.258405	0.0000
YT	-0.606931	0.690571	-0.878882	0.3797
MEM	-6552.229	3540.797	-1.850496	0.0645
SSW	-198.5462	4301.803	-0.046154	0.9632
SSWF	-1872.667	1634.624	-1.145626	0.2522
EDU	7849.004	2319.323	3.384179	0.0007
DEBT	-1817.893	1824.750	-0.996242	0.3194
N_JOB	-2799.099	1757.460	-1.592695	0.1115
R-squared	0.250386	Mean dependent var		10820.60
Adjusted R-squared	0.244802	S.D. dependent var		27218.97
S.E. of regression	23653.86	Akaike info criterion		22.98872
Sum squared resid	6.01E+11	Schwarz criterion		23.03016
Log likelihood	-12439.39	F-statistic		44.84215
Durbin-Watson stat	1.876908	Prob(F-statistic)		0.000000

ที่มา: คำนวณจากฐานข้อมูล SES ปี 2552

ตารางผนวกที่ ก21 ผลการประมาณค่าสมการรายได้ทั้งหมดของครัวเรือนเกษตรที่ทำนา ปี 2552

Dependent Variable: Y_TOTAL

Method: Least Squares

Date: 10/17/11 Time: 01:29

Sample: 1 3484

Included observations: 3484

White Heteroskedasticity-Consistent Standard Errors & Covariance

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-1066.055	2516.536	-0.423620	0.6719
AGE	299.8878	89.48887	3.351118	0.0008
AGE2	-2.397307	0.753337	-3.182251	0.0015
OWN	-2935.178	552.7568	-5.310071	0.0000
SIZE	323.0160	21.21734	15.22415	0.0000
R-squared	0.325629	Mean dependent var		13387.79
Adjusted R-squared	0.324853	S.D. dependent var		13952.67
S.E. of regression	11464.53	Akaike info criterion		21.53334
Sum squared resid	4.57E+11	Schwarz criterion		21.54217
Log likelihood	-37506.07	F-statistic		419.9695
Durbin-Watson stat	1.445998	Prob(F-statistic)		0.000000

ที่มา: คำนวณจากฐานข้อมูล SES ปี 2552

ตารางผนวกที่ ก22 ผลการประมาณค่าศักยภาพในการออมตามทฤษฎีรายได้สัมบูรณ์ของครัวเรือน
เกษตรกรที่ทำนา ปี 2552

Dependent Variable: S

Method: Least Squares

Date: 10/17/11 Time: 15:41

Sample: 1 3484

Included observations: 3484

White Heteroskedasticity-Consistent Standard Errors & Covariance

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-2821.777	1918.538	-1.470796	0.1414
YHAT	0.594254	0.052977	11.21716	0.0000
MEM	192.3596	933.1894	0.206131	0.8367
SSW	-234.2798	1773.806	-0.132077	0.8949
SSWF	58.87821	685.3017	0.085916	0.9315
EDU	275.0593	785.0069	0.350391	0.7261
DEBT	-1372.451	371.0720	-3.698612	0.0002
N_JOB	-974.5028	374.4209	-2.602693	0.0093
R-squared	0.164493	Mean dependent var		3331.447
Adjusted R-squared	0.162811	S.D. dependent var		11726.51
S.E. of regression	10729.53	Akaike info criterion		21.40168
Sum squared resid	4.00E+11	Schwarz criterion		21.41582
Log likelihood	-37273.73	F-statistic		97.76412
Durbin-Watson stat	1.741638	Prob(F-statistic)		0.000000

ที่มา: คำนวณจากฐานข้อมูล SES ปี 2552

ตารางผนวกที่ ก23 ผลการประมาณค่าสมการรายได้ถาวรของครัวเรือนเกษตรที่ทำนา ปี 2552

Dependent Variable: YP

Method: Least Squares

Date: 12/20/11 Time: 11:49

Sample: 1 3484

Included observations: 3484

White Heteroskedasticity-Consistent Standard Errors & Covariance

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-1952.897	2384.370	-0.819041	0.4128
AGE	322.0172	85.18906	3.780030	0.0002
AGE2	-2.550328	0.715503	-3.564387	0.0004
OWN	-3029.577	541.7897	-5.591796	0.0000
SIZE	318.3375	20.56539	15.47928	0.0000
R-squared	0.334015	Mean dependent var		13045.80
Adjusted R-squared	0.333250	S.D. dependent var		13617.97
S.E. of regression	11119.73	Akaike info criterion		21.47226
Sum squared resid	4.30E+11	Schwarz criterion		21.48110
Log likelihood	-37399.68	F-statistic		436.2112
Durbin-Watson stat	1.439233	Prob(F-statistic)		0.000000

ที่มา: คำนวณจากฐานข้อมูล SES ปี 2552

ตารางผนวกที่ ก24 ผลการประมาณค่าสัมภาพในการออมตามทฤษฎีรายได้ถาวรของครัวเรือน
เกษตรกรที่ทำนา ปี 2552

Dependent Variable: S

Method: Least Squares

Date: 10/17/11 Time: 15:41

Sample: 1 3484

Included observations: 3484

White Heteroskedasticity-Consistent Standard Errors & Covariance

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-2771.238	1931.449	-1.434798	0.1514
YPHAT	0.597197	0.053534	11.15557	0.0000
YT	0.426797	0.127130	3.357164	0.0008
MEM	252.1786	930.6148	0.270981	0.7864
SSW	-206.2270	1794.558	-0.114918	0.9085
SSWF	80.26530	683.1074	0.117500	0.9065
EDU	235.1423	786.5922	0.298938	0.7650
DEBT	-1454.304	369.8010	-3.932668	0.0001
N_JOB	-985.5908	373.3977	-2.639520	0.0083
R-squared	0.169803	Mean dependent var		3331.447
Adjusted R-squared	0.167892	S.D. dependent var		11726.51
S.E. of regression	10696.92	Akaike info criterion		21.39588
Sum squared resid	3.98E+11	Schwarz criterion		21.41178
Log likelihood	-37262.62	F-statistic		88.84424
Durbin-Watson stat	1.747721	Prob(F-statistic)		0.000000

ที่มา: คำนวณจากฐานข้อมูล SES ปี 2552

ตารางผนวกที่ ก25 ผลการประมาณค่าสมการรายได้ทั้งหมดของครัวเรือนเกษตรที่ทำไร่ ปี 2552

Dependent Variable: Y_TOTAL

Method: Least Squares

Date: 10/17/11 Time: 01:32

Sample: 1 1182

Included observations: 1182

White Heteroskedasticity-Consistent Standard Errors & Covariance

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-1218.880	4270.855	-0.285395	0.7754
AGE	221.3298	163.6652	1.352333	0.1765
AGE2	-1.866148	1.583117	-1.178780	0.2387
OWN	895.7099	970.6971	0.922749	0.3563
SIZE	282.8336	25.46605	11.10630	0.0000
R-squared	0.479307	Mean dependent var		14653.64
Adjusted R-squared	0.477537	S.D. dependent var		17986.11
S.E. of regression	13000.65	Akaike info criterion		21.78761
Sum squared resid	1.99E+11	Schwarz criterion		21.80907
Log likelihood	-12871.48	F-statistic		270.8618
Durbin-Watson stat	1.699018	Prob(F-statistic)		0.000000

ที่มา: คำนวณจากฐานข้อมูล SES ปี 2552

ตารางผนวกที่ ก26 ผลการประมาณค่าศักยภาพในการออมตามทฤษฎีรายได้สัมบูรณ์ของครัวเรือน
เกษตรที่ทำได้ ปี 2552

Dependent Variable: S

Method: Least Squares

Date: 10/17/11 Time: 15:42

Sample: 1 1182

Included observations: 1182

White Heteroskedasticity-Consistent Standard Errors & Covariance

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	431.6900	2446.051	0.176484	0.8599
YHAT	0.789970	0.096994	8.144501	0.0000
MEM	-1269.978	2060.580	-0.616321	0.5378
SSW	-4911.777	2518.320	-1.950418	0.0514
SSWF	2970.625	1651.708	1.798517	0.0724
EDU	505.1146	1504.430	0.335751	0.7371
DEBT	-961.9035	764.9202	-1.257521	0.2088
N_JOB	-2908.466	938.0653	-3.100495	0.0020
R-squared	0.397350	Mean dependent var		4306.725
Adjusted R-squared	0.393757	S.D. dependent var		15649.21
S.E. of regression	12184.73	Akaike info criterion		21.66050
Sum squared resid	1.74E+11	Schwarz criterion		21.69485
Log likelihood	-12793.36	F-statistic		110.5805
Durbin-Watson stat	1.858177	Prob(F-statistic)		0.000000

ที่มา: คำนวณจากฐานข้อมูล SES ปี 2552

ตารางผนวกที่ ก27 ผลการประมาณค่าสมการรายได้ถาวรของครัวเรือนเกษตรที่ทำไร่ ปี 2552

Dependent Variable: YP

Method: Least Squares

Date: 10/17/11 Time: 01:33

Sample: 1 1182

Included observations: 1182

White Heteroskedasticity-Consistent Standard Errors & Covariance

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-2309.517	4165.908	-0.554385	0.5794
AGE	260.2465	159.4757	1.631888	0.1030
AGE2	-2.273123	1.541233	-1.474873	0.1405
OWN	828.2322	968.1230	0.855503	0.3924
SIZE	280.5270	25.58422	10.96484	0.0000
R-squared	0.480023	Mean dependent var		14301.90
Adjusted R-squared	0.478256	S.D. dependent var		17836.54
S.E. of regression	12883.66	Akaike info criterion		21.76953
Sum squared resid	1.95E+11	Schwarz criterion		21.79100
Log likelihood	-12860.79	F-statistic		271.6409
Durbin-Watson stat	1.699776	Prob(F-statistic)		0.000000

ที่มา: คำนวณจากฐานข้อมูล SES ปี 2552

ตารางผนวกที่ ก28 ผลการประมาณค่าสัมภาพในการออมตามทฤษฎีรายได้ถาวรของครัวเรือน
เกษตรกรที่ทำไร่ ปี 2552

Dependent Variable: S

Method: Least Squares

Date: 10/17/11 Time: 15:43

Sample: 1 1182

Included observations: 1182

White Heteroskedasticity-Consistent Standard Errors & Covariance

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	674.5031	2453.063	0.274964	0.7834
YPHAT	0.795439	0.098157	8.103725	0.0000
YT	0.133247	0.245580	0.542582	0.5875
MEM	-1252.755	2062.246	-0.607471	0.5437
SSW	-4995.009	2519.692	-1.982389	0.0477
SSWF	3094.002	1640.417	1.886107	0.0595
EDU	492.3935	1509.130	0.326276	0.7443
DEBT	-994.3807	764.4049	-1.300856	0.1936
N_JOB	-2898.639	938.2337	-3.089463	0.0021
R-squared	0.397546	Mean dependent var		4306.725
Adjusted R-squared	0.393437	S.D. dependent var		15649.21
S.E. of regression	12187.95	Akaike info criterion		21.66187
Sum squared resid	1.74E+11	Schwarz criterion		21.70051
Log likelihood	-12793.16	F-statistic		96.75440
Durbin-Watson stat	1.858094	Prob(F-statistic)		0.000000

ที่มา: คำนวณจากฐานข้อมูล SES ปี 2552

ตารางผนวกที่ ก29 ผลการประมาณค่าสมการรายได้ทั้งหมดของครัวเรือนเกษตรที่ทำสวนผลไม้
ปี 2552

Dependent Variable: Y_TOTAL

Method: Least Squares

Date: 10/17/11 Time: 01:36

Sample: 1 1402

Included observations: 1402

White Heteroskedasticity-Consistent Standard Errors & Covariance

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-20177.50	7869.908	-2.563880	0.0105
AGE	745.6568	259.2801	2.875873	0.0041
AGE2	-6.800524	2.402837	-2.830206	0.0047
OWN	10183.89	3674.493	2.771508	0.0057
SIZE	733.5644	100.0331	7.333215	0.0000
R-squared	0.365841	Mean dependent var		24463.48
Adjusted R-squared	0.364025	S.D. dependent var		32494.30
S.E. of regression	25913.57	Akaike info criterion		23.16648
Sum squared resid	9.38E+11	Schwarz criterion		23.18519
Log likelihood	-16234.70	F-statistic		201.4790
Durbin-Watson stat	1.758923	Prob(F-statistic)		0.000000

ที่มา: คำนวณจากฐานข้อมูล SES ปี 2552

ตารางผนวกที่ ก30 ผลการประมาณค่าศักยภาพในการออมตามทฤษฎีรายได้สัมบูรณ์ของครัวเรือน
เกษตรกรที่ทำสวนผลไม้ ปี 2552

Dependent Variable: S

Method: Least Squares

Date: 10/17/11 Time: 15:43

Sample: 1 1402

Included observations: 1402

White Heteroskedasticity-Consistent Standard Errors & Covariance

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-5458.310	5859.627	-0.931511	0.3518
YHAT	0.680716	0.133415	5.102257	0.0000
MEM	-5980.227	3287.208	-1.819242	0.0691
SSW	-1931.473	4313.992	-0.447723	0.6544
SSWF	550.2595	1648.952	0.333703	0.7387
EDU	7565.360	2337.967	3.235871	0.0012
DEBT	32.62946	1601.086	0.020380	0.9837
N_JOB	-2646.252	1677.006	-1.577962	0.1148
R-squared	0.254477	Mean dependent var		9072.179
Adjusted R-squared	0.250733	S.D. dependent var		27844.95
S.E. of regression	24102.64	Akaike info criterion		23.02372
Sum squared resid	8.10E+11	Schwarz criterion		23.05365
Log likelihood	-16131.63	F-statistic		67.97536
Durbin-Watson stat	1.836450	Prob(F-statistic)		0.000000

ที่มา: คำนวณจากฐานข้อมูล SES ปี 2552

ตารางผนวกที่ ก31 ผลการประมาณค่าสมการรายได้ถาวรของครัวเรือนเกษตรที่ทำสวนผลไม้
ปี 2552

Dependent Variable: YP

Method: Least Squares

Date: 10/17/11 Time: 01:37

Sample: 1 1402

Included observations: 1402

White Heteroskedasticity-Consistent Standard Errors & Covariance

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-19647.01	7876.825	-2.494281	0.0127
AGE	714.2017	259.0921	2.756556	0.0059
AGE2	-6.530192	2.399966	-2.720952	0.0066
OWN	10295.90	3665.223	2.809078	0.0050
SIZE	726.0659	101.2240	7.172864	0.0000
R-squared	0.360831	Mean dependent var		24078.73
Adjusted R-squared	0.359001	S.D. dependent var		32378.17
S.E. of regression	25922.74	Akaike info criterion		23.16719
Sum squared resid	9.39E+11	Schwarz criterion		23.18590
Log likelihood	-16235.20	F-statistic		197.1629
Durbin-Watson stat	1.760214	Prob(F-statistic)		0.000000

ที่มา: คำนวณจากฐานข้อมูล SES ปี 2552

ตารางผนวกที่ ก32 ผลการประมาณค่าศักยภาพในการออมตามทฤษฎีรายได้ถาวรของครัวเรือน
เกษตรกรที่ทำสวนผลไม้ ปี 2552

Dependent Variable: S

Method: Least Squares

Date: 10/17/11 Time: 15:43

Sample: 1 1402

Included observations: 1402

White Heteroskedasticity-Consistent Standard Errors & Covariance

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-6018.422	5773.565	-1.042410	0.2974
YPHAT	0.692566	0.133852	5.174132	0.0000
YT	-0.586014	0.633813	-0.924585	0.3553
MEM	-5863.708	3267.197	-1.794721	0.0729
SSW	-1279.948	4263.900	-0.300182	0.7641
SSWF	521.4060	1659.916	0.314116	0.7535
EDU	7483.275	2327.130	3.215667	0.0013
DEBT	133.5740	1615.161	0.082700	0.9341
N_JOB	-2574.519	1677.455	-1.534777	0.1251
R-squared	0.256651	Mean dependent var		9072.179
Adjusted R-squared	0.252382	S.D. dependent var		27844.95
S.E. of regression	24076.10	Akaike info criterion		23.02223
Sum squared resid	8.07E+11	Schwarz criterion		23.05590
Log likelihood	-16129.58	F-statistic		60.11899
Durbin-Watson stat	1.836759	Prob(F-statistic)		0.000000

ที่มา: คำนวณจากฐานข้อมูล SES ปี 2552

ตารางผนวกที่ ก33 ผลการประมาณค่าสมการรายได้ทั้งหมดของครัวเรือนเกษตรในเขตเทศบาล
ปี 2552

Dependent Variable: Y_TOTAL

Method: Least Squares

Date: 10/17/11 Time: 01:24

Sample: 1 1952

Included observations: 1952

White Heteroskedasticity-Consistent Standard Errors & Covariance

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	6802.642	6765.011	1.005563	0.3148
AGE	-17.81588	235.4528	-0.075666	0.9397
AGE2	0.034034	2.070660	0.016436	0.9869
SIZE	449.9654	73.65639	6.108980	0.0000
OWN	1236.145	1029.992	1.200149	0.2302
R-squared	0.287996	Mean dependent var		16378.44
Adjusted R-squared	0.286533	S.D. dependent var		26140.70
S.E. of regression	22080.26	Akaike info criterion		22.84531
Sum squared resid	9.49E+11	Schwarz criterion		22.85960
Log likelihood	-22292.03	F-statistic		196.8835
Durbin-Watson stat	1.660300	Prob(F-statistic)		0.000000

ที่มา: คำนวณจากฐานข้อมูล SES ปี 2552

ตารางผนวกที่ ก34 ผลการประมาณค่าศักยภาพในการออมตามทฤษฎีรายได้สัมบูรณ์ของครัวเรือน
เกษตรกรในเขตเทศบาล ปี 2552

Dependent Variable: S

Method: Least Squares

Date: 10/17/11 Time: 15:42

Sample: 1 1952

Included observations: 1952

White Heteroskedasticity-Consistent Standard Errors & Covariance

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-11778.01	8253.214	-1.427082	0.1537
YHAT	0.265960	0.050018	5.317274	0.0000
MEM	-3477.739	2102.804	-1.653858	0.0983
SSW	10949.79	7212.242	1.518223	0.1291
SSWF	-344.5798	977.4856	-0.352517	0.7245
EDU	8749.154	2180.753	4.011988	0.0001
DEBT	-3284.408	1335.096	-2.460054	0.0140
N_JOB	-2841.248	935.1841	-3.038169	0.0024
R-squared	0.285119	Mean dependent var		5167.706
Adjusted R-squared	0.282545	S.D. dependent var		21287.10
S.E. of regression	18030.75	Akaike info criterion		22.44163
Sum squared resid	6.32E+11	Schwarz criterion		22.46449
Log likelihood	-21895.04	F-statistic		110.7622
Durbin-Watson stat	1.910493	Prob(F-statistic)		0.000000

ที่มา: คำนวณจากฐานข้อมูล SES ปี 2552

ตารางผนวกที่ ก35 ผลการประมาณค่าสมการรายได้ถาวรของครัวเรือนเกษตรในเขตเทศบาล
ปี 2552

Dependent Variable: YP

Method: Least Squares

Date: 10/17/11 Time: 01:24

Sample: 1 1952

Included observations: 1952

White Heteroskedasticity-Consistent Standard Errors & Covariance

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	6024.443	6719.209	0.896600	0.3700
AGE	0.012705	233.8969	5.43E-05	1.0000
AGE2	-0.138363	2.056849	-0.067269	0.9464
SIZE	448.5075	73.70561	6.085120	0.0000
OWN	1256.824	1018.913	1.233495	0.2175
R-squared	0.289474	Mean dependent var		16015.35
Adjusted R-squared	0.288015	S.D. dependent var		25992.88
S.E. of regression	21932.59	Akaike info criterion		22.83189
Sum squared resid	9.37E+11	Schwarz criterion		22.84618
Log likelihood	-22278.93	F-statistic		198.3063
Durbin-Watson stat	1.655412	Prob(F-statistic)		0.000000

ที่มา: คำนวณจากฐานข้อมูล SES ปี 2552

ตารางผนวกที่ ก36 ผลการประมาณค่าสัมฤทธิ์ภาพในการออมตามทฤษฎีรายได้ถาวรของครัวเรือน
เกษตรกรในเขตเทศบาล ปี 2552

Dependent Variable: S

Method: Least Squares

Date: 10/17/11 Time: 15:40

Sample: 1 1952

Included observations: 1952

White Heteroskedasticity-Consistent Standard Errors & Covariance

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-11616.39	8258.373	-1.406619	0.1597
YPHAT	0.261530	0.049243	5.310999	0.0000
YT	0.224729	0.243937	0.921261	0.3570
MEM	-3457.599	2106.579	-1.641333	0.1009
SSW	10854.29	7238.955	1.499427	0.1339
SSWF	-282.7195	976.3327	-0.289573	0.7722
EDU	8690.094	2169.851	4.004927	0.0001
DEBT	-3311.604	1339.631	-2.472027	0.0135
N_JOB	-2862.631	930.8355	-3.075335	0.0021
R-squared	0.285571	Mean dependent var		5167.706
Adjusted R-squared	0.282630	S.D. dependent var		21287.10
S.E. of regression	18029.69	Akaike info criterion		22.44203
Sum squared resid	6.32E+11	Schwarz criterion		22.46774
Log likelihood	-21894.42	F-statistic		97.08194
Durbin-Watson stat	1.910116	Prob(F-statistic)		0.000000

ที่มา: คำนวณจากฐานข้อมูล SES ปี 2552

ตารางผนวกที่ ก37 ผลการประมาณค่าสมการรายได้ทั้งหมดของครัวเรือนเกษตรนอกเขตเทศบาล
ปี 2552

Dependent Variable: Y_TOTAL

Method: Least Squares

Date: 10/17/11 Time: 01:26

Sample: 1 5146

Included observations: 5146

White Heteroskedasticity-Consistent Standard Errors & Covariance

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-1483.376	2343.240	-0.633045	0.5267
AGE	353.7128	83.96441	4.212652	0.0000
AGE2	-3.277320	0.736966	-4.447040	0.0000
OWN	947.2534	490.5894	1.930848	0.0536
SIZE	323.2905	21.70061	14.89776	0.0000
R-squared	0.230870	Mean dependent var		15444.05
Adjusted R-squared	0.230272	S.D. dependent var		18848.28
S.E. of regression	16536.38	Akaike info criterion		22.26548
Sum squared resid	1.41E+12	Schwarz criterion		22.27184
Log likelihood	-57284.09	F-statistic		385.7945
Durbin-Watson stat	1.570387	Prob(F-statistic)		0.000000

ที่มา: คำนวณจากฐานข้อมูล SES ปี 2552

ตารางผนวกที่ ก38 ผลการประมาณค่าศักยภาพในการออมตามทฤษฎีรายได้สัมบูรณ์ของครัวเรือน
เกษตรกรนอกเขตเทศบาล ปี 2552

Dependent Variable: S

Method: Least Squares

Date: 10/17/11 Time: 15:42

Sample: 1 5146

Included observations: 5146

White Heteroskedasticity-Consistent Standard Errors & Covariance

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-3936.202	2030.839	-1.938215	0.0527
YHAT	0.646254	0.055680	11.60647	0.0000
MEM	-171.9856	1091.348	-0.157590	0.8748
SSW	92.08845	1872.925	0.049168	0.9608
SSWF	546.8139	717.3859	0.762231	0.4460
EDU	2362.441	1104.343	2.139228	0.0325
DEBT	-936.0610	432.6560	-2.163523	0.0305
N_JOB	-2551.308	434.8000	-5.867775	0.0000
R-squared	0.141545	Mean dependent var		4401.821
Adjusted R-squared	0.140375	S.D. dependent var		15878.73
S.E. of regression	14722.12	Akaike info criterion		22.03364
Sum squared resid	1.11E+12	Schwarz criterion		22.04382
Log likelihood	-56684.56	F-statistic		121.0244
Durbin-Watson stat	1.802216	Prob(F-statistic)		0.000000

ที่มา: คำนวณจากฐานข้อมูล SES ปี 2552

ตารางผนวกที่ ก39 ผลการประมาณค่าสมการรายได้ถาวรของครัวเรือนเกษตรนอกเขตเทศบาล
ปี 2552

Dependent Variable: YP

Method: Least Squares

Date: 10/17/11 Time: 01:26

Sample: 1 5146

Included observations: 5146

White Heteroskedasticity-Consistent Standard Errors & Covariance

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-1679.152	2310.198	-0.726844	0.4674
AGE	355.3673	82.78856	4.292468	0.0000
AGE2	-3.280491	0.726098	-4.517973	0.0000
OWN	831.9138	483.0270	1.722292	0.0851
SIZE	317.2566	21.49776	14.75766	0.0000
R-squared	0.228629	Mean dependent var		15108.06
Adjusted R-squared	0.228029	S.D. dependent var		18588.98
S.E. of regression	16332.63	Akaike info criterion		22.24069
Sum squared resid	1.37E+12	Schwarz criterion		22.24705
Log likelihood	-57220.29	F-statistic		380.9389
Durbin-Watson stat	1.574992	Prob(F-statistic)		0.000000

ที่มา: คำนวณจากฐานข้อมูล SES ปี 2552

ตารางผนวกที่ ก40 ผลการประมาณค่าสัมฤทธิ์ภาพในการออมตามทฤษฎีรายได้ถาวรของครัวเรือน
เกษตรกรนอกเขตเทศบาล ปี 2552

Dependent Variable: S

Method: Least Squares

Date: 10/17/11 Time: 15:39

Sample: 1 5146

Included observations: 5146

White Heteroskedasticity-Consistent Standard Errors & Covariance

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-3796.578	2016.169	-1.883066	0.0597
YPHAT	0.654794	0.056838	11.52046	0.0000
YT	0.220710	0.211354	1.044269	0.2964
MEM	-171.7915	1089.816	-0.157633	0.8748
SSW	-16.94495	1857.007	-0.009125	0.9927
SSWF	537.7652	714.1234	0.753042	0.4515
EDU	2361.834	1106.263	2.134966	0.0328
DEBT	-962.3658	432.9128	-2.223001	0.0263
N_JOB	-2540.835	434.3795	-5.849343	0.0000
R-squared	0.142392	Mean dependent var		4401.821
Adjusted R-squared	0.141057	S.D. dependent var		15878.73
S.E. of regression	14716.28	Akaike info criterion		22.03304
Sum squared resid	1.11E+12	Schwarz criterion		22.04449
Log likelihood	-56682.02	F-statistic		106.6148
Durbin-Watson stat	1.802137	Prob(F-statistic)		0.000000

ที่มา: คำนวณจากฐานข้อมูล SES ปี 2552

ประวัติการศึกษา และการทำงาน

ชื่อ –นามสกุล

นางสาวสาวิตรี พบกระโทก

วัน เดือน ปี ที่เกิด

วันที่ 17 เดือนตุลาคม พ.ศ. 2528

สถานที่เกิด

จังหวัดนครราชสีมา

ประวัติการศึกษา

วิทยาศาสตร์บัณฑิต (เศรษฐศาสตร์เกษตร)

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

